

Civilutskottets betänkande 2025/26:CU12

Familjerätt

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till pågående arbete och utskottets tidigare ställningstaganden. Motionsyrkandena handlar om betänketid vid äktenskapsskillnad, bodelning, juridiskt biträde för barn, frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen, systemet med överförmyndare, gode män och förvaltare, vissa frågor om namnbyte m.m.

I betänkandet finns 46 reservationer (S, V, C, MP).

Behandlade förslag

139 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2025/26.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	11
Utskottets överväganden	12
Den familjerättsliga lagstiftningen	12
Informella barnäktenskap	14
Vigselrätt	16
Villkoren för borgerliga vigselförrättare	18
Rätt att förrätta vigsel i annat land	19
Betänketid vid äktenskapsskillnad	20
Bodelning	23
Underhåll mellan tidigare makar	28
Samboegendom	30
Hävande av föräldraskap	32
Fastställande av faderskap	35
Vissa frågor om bekräftelse av föräldraskap	36
Föräldraskap vid surrogatarrangemang i utlandet	38
Vissa frågor om assisterad befruktning	42
Adoption	44
Juridiskt biträde för barn	46
Övriga förslag om processen i mål om vårdnad m.m.	50
Förutsättningar för gemensam vårdnad	58
Vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen	61
Vårdnad och umgänge i förhållande till sociala föräldrar	71
Verkställighet av domar m.m.	73
EU-regler på familjerättens område	76
Överförmyndare, gode män och förvaltare	79
Framtidsfullmakter	83
Arvsrättsliga frågor	85
Testamentsrätt	90
Vissa frågor om namnbyte	96
Reservationer	101
1. En översyn av den familjerättsliga lagstiftningen, punkt 1 (S)	101
2. En moderniserad föräldrabalk, punkt 2 (S)	102
3. En moderniserad föräldrabalk, punkt 2 (V)	103
4. En moderniserad föräldrabalk, punkt 2 (C)	103
5. Informella barnäktenskap, punkt 3 (C)	104
6. Betänketid vid äktenskapsskillnad, punkt 7 (V)	105
7. Betänketid vid äktenskapsskillnad, punkt 7 (C)	106
8. Bodelning, punkt 8 (S)	106
9. Bodelning, punkt 8 (V)	107
10. Bodelning, punkt 8 (C)	108
11. Bodelning, punkt 8 (MP)	110
12. Underhåll mellan tidigare makar, punkt 9 (C)	111
13. Samboegendom, punkt 10 (C)	111
14. Hävande av föräldraskap, punkt 11 (V)	112
15. Hävande av föräldraskap, punkt 11 (C)	113
16. Vissa frågor om bekräftelse av föräldraskap, punkt 13 (C)	114
17. Föräldraskap vid surrogatarrangemang i utlandet, punkt 14 (C)	114

18. Juridiskt biträde för barn, punkt 17 (S, V, C)	115
19. Ogrundade processer m.m., punkt 18 (V)	116
20. Medling, punkt 19 (S)	116
21. Medling, punkt 19 (C)	117
22. Kompetenskrav för domare, punkt 20 (V)	118
23. Begrepp och metoder i familjemål, punkt 21 (V, C, MP)	119
24. Domstolens hantering av påståenden om våld i nära relation, punkt 22 (S)	120
25. Obligatoriska barnprotokoll i vårdnadsmål, punkt 23 (V)	121
26. Förutsättningar för gemensam vårdnad, punkt 24 (C)	121
27. Hedersrelaterat våld och förtryck i familjen, punkt 25 (S)	122
28. Fråntagande av vårdnad när en vårdnadshavare är dömd för brott, punkt 26 (C)	123
29. Förslag om vårdnad och vårdnadsöverflyttning vid våld i familjen, punkt 27 (S)	124
30. Förslag om vårdnad och vårdnadsöverflyttning vid våld i familjen, punkt 27 (C)	125
31. Utvärdering av reformen om umgängesstöd, punkt 28 (S)	126
32. Frågor om umgänge, punkt 29 (S)	126
33. Utvärdering av lagstiftningen om tryggare hem för barn, punkt 30 (S, MP)	127
34. Andra frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen, punkt 31 (S)	128
35. Andra frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen, punkt 31 (C)	129
36. Vårdnad och umgänge i förhållande till sociala föräldrar, punkt 32 (V)	130
37. Vårdnad och umgänge i förhållande till sociala föräldrar, punkt 32 (C)	130
38. Verkställighet av domar m.m., punkt 33 (V)	131
39. Verkställighet av domar m.m., punkt 33 (MP)	132
40. EU-regler på familjerättens område, punkt 34 (V)	133
41. Överförmyndare, gode män och förvaltare, punkt 35 (V)	134
42. Framtidsfullmakter, punkt 36 (S, C, MP)	135
43. Arvsrättsliga frågor, punkt 37 (V)	136
44. Testamentsregister, punkt 38 (S)	137
45. Vissa frågor om namnbyte, punkt 40 (V)	138
46. Vissa frågor om namnbyte, punkt 40 (C)	139
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	141
Motioner från allmänna motionstiden 2025/26	141

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. En översyn av den familjerättsliga lagstiftningen

Riksdagen avslår motion

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 1.

Reservation 1 (S)

2. En moderniserad föräldrabalk

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 9,

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2 och

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 28.

Reservation 2 (S)

Reservation 3 (V)

Reservation 4 (C)

3. Informella barnäktenskap

Riksdagen avslår motion

2025/26:2834 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 40.

Reservation 5 (C)

4. Vigselrätt

Riksdagen avslår motion

2025/26:413 av Niels Paarup-Petersen (C).

5. Villkoren för borgerliga vigselförrättare

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:549 av Johan Andersson (S),

2025/26:1103 av Ulrika Heie (C),

2025/26:1315 av Per-Arne Håkansson (S),

2025/26:2068 av Kerstin Lundgren (C),

2025/26:2500 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Ulrika Heindorff
(båda M) yrkande 2 och

2025/26:3813 av Helene Odenjung (L) yrkandena 1–3.

6. Rätt att förrätta vigsel i annat land

Riksdagen avslår motion

2025/26:2500 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Ulrika Heindorff
(båda M) yrkande 1.

7. Betänketid vid äktenskapsskillnad

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 13,

2025/26:468 av Anna-Lena Hedberg (SD),
2025/26:907 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 8,
2025/26:1788 av Boriana Åberg (M) och
2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 16.

Reservation 6 (V)

Reservation 7 (C)

8. Bodelning

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:118 av Angelica Lundberg (SD) yrkandena 1 och 2,
2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 14,
2025/26:907 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 4,
2025/26:1068 av Carina Ödebrink m.fl. (S) yrkande 3,
2025/26:2148 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2025/26:3160 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M),
2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 17 och 18,
2025/26:3414 av Jacob Risberg (MP) yrkandena 1–3,
2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 22 och
2025/26:3751 av Torsten Elofsson (KD).

Reservation 8 (S)

Reservation 9 (V)

Reservation 10 (C)

Reservation 11 (MP)

9. Underhåll mellan tidigare makar

Riksdagen avslår motion

2025/26:2834 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 59.

Reservation 12 (C)

10. Samboegendom

Riksdagen avslår motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 14.

Reservation 13 (C)

11. Hävande av föräldraskap

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkandena 2 och 3 samt
2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 6.

Reservation 14 (V)

Reservation 15 (C)

12. Fastställande av faderskap

Riksdagen avslår motion

2025/26:1993 av Ann-Sofie Lifvenhage (M).

13. Vissa frågor om bekräftelse av föräldraskap

Riksdagen avslår motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 5.

*Reservation 16 (C)***14. Föräldraskap vid surrogatarrangemang i utlandet**

Riksdagen avslår motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 11.

*Reservation 17 (C)***15. Vissa frågor om assisterad befruktning**

Riksdagen avslår motion

2025/26:2264 av Ann-Sofie Lifvenhage (M).

16. Adoption

Riksdagen avslår motion

2025/26:2318 av Ann-Sofie Lifvenhage (M).

17. Juridiskt biträde för barn

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 7,

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 27 och

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 7.

*Reservation 18 (S, V, C)***18. Ogrundade processer m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:1328 av Runar Filper (SD) yrkande 1 och

2025/26:2782 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7.

*Reservation 19 (V)***19. Medling**

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 23 och

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 20.

*Reservation 20 (S)**Reservation 21 (C)***20. Kompetenskrav för domare**

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 5 och

2025/26:3135 av Emma Ahlström Köster (M) yrkande 3.

Reservation 22 (V)

21. Begrepp och metoder i familjemål

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 1,

2025/26:1328 av Runar Filper (SD) yrkande 9,

2025/26:2623 av Helena Vilhelmsson (C),

2025/26:2834 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 16,

2025/26:3135 av Emma Ahlström Köster (M) yrkande 2 och

2025/26:3772 av Amanda Palmstierna och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkande 3.

Reservation 23 (V, C, MP)

22. Domstolens hantering av påståenden om våld i nära relation

Riksdagen avslår motion

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 17.

Reservation 24 (S)

23. Obligatoriska barnprotokoll i vårdnadsmål

Riksdagen avslår motion

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 6.

Reservation 25 (V)

24. Förutsättningar för gemensam vårdnad

Riksdagen avslår motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4.

Reservation 26 (C)

25. Hedersrelaterat våld och förtryck i familjen

Riksdagen avslår motion

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 19.

Reservation 27 (S)

26. Fråntagande av vårdnad när en vårdnadshavare är dömd för brott

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:1816 av Aylin Nouri (S),

2025/26:2734 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) och

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 26.

Reservation 28 (C)

27. Förslag om vårdnad och vårdnadsöverflyttning vid våld i familjen

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 24 och

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkandena 10 och 11.

Reservation 29 (S)

Reservation 30 (C)

28. Utvärdering av reformen om umgängesstöd

Riksdagen avslår motion

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 13.

Reservation 31 (S)

29. Frågor om umgänge

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:907 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 5,

2025/26:1068 av Carina Ödebrink m.fl. (S) yrkande 4,

2025/26:2673 av Heléne Björklund och Magnus Manhammar (båda S),

2025/26:2747 av Annika Strandhäll (S) yrkande 2,

2025/26:3586 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 73 och

2025/26:3591 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 34.

Reservation 32 (S)

30. Utvärdering av lagstiftningen om tryggare hem för barn

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 12 och

2025/26:3772 av Amanda Palmstierna och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkande 1.

Reservation 33 (S, MP)

31. Andra frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:2754 av Azadeh Rojhan och Alexandra Völker (båda S),

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 25 och

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkandena 5, 6 och 15.

Reservation 34 (S)

Reservation 35 (C)

32. Vårdnad och umgänge i förhållande till sociala föräldrar

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 8,

2025/26:1072 av Daniel Vencu Velasquez Castro (S),

2025/26:2627 av Elisabeth Thand Ringqvist (C) och

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 21 och 22.

Reservation 36 (V)

Reservation 37 (C)

33. Verkställighet av domar m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 4,

2025/26:1328 av Runar Filper (SD) yrkandena 6 och 8 samt

2025/26:3772 av Amanda Palmstierna och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkande 2.

Reservation 38 (V)

Reservation 39 (MP)

34. EU-regler på familjerättens område

Riksdagen avslår motion

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 15.

Reservation 40 (V)

35. Överförmyndare, gode män och förvaltare

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkandena 18–21,

2025/26:722 av Malin Larsson m.fl. (S) yrkandena 1–4,

2025/26:2726 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 2 och

2025/26:2863 av Boriana Åberg (M).

Reservation 41 (V)

36. Framtidsfullmakter

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:301 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP),

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 19,

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkandena 24 och 25 samt

2025/26:3692 av Ingemar Kihlström (KD) yrkande 2.

Reservation 42 (S, C, MP)

37. Arvsrättsliga frågor

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:46 av Josef Fransson (SD),

2025/26:183 av Victoria Tiblom (SD),

2025/26:245 av Johnny Svedin (SD),

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkandena 22 och 23,

2025/26:2508 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) yrkandena 1–4 och

2025/26:3291 av Alexandra Anstrell och Mats Green (båda M).

Reservation 43 (V)

38. Testamentsregister

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:764 av Peter Hedberg m.fl. (S),

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 26 och

2025/26:3692 av Ingemar Kihlström (KD) yrkande 1.

Reservation 44 (S)

39. Digitala testamenten

Riksdagen avslår motion

2025/26:1523 av Emma Ahlström Köster (M) yrkandena 1–7.

40. Vissa frågor om namnbyte

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:11 av Robert Stenkvis (SD) yrkandena 1–3,

2025/26:45 av Josef Fransson (SD),

2025/26:115 av Angelica Lundberg (SD),

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 12,

2025/26:337 av Bo Broman och Eric Westroth (båda SD),

2025/26:1650 av Ludvig Ceimertz (M),

2025/26:2320 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2025/26:2613 av Rickard Nordin (C) och

2025/26:2834 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 13.

Reservation 45 (V)

Reservation 46 (C)

Stockholm den 22 januari 2026

På civilutskottets vägnar

Malcolm Momodou Jallow

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Malcolm Momodou Jallow (V), Mikael Eskilander (SD), Joakim Järrebring (S), David Josefsson (M), Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Lars Beckman (M), Denis Begic (S), Rashid Farivar (SD), Anna-Belle Strömberg (S), Jennie Wernäng (M), Larry Söder (KD), Alireza Akhondi (C), Björn Tidland (SD), Amanda Palmstierna (MP), Mats Persson (L) och Mats Hellhoff (SD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet 139 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2025/26 om olika familjerättsliga frågor. Motionsyrkandena handlar bl.a. om betänketid vid äktenskapsskillnad, bodelning, juridiskt biträde för barn, frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen, systemet med överförmyndare, gode män och förvaltare samt vissa frågor om namnbyte.

Utskottet behandlar de olika frågor som aktualiserats i motionerna under särskilda rubriker. Förslagen i motionerna finns i bilagan.

Utskottet har tagit emot tre skrivelser i ärendet.

Utskottets överväganden

Den familjerättsliga lagstiftningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en översyn av den familjerättsliga lagstiftningen och om en könsneutral föräldrabalk. Utskottet hänvisar till bl.a. pågående arbete. Jämför reservation 1 (S), 2 (S), 3 (V) och 4 (C).

Motionerna

En översyn av den familjerättsliga lagstiftningen

I kommittémotion 2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande till regeringen om hur en översyn kring systemfelen i civilrätten inom den familjerättsliga lagstiftningen kan åtgärdas. Motionärerna anser att lagstiftningen inte tar hänsyn till, eller till och med möjliggör, att människor gör orätt mot varandra. Det behövs en översyn som tar sikte på hur systemfelen kan åtgärdas på ett generellt plan.

En moderniserad föräldrabalk

I kommittémotion 2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 28 begärs ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör återkomma med förslag för att uppnå en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla, oavsett familjekonstellation. Enligt motionärerna är det möjligt att uppnå detta utan att genomföra de genomgripande förändringar som föreslagits i SOU 2022:38. I kommittémotion 2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2 lämnas ett liknande förslag om en ny modern föräldrabalk. Motionärerna anser att förslagen i SOU 2022:38 behöver beredas vidare.

I kommittémotion 2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 9 föreslås ett tillkännagivande om en materiellt och språkligt könsneutral föräldrabalk.

Rättsliga föräldrar enligt föräldrabalken

Enligt föräldrabalken finns det tre typer av rättsliga föräldrar: mor, far och förälder (1 kap. 9 §). Uttrycket ”förälder” avser den kvinna i ett samkönat äktenskap eller samboförhållande som inte har fött barnet.

Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla

Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla hade bl.a. i uppdrag att ta ställning till hur föräldrabalkens regler om föräldraskap kan utformas för att bli mer överskådliga, enhetliga, heltäckande, könsneutrala och inkluderande samt enklare att tillämpa (dir. 2020:132). Uppdraget redovisades i juni 2022 i betänkandet Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38).

För att den föräldraskapsrättsliga regleringen ska bli enkel, tydlig och lätt att överblicka anser utredningen att det är nödvändigt att begränsa antalet paragrafer om föräldraskap genom att utmönstra den nuvarande fragmenterade ordningen där i praktiken lika fall regleras i olika paragrafer. En sådan genomgripande förändring är enligt utredningen inte möjlig att åstadkomma utan att samtidigt avskaffa de olika termerna för föräldraskap. Utredningen föreslår därför att ”mor”, ”far” och ”förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken” ersätts med ”förälder” och att bestämmelser som reglerar samma situation förs samman i gemensamma paragrafer. I de situationer det har betydelse huruvida en förälder är den av föräldrarna som har fött barnet eller är barnets andra förälder ska detta anges särskilt. Utredningen lämnar också flera andra förslag som syftar till att förenkla, tydliggöra och modernisera regelverket.

Betänkandet har remitterats och bereds vidare i Regeringskansliet.

Interpellations- och frågesvar

Justitieminister Gunnar Strömmer (M) anförde i ett frågesvar den 28 juni 2023 (fr. 2022/23:797) att betänkandet Alla tiders föräldraskap är omfattande och innehåller flera intressanta och komplicerade frågor, att ett stort antal remissinstanser har lämnat synpunkter och att beredning av förslagen pågår. Någon närmare tidsplan kunde han inte ge.

I ett efterföljande interpellationssvar den 18 december 2023 (ip. 2023/24:246) anförde ministern bl.a. att han inte ville föregripa den pågående beredningen av något av förslagen i det nämnda betänkandet men att det är angeläget för honom och regeringen att regler om föräldraskap tryggar barns rätt till familjeliv. Enligt ministern har frågorna prioritet för regeringen men måste hanteras på ett sådant sätt att man uppnår en helhet som hänger ihop. Hanteringen måste också ske i ljuset av de diskussioner som förs på EU-nivå om kommissionens förslag till en EU-förordning med internationellt privaträttsliga regler om föräldraskap som presenterades ett år tidigare. Avsikten är därför att försöka ta ett samlat grepp om de frågor om föräldraskap som ligger på regeringens bord.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden om en könsneutral föräldrabalk har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. I samma betänkande behandlades motionsyrkanden om frågor som omfattas

av de överväganden som gjorts inom ramen för utredningen Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38). Utskottet avstyrkte samtliga motionsyrkanden med hänvisning till det pågående arbetet med utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är viktigt att den familjerättsliga lagstiftningen är robust och modern. Lagstiftningen ska möta upp enskildas behov och samtidigt skydda mot våld och andra missförhållanden, både inom familjer och samhället i stort. Det har gjorts ett antal viktiga lagändringar under senare år. Även om det förvisso kan finnas behov av reformer inom delar av den familjerättsliga lagstiftningen är utskottet därför inte berett att ta initiativ till en sådan översyn som föreslås i motion 2025/26:3646 (S) yrkande 1. Yrkandet avstyrks därför.

De frågor som tas upp i motionsyrkandena om en moderniserad föräldrabalk omfattas av de överväganden som gjorts inom ramen för utredningen Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38). Betänkandet bereds fortfarande i Regeringskansliet. Utskottet är därför inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionsyrkandena, som därför också avstyrks.

Informella barnäktenskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en utredning av hur sambolagen förhåller sig till informella barnäktenskap. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 5 (C).

Motionen

I kommittémotion 2025/26:2834 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 40 föreslås att regeringen ska utreda hur sambolagen förhåller sig till informella barnäktenskap. Motionärerna anför att det i propositionen som föregick införandet av brottet barnäktenskapsbrott, som kriminaliserar s.k. informella äktenskap, anges att lagen inte är tillämplig på sådana situationer där ett barn över 15 år med vårdnadshavares samtycke lever i en samborelation. Enligt motionärerna innebär det en risk att barn över 15 år kan tvingas in i en äktenskapsliknande relation som har formen av ett samboskap.

Bakgrund

Barnäktenskapsbrott

Den 1 juli 2020 infördes ett nytt brott, barnäktenskapsbrott (prop. 2019/20:131, bet. 2019/20:JuU23, rskr. 2019/20:272). Genom det nya brottet kriminaliseras s.k. informella äktenskap för den som förmår eller tillåter en underårig person att ingå en äktenskapsliknande förbindelse. Detta gäller under förutsättning att förbindelsen ingås enligt regler som gäller inom en grupp och som dels innebär att parterna betraktas som makar och anses ha rättigheter eller skyldigheter i förhållande till varandra, dels innefattar frågan om upplösning av förbindelsen.

I propositionen berördes också frågan om hur den nya straffbestämmelsen när det gäller informella barnäktenskap förhåller sig till det faktum att det är tillåtet för barn över 15 år att, med vårdnadshavarens samtycke, leva i en samborelation. Regeringen konstaterade i den delen att en äktenskapsliknande förbindelse, i enlighet med de förutsättningar som ställs upp i straffbestämmelsen, innebär längre gående rättsverkningar än ett samboförhållande, såväl personliga som ekonomiska.

Sambolagstiftningen

Med sambor avses enligt sambolagen (2003:376) två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll (1 §). Innebörden är att sammanboendet har en viss varaktighet eller åtminstone är tänkt att ha det och att det rör sig om en förbindelse där det som regel ingår sexuellt samliv. Vidare förutsätts att parterna har ett samarbete i vardagliga göromål och ett visst mått av ekonomisk gemenskap eller i vart fall ett ekonomiskt samarbete. (Se prop. 2002/03:80 s. 27 f.) Någon åldersgräns uppställs inte. Däremot uppställer lagen särskilda villkor för att en underårig sambo, eller en underårig blivande sambo, ska kunna avtala om att bodelning inte ska göras eller att viss egendom inte ska ingå i bodelningen. I så fall ska förmyndaren ge sitt skriftliga medgivande (9 §).

Huvudsyftet med sambolagstiftningen är att ge en svagare part ett minimiskydd vid samboförhållandets upplösning. Lagstiftningen tar sin utgångspunkt i det förhållandet att det genom ett samliv med gemensamt hushåll och uppbyggandet av ett gemensamt hem sker en faktisk sammanflätning av sambornas ekonomi. Till skillnad från äktenskap och partnerskap innebär ett samboförhållande att särskilda rättsregler blir tillämpliga på samlevnaden utan någon uttrycklig önskan eller viljeförklaring från sambornas sida om detta. Samboreglerna inriktas på att tillhandahålla juridiska lösningar på företrädesvis ekonomiska problem och på de frågor där det har ansetts finnas ett praktiskt skyddsbehov för parterna. (Se prop. 2002/03:80 s. 25.)

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden om att utreda hur sambolagen förhåller sig till informella barnäktenskap har behandlats och avstyrkts av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet var då inte berett att föreslå något tillkännagivande med anledning av motionsyrkandet. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid den uppfattning som det tidigare redovisat och avstyrker därmed motionsyrkandet.

Vigselrätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att införa en skyldighet för vigselförrättare inom trossamfund att viga dem som vill viga. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Motionen

Niels Paarup-Petersen (C) föreslår i motion 2025/26:413 ett tillkännagivande om att alla som vill viga ska ha rätt att viga hos alla som har rätt att viga. Motionären anför att det är orimligt att trossamfundens vigselförrättare inte är skyldiga att viga t.ex. samkönade par.

Bakgrund

Behörig att vara vigselförrättare är enligt 4 kap. 3 § äktenskapsbalken dels en sådan präst eller annan befattningshavare i ett trossamfund som har förordnande enligt lagen (1993:305) om rätt att förrätta vigsel inom trossamfund, dels den som länsstyrelsen har förordnat (s.k. borgerlig vigselförrättare).

Ett förordnande enligt lagen om rätt att förrätta vigsel inom trossamfund får ges till samfund vars verksamhet är varaktig och med en sådan organisation att det på goda grunder kan antas att äktenskapsbalkens bestämmelser om vigsel och därmed sammanhängande åtgärder kommer att tillämpas. Något tillstånd ska inte ges om det på goda grunder kan antas att befattningshavare inom samfundet kommer att genomföra ceremonier som ger upphov till sådana äktenskapsliknande förbindelser som avses i 4 kap. 4 c § andra stycket brottsbalken i fall där någon av parterna är under 18 år eller inte samtycker till att ingå förbindelsen (1 §). Tillståndet ges av Kammarkollegiet. Om ett tillstånd har getts, får vigsel förrättas av den vigselförrättare som förordnats av Kammarkollegiet (2 §). Kammarkollegiet kan återkalla både ett trossamfunds och en enskild vigselförrättares tillstånd om kraven inte längre är uppfyllda. En

vigsselförrättare kan även i övrigt bli av med sitt tillstånd om han eller hon inte sköter sin uppgift (3 §).

Att vigsselförrättare inom trossamfund inte är skyldiga att viga förtydligades i äktenskapsbalken genom lagstiftningsärendet om könsneutrala äktenskap och vigselfrågor (prop. 2008/09:80, bet. 2008/09:CU19, rskr. 2008/09:208). Som skäl för detta anförde regeringen följande i propositionen (s. 22):

Som utredningen fastslår finns det ingen skyldighet att förrätta vigsel för den som är behörig vigsselförrättare inom ett trossamfund med vigsel-tillstånd eller för samfundet. [...]

Den sedan länge rådande ordningen innebär alltså att det kan förekomma att en vigsel som ett par önskar sig inom ett visst samfund inte kan äga rum där, även om paret uppfyller äktenskapsbalkens krav. Det kan t.ex. vara situationer där trosuppfattningar hos samfundet eller vigsselförrättaren hindrar en vigsel för att parterna inte utövar samma religion eller för att en av parterna är skild.

Samfundet och samfundets vigsselförrättare har anförtrots en uppgift som innefattar myndighetsutövning. När detta bemyndigande utnyttjas har de skyldighet att följa de författningsregler om vigsel som finns. Det ligger i sakens natur att det därutöver inte kan ställas krav på att trossamfundet ska tillhandahålla vigsselförrättningar för alla som önskar det. Det är uppenbart att detta skulle vara svårt att förena med den fria trosutövningen och den frivillighet som det nuvarande systemet bygger på. Någon skyldighet att förrätta vigslar bör därför inte införas för trossamfundet eller trossamfundets vigsselförrättare. Som utredningen föreslår finns det däremot skäl att i äktenskapsbalken förtydliga den nu gällande ordningen att en sådan skyldighet inte finns.

Utskottet anslöt sig i betänkandet till de skäl som regeringen anförde.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, bl.a. våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet avstyrkte då förslaget och hänvisade till ett tidigare ställningstagande med följande innebörd:

Sedan länge gäller att den som är behörig vigsselförrättare inom ett trossamfund har en rätt men inte en skyldighet att viga, till skillnad från borgerliga vigsselförrättare. Det kan därför förekomma att en vigsel som ett par önskar sig inom ett visst trossamfund inte kan äga rum där, t.ex. för att parterna inte utövar samma religion eller för att en av parterna är skild. En skyldighet för trossamfundets vigsselförrättare att viga alla som önskar det har ansetts vara svår att förena med den fria trosutövningen och den frivillighet som det nuvarande systemet bygger på.

Utskottet är inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet, som därför avstyrks.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid den uppfattning som det tidigare redovisat och är därmed fortfarande inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet, som därför avstyrks.

Villkoren för borgerliga vigselförrättare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. ersättningen till borgerliga vigselförrättare. Utskottet hänvisar till bl.a. tidigare ställningstaganden.

Motionerna

I motion 2025/26:549 av Johan Andersson (S) begärs ett tillkännagivande om att ersättningsnivån för vigselförrättare ska utredas. Motsvarande förslag finns i motionerna 2025/26:1315 av Per-Arne Håkansson (S), 2025/26:2500 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Ulrika Heindorff (båda M) yrkande 2 och 2025/26:3813 av Helene Odenjung (L) yrkande 1. I motion 2025/26:1103 av Ulrika Heie (C) föreslås, utöver att ersättningsnivån ska ses över, att regeringen bör tillsätta en utredning om uppdraget och reglerna för vigselförrättare.

I motion 2025/26:2068 av Kerstin Lundgren (C) begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska vidta åtgärder för att skapa en bättre och modernare ordning för vigselförrättarnas arbete och Skatteverkets registrering av ingångna vigslar.

Helene Odenjung (L) föreslår i motion 2025/26:3813 tillkännagivanden om att det ska säkerställas att vigselförrättare får tillgång till ett likvärdigt administrativt stöd i hela landet (yrkande 2) och att ansvarsfördelningen för utbildning, arbetsmiljö och stöd till vigselförrättare ska förtydligas (yrkande 3).

Gällande rätt

Bestämmelser om vigselförrättare finns i 4 kap. äktenskapsbalken. En särskilt förordnad vigselförrättare, s.k. borgerlig vigselförrättare, utses av länsstyrelsen (3 § första stycket 2). Innan någon förordnas som vigselförrättare ska länsstyrelsen pröva att den sökande har de kunskaper och kvalifikationer i övrigt som behövs för uppdraget. Förordnandet ska gälla för en viss period, om det inte har begränsats till att gälla till en angiven dag (4 §). Länsstyrelsen förordnar vanligtvis borgerliga vigselförrättare på förslag av kommunen och med utgångspunkt i kommunens behov. Ett tidsbegränsat förordnande bör gälla några år. Förtroendevalda i kommunerna som utses till vigselförrättare

kan ha ett förordnande som gäller en mandatperiod (se bet. 2008/09:CU19 s. 28).

I förordningen (2009:263) om vigsel som förrättas av särskilt förordnad vigselförrättare finns vissa kompletterande bestämmelser till äktenskapsbalkens reglering. Enligt förordningen bestäms tid och plats för vigsel av vigselförrättaren efter samråd med paret (3 §). En vigselförrättare har rätt till ersättning av allmänna medel med 110 kronor för varje vigsel som han eller hon har förrättat. Om vigselförrättaren samma dag har förrättat mer än en vigsel är ersättningen 30 kronor för varje vigsel utöver den första (8 och 9 §§). Om vigselförrättaren har haft direkta kostnader i samband med vigseln, t.ex. för resa, kan han eller hon efter överenskommelse med brudparet få ersättning för dessa. Det finns heller inte något hinder mot att brudparet anlitar någon annan person eller ett företag för att bistå med arrangemanget runt vigseln.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om bl.a. ersättningen till borgerliga vigselförrättare har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet var då, liksom tidigare, inte berett att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av det som anfördes i motionerna, och motionsyrkandena avstyrkes därför. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

När det gäller motionsyrkandena om ersättningen till borgerliga vigselförrättare och åtgärder för att skapa en bättre och modernare ordning för bl.a. vigselförrättarnas arbete står utskottet fast vid den uppfattning som det tidigare redovisat och avstyrker därmed motionsyrkandena.

Utskottet är inte heller berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av övriga motionsyrkanden, som också avstyrks.

Rätt att förrätta vigsel i annat land

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om rätt för borgerliga vigselförrättare att förrätta vigslar i andra länder. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Motionen

I motion 2025/26:2500 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Ulrika Heindorff (båda M) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör se över lagstiftningen så att svenska borgerliga vigselförrättare får möjlighet att viga svenska medborgare i grannländer.

Gällande rätt

Enligt lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap kan regeringen bestämma att en diplomatisk eller konsulär tjänst eller en befattning som präst ska vara förenad med behörighet att i en främmande stat förrätta vigsel enligt svensk lag. Regeringen kan även genom ett särskilt förordnande ge en lämplig person en sådan behörighet. (Se 1 kap. 5 §.)

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, bl.a. våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet stod då fast vid sitt tidigare ställningstagande, dvs. att det inte fanns skäl att föreslå något initiativ från riksdagen. Motionsyrkandena avstyrktes därför, och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid den uppfattning som det tidigare redovisat och avstyrker därmed motionsyrkandet.

Betänketid vid äktenskapsskillnad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ändringar i reglerna om betänketid vid äktenskapsskillnad. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservation 6 (V) och 7 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 13 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att kravet på betänketid vid äktenskapsskillnad tas bort. Liknande förslag finns i kommittémotion 2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 16 samt motionerna 2025/26:907 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 8, 2025/26:468 av Anna-Lena Hedberg (SD) och 2025/26:1788 av Boriana Åberg (M).

Gällande rätt

Bestämmelser om äktenskapsskillnad finns i 5 kap. äktenskapsbalken. I vissa fall ska äktenskapsskillnad föregås av en betänketid på minst sex månader. Vid

en gemensam ansökan om äktenskapsskillnad ska betänketid alltså löpa om båda makarna begär det eller om någon av dem varaktigt bor tillsammans med ett eget barn under 16 år som står under den makens vårdnad (1 §). Betänketid ska också löpa om bara en av makarna vill att äktenskapet ska upplösas (2 §). Om makarna lever åtskilda sedan minst två år har dock var och en av dem rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid (4 §). Rätt till omedelbar äktenskapsskillnad finns också om det skulle röra sig om ett tvångsäktenskap, barnäktenskap, äktenskap mellan vissa nära släktingar eller tvegifte (5 §).

Betänketiden inleds när makarna gemensamt ansöker om äktenskaps-skillnad eller när den ena makens yrkande om äktenskapsskillnad delges den andra maken. När betänketiden löpt under minst sex månader ska dom på äktenskapsskillnad meddelas om någon av makarna då framställer ett särskilt yrkande om det. Om ett sådant yrkande inte har framställts inom ett år från betänketidens början har frågan om äktenskapsskillnad fallit (3 §).

Utredningen om stärkt skydd för den som vill separera

Utredningen om stärkt skydd för den som vill separera har haft i uppdrag att göra en översyn av äktenskapsbalkens regler om betänketid och bodelnings-processen. Syftet har varit att säkerställa en välfungerande, effektiv och rättssäker ordning för personer som vill separera och att motverka ekonomiskt våld. Utredningen överlämnade sitt betänkande Bodelning och betänketid – en effektivare process (SOU 2025:121) till regeringen i januari 2026.

I uppdraget har ingått att analysera och ta ställning till om betänketid vid äktenskapsskillnad bör krävas i färre fall än i dag. Utredningen föreslår att kravet på betänketid när en av makarna motsätter sig skilsmässa ska tas bort, men vara kvar i övriga nuvarande fall. Utredningen har dock bedömt att äktenskapsskillnad även i fortsättningen bör föregås av betänketid om någon av makarna varaktigt bor tillsammans med eget barn under 16 år som står under den makens vårdnad. Ett borttagande av kravet på betänketid i dessa fall skulle enligt utredningen i princip innebära ett avskaffande av systemet med betänketid. Utredningen framhåller i detta avseende bl.a. följande:

Barnets intresse av att makarna fattar genomtänkta beslut bör alltså ges en särskild vikt i dessa fall. Att betänketid löper behöver visserligen inte vara till fördel för barnet i samtliga fall utan kan medföra att ett barn påverkas negativt av det. Det kan orsakas av allt från en ovisshet om vad som ska hända med livssituationen till förekomsten av våld i familjen. Olika intressen gör sig gällande i olika fall. Samtidigt ska det understrykas att kravet på betänketid inte hindrar att makarna lever åtskilda och därmed att en faktisk separation kan komma till stånd. Utredningen gör den sammantagna bedömningen att det inte framkommit tillräckliga skäl för en så genomgripande förändring av systemet med betänketid. Trots att betänketid ska löpa som huvudregel i dessa fall respekteras makens fria vilja på det sättet att det finns en ovillkorlig rätt att upplösa äktenskapet.

En särskild fråga som utredningen har tittat på är om det bör införas ett *undantag från kravet på betänketid när det förekommit våld i äktenskapet*. Även om makarna som sagt inte behöver bo tillsammans under betänke-tiden är det ett befogat intresse att kunna skiljas utan fördröjning i dessa

fall. Utredningen bedömer dock att det finns påtagliga svårigheter med hur utformningen och tillämpningen av en sådan regel ska kunna ske på ett effektivt och rättssäkert sätt. Svårigheterna innebär att den förväntade effekten av regeln kan antas bli liten. Utredningen lämnar därför inget sådant förslag. Genom att ta bort det nuvarande kravet på betänketid när bara den ena maken vill skiljas uppnås likväl en tydlig förbättring av det gällande läget, om än inte i de fall när betänketid ska löpa på grund av att det finns barn i bilden.

I syfte att förenkla skilsmässoprocessen föreslår utredningen att det inte längre ska krävas någon begäran om fullföljd av äktenskapsskillnaden. Förslaget bör enligt utredningen underlätta uppbrottprocessen för en make som är utsatt för våld eller andra kränkningar inom äktenskapet. Förslaget innebär att dom på äktenskapsskillnad ska meddelas så snart betänketiden om sex månader har löpt ut.

Betänkandet bereds i Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om att inskränka betänketiden vid äktenskapsskillnad har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena med hänvisning till pågående utredningsarbete. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som tidigare framhållits fyller kravet på betänketid en viktig funktion för att bl.a. minska risken för förhastade skilsmässor. Samtidigt finns det situationer där betänketiden utgör ett omotiverat hinder för den make som vill lämna äktenskapet, framför allt när det förekommit våld eller andra kränkningar som medför att det finns anledning att äktenskapet avslutas så snart som möjligt.

Utredningen om stärkt skydd för den som vill separera har haft i uppdrag att bl.a. analysera och ta ställning till om betänketid vid äktenskapsskillnad bör krävas i färre fall än i dag och har nyligen överlämnat sitt betänkande till regeringen. Utredningen föreslår bl.a. att kravet på betänketid när en av makarna motsätter sig skilsmässa ska tas bort och att det inte längre ska krävas någon begäran om fullföljd av äktenskapsskillnaden. Utredningen har dock bedömt att kravet på betänketid bör vara kvar om någon av makarna varaktigt bor tillsammans med eget barn under 16 år som står under den makens vårdnad. Betänkandet bereds vidare inom Regeringskansliet. Utskottet finner inte skäl att föregripa resultatet av det pågående arbetet genom någon åtgärd från riksdagens sida och avstyrker därför motionsyrkandena.

Bodelning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att bl.a. införa en tidsgräns för när en påbörjad bodelningsprocess ska vara färdigställd. Utskottet hänvisar till bl.a. pågående arbete.

Jämför reservation 8 (S), 9 (V), 10 (C) och 11 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 22 begärs ett tillkännagivande om att införa en tidsgräns för när en påbörjad bodelningsprocess ska vara färdigställd. Motionärerna välkomnar att regeringen har tillsatt en utredning men anser att det är angeläget att regeringen snarast återkommer med lagförslag i frågan.

Förslag om att låta utreda möjligheterna till en effektivare bodelningsprocess med en rimlig borte tidsgräns finns också i kommittémotionerna 2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 14 och 2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 18, samt motionerna 2025/26:1068 av Carina Ödebrink m.fl. (S) yrkande 3 och 2025/26:118 av Angelica Lundberg (SD) yrkande 1.

I kommittémotion 2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 17 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda om bodelning ska ske även när ett äktenskap ogiltigförklaras till följd av att det ingåtts på felaktiga grunder.

I motion 2025/26:907 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 4 föreslås att regeringen ska se över hur en bodelningsförrättare kan ges tydligare mandat och möjlighet att tvinga in handlingar för att omöjliggöra för en part att försvåra bodelning och undanhålla information.

Angelica Lundberg (SD) föreslår i motion 2025/26:118 yrkande 2 att möjligheten till utökad rättshjälp vid bodelningsprocesser bör utredas. Ett liknande förslag finns i motion 2025/26:3160 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M).

I motion 2025/26:2148 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska se över möjligheten att göra en översyn av hur de samhällskontakter som sker vid en skilsmässa kan hanteras skyndsamt. Motionären nämner bodelning men även kontakter med t.ex. el- och telefonbolag.

Torsten Elofsson (KD) föreslår i motion 2025/26:3751 att intjänad allmän pension, premiepension och tjänstepension ska utgöra giftorättsgods.

I motion 2025/26:3414 av Jacob Risberg (MP) begärs tillkännagivanden om att ränta på bodelningslikvid ska betalas från datumet för äktenskaps-skillnad i stället för bodelningsdatumet (yrkande 1), att bodelningsförrättare ska ges rätt att inhämta uppgifter om tillgångar från exempelvis banker

(yrkande 2) och att frågan om nyttjanderättsersättning, dvs. att den ena parten kan behöva betala ersättning till den andra när denne flyttar ut från ett gemensamt boende, ska regleras i lag (yrkande 3).

Bakgrund

Regler om bodelning m.m.

När ett äktenskap upplöses ska makarnas egendom fördelas mellan dem genom bodelning. Bestämmelser om bodelning finns i 9–13 kap. äktenskapsbalken. Bodelningen ska göras med utgångspunkt i egendomsförhållandena den dag då talan om äktenskapsskillnad väcktes, den s.k. kritiska tidpunkten. Varje make är skyldig att tills bodelningen förrättas redovisa för sin egendom och för sådan egendom som maken har haft hand om men som tillhör den andra maken. Makarna är även i övrigt skyldiga att lämna de uppgifter som kan vara av betydelse vid bodelningen. Bodelning med anledning av äktenskapsskillnad ska förrättas när äktenskapet har upplösts. Om någon av makarna begär bodelning när ett mål om äktenskapsskillnad pågår ska dock bodelningen förrättas genast utan att betänketidens slut behöver inväntas.

Bodelning förrättas av makarna tillsammans, och det ska upprättas en handling över bodelningen som skrivs under av dem båda. När talan om äktenskapsskillnad har väckts ska varje makes tillgångar och skulder i den omfattning det behövs upptecknas sådana de var när talan väcktes (bouppteckning). Om det behövs för att få bouppteckningen till stånd får en bodelningsförrättare förordnas.

Om det, när talan om äktenskapsskillnad har väckts, behövs för att skydda den ena makens rätt vid bodelning ska domstolen på begäran sätta den andra makens egendom helt eller delvis under särskild förvaltning. Så kan vara fallet om den make som söker åtgärden riskerar att annars inte få sitt kommande bodelningsanspråk tillgodosett, t.ex. på grund av att den andra maken kan förväntas göra sig av med sin egendom.

All egendom som en make äger och som inte gjorts till makens enskilda ska som regel ingå i bodelningen, s.k. giftorättsgods. Från en makes giftorättsgods ska det räknas av så mycket att det täcker de skulder som den maken hade när talan om äktenskapsskillnad väcktes. Det som återstår av makarnas giftorättsgods – när avdrag gjorts för att täcka skulderna – ska läggas samman, och värdet ska därefter delas lika mellan makarna. Den ena makens anspråk på att få vara med och dela på den andra makens giftorättsgods ska alltså tillgodoses först efter det att den maken har tilldelats egendom som täcker de skulder som han eller hon dragit på sig före den kritiska tidpunkten. Om dessa skulder är större än den makens giftorättsgods finns det därför ingenting kvar för den förstnämnda maken att vara med och dela på. Den andra makens netto beräknas i sådana fall till noll kronor och inte till något negativt belopp, eftersom vardera maken svarar för sina egna skulder.

En make som fått ersättning för personskada och kränkning får ta undan den ersättningen vid en bodelning. En make ska också kompenseras vid bodelningen om den andra maken genom brott har skuldsatt sig eller minskat sitt giftorättsgods. Syftet med dessa regler är att motverka otillfredsställande resultat när den ena maken har gjort sig skyldig till övergrepp mot den andra maken eller någon annan närstående och därför förpliktats att betala skadestånd.

Vad gäller pensionsrättigheter ska allmän pension och premiepension inte tas upp i en bodelning. Om en make däremot har privat tecknade pensionsförsäkringar eller individuellt pensionssparande ingår de i en bodelning om det inte bedöms att det skulle vara oskäligt. Tjänstepensioner, som ofta fås genom en försäkring som ens arbetsgivare tecknar, ingår vanligtvis inte i en bodelning.

Bodelningslikvid är mellanskillnaden som den ena parten ska betala till den andra efter en bodelning. I fråga om ränta på bodelningslikvid har Högsta domstolen slagit fast att ränta enligt 5 § räntelagen ska betalas från dagen för bodelningen (se NJA 1997 s. 674).

Det finns möjligheter att jämkna resultatet av en bodelning vid äktenskapskillnad. Jämkning ska göras om det med hänsyn särskilt till äktenskapets längd, men även till makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt, är oskäligt att en make vid bodelning ska lämna egendom till den andra maken i den omfattning som följer av de allmänna reglerna. I sådana fall ska bodelningen i stället göras så att den förstnämnda maken får behålla mer av sitt giftorättsgods. Jämkning kan däremot inte göras till förmån för den make som vid en bodelning ska tillföras egendom.

Regler om bodelningsförrättare

Bestämmelser om förordnande av bodelningsförrättare och bodelningsförrättarens befogenheter finns i 17 kap. äktenskapsbalken.

Om makarna inte kan enas om en bodelning ska domstolen på ansökan av en av dem förordna någon att vara bodelningsförrättare som vid behov ska se till att en bouppteckning förrättas. Båda makarna ska uppge sina tillgångar och skulder. Om en make låter bli att lämna uppgifter till bouppteckningen får domstolen på ansökan av bodelningsförrättaren förelägga och döma ut vite. En make är också skyldig att bekräfta riktigheten av en upprättad bouppteckning med ed inför domstolen om den andra maken begär det. För detta ändamål får domstolen förelägga och döma ut vite.

Bodelningsförrättaren ska bestämma tid och plats för bodelning samt kalla makarna till förrättningen. Att en make som bevisligen blivit kallad uteblir från förrättningen hindrar enligt förarbetena inte att bodelningen ändå slutförs (prop. 1986/87:1 s. 224). Kan makarna inte komma överens ska bodelningsförrättaren pröva sådana tvistiga frågor som är av betydelse för bodelningen och inte är föremål för rättegång. I ett sådant fall ska bodelningsförrättaren själv bestämma om bodelning i enlighet med äktenskapsbalkens regler.

Bodelningsförrättaren har rätt att få arvode och ersättning för sina utgifter. Dessa kostnader ska betalas av makarna med hälften vardera, men bodelningsförrättaren kan bestämma en annan fördelning om den ena maken genom vårdslöshet eller försummelse har orsakat ökade kostnader eller om makarnas ekonomiska förhållanden ger särskild anledning till det.

Rättshjälp kan inte beviljas för att förrätta bodelning. I stället kan domstolen besluta om en s.k. ersättningsgaranti, vilket är ett slags ekonomiskt bistånd vid bodelning. Ersättningsgarantin tar sikte på situationer där tillgångarna i ett bo är så ojämnt fördelade att den make som påkallar bodelning är mer eller mindre medellös. Exempelvis kan det vara så att den make som sitter i boet vägrar att medverka till bodelningen och den andra maken därför inte kan få ut sina tillhörigheter och inte heller i övrigt har medel att bekosta en bodelning. Ersättningsgarantin innebär att en bodelningsförrättare får ersättning av allmänna medel för högst fem timmars arbete. Detta ska täcka det förskott som bodelningsförrättaren ibland begär. Om det visar sig att tillgångar saknas i boet bör en bodelningsförrättare kunna slutföra uppdraget på mindre än fem timmar. Om det däremot finns tillgångar i boet bör bodelningsförrättaren därefter ofta kunna ta risken att arbeta vidare och avvakta med resterande betalning. (Se prop. 1996/97:9 s. 132.)

En make som är missnöjd med bodelningen får klandra den genom att inom fyra veckor efter delgivningen väcka talan mot den andra maken vid en domstol. Om bodelningen inte klandras inom denna tid blir den bindande.

Riksdagens tillkännagivande

Våren 2023 riktade riksdagen, på utskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om att ta de initiativ som krävs för att säkerställa en välfungerande, effektiv och rättssäker ordning för bodelningar och att regeringen i det sammanhanget bl.a. bör se över möjligheten att införa en rimlig bortre tidsgräns för när en bodelningsförrättning ska vara klar (bet. 2022/23:CU6, rskr. 2022/23:165).

Utredningen om stärkt skydd för den som vill separera

Utredningen om stärkt skydd för den som vill separera har haft i uppdrag att göra en översyn av äktenskapsbalkens regler om betänketid och bodelningsprocessen. Syftet har varit att säkerställa en välfungerande, effektiv och rättssäker ordning för personer som vill separera och att motverka ekonomiskt våld. Utredningen överlämnade sitt betänkande Bodelning och betänketid – en effektivare process (SOU 2025:121) till regeringen i januari 2026.

Utredningen föreslår bl.a. följande:

- Bodelning ska begäras senast tio år efter äktenskapsskillnad.
- Bodelningsförrättare ska ges tillgång till fler verktyg för att förbättra underlaget för bodelningen, driva på förfarandet och balansera styrkeförhållandet mellan makarna (eller samborna).

- Ett skyndsamhetskrav och en tidsgräns om nio månader ska införas för bodelningsförrättningen.
- Möjligheterna för en ekonomiskt svagare make att få ersättningsgaranti beviljad ska förbättras, vilket innebär att staten under vissa förutsättningar garanterar att betala ersättning till bodelningsförrättare.
- En make ska under bodelningsförrättningen kunna få ett förskott av sin bodelningslott från den andra maken.
- Vissa beslut av bodelningsförrättare ska gå att verkställa.
- Det ska införas tydligare kompetenskrav för bodelningsförrättare.

Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om ett effektivare och snabbare bodelningsförfarande har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. I samma betänkande behandlades motionsyrkanden som motsvarar förslagen i motionerna 2025/26:907 (S) yrkande 4, 2025/26:2148 (M) och 2025/26:3751 (KD). Samtliga motionsyrkanden avstyrktes med hänvisning till pågående utredningsarbete.

Utskottets ställningstagande

När det gäller förslaget i motion 2025/26:3188 (C) yrkande 17 är utskottet inte berett att ta initiativ till en lagändring av det slag som föreslås i motionen. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Utskottet har vid flera tillfällen anfört att det är angeläget att det finns en välfungerande, effektiv och rättssäker ordning för bodelningar. Utredningen om stärkt skydd för den som vill separera har haft i uppdrag att göra en bred översyn av bodelningsförfarandet och lämnat förslag i flera av de frågor som tas upp i övriga motioner. Utredningen föreslår bl.a. att ett skyndsamhetskrav och en tidsgräns om nio månader ska införas för bodelningsförrättningen, att bodelningsförrättare ska ges tillgång till fler verktyg och att möjligheterna för en ekonomiskt svagare make att få ersättningsgaranti beviljad ska förbättras. Betänkandet bereds vidare inom Regeringskansliet. Utskottet finner inte skäl att föregripa resultatet av det pågående arbetet genom någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av de förslag som lämnas i övriga motioner. Utskottet avstyrker därför samtliga motionsyrkanden.

Underhåll mellan tidigare makar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en översyn av reglerna om underhåll mellan tidigare makar. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 12 (C).

Motionen

I kommittémotion 2025/26:2834 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 59 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska göra en översyn av underhållsskyldigheten mellan makar eftersom den i dag riskerar att användas som maktmedel vid en separation.

Gällande rätt

I 6 kap. äktenskapsbalken finns bestämmelser om underhåll mellan makar. Grunden för en underhållsskyldighet mellan två personer som är gifta med varandra är tanken att makarna bör leva på samma ekonomiska standard. Om makarna inte varaktigt bor tillsammans – t.ex. under en betänketid till dess att skilsmässodomen vunnit laga kraft – ska den ena maken fullgöra sin underhållsskyldighet genom att betala underhållsbidrag till den andra maken (6 § första stycket).

Domstolen får också, när makarna inte varaktigt bor tillsammans, förplikta en av makarna att lämna bohag till den andra maken att användas av honom eller henne (6 § andra stycket). Efter en äktenskapsskillnad mellan makarna är däremot huvudregeln att varje make svarar för sin egen försörjning (7 § första stycket). De frångående makarna betraktas alltså som ekonomiskt oberoende av varandra. Det finns dock vissa undantag från den regeln som gäller fall där äktenskapet har begränsat möjligheterna för en make att försörja sig på egen hand; om den ena maken t.ex. behöver bidrag till sitt underhåll under en övergångstid har han eller hon under vissa förutsättningar rätt att få underhållsbidrag av den andra maken (7 § andra stycket). Det handlar om bidrag under en omställningsperiod för att ge den behövande parten möjligheter att genom utbildning och omskolning skaffa sig förvärvsarbete eller förbättra sina inkomster (prop. 1978/79:12 s. 140).

Om den ena maken har svårigheter att försörja sig själv efter att ett långvarigt äktenskap har upplösts eller om det finns andra synnerliga skäl, har den maken rätt till underhållsbidrag av den andra maken för längre tid än en övergångstid. Vid prövning av den rätten ska hänsyn tas till om den ena maken behöver bidrag för att skaffa sig pensionsskydd. (Se 7 § tredje stycket.) Det handlar här om undantagsfall där det är svårt för en part att komma in i förvärvslivet efter ett långvarigt äktenskap där han eller hon har ägnat all sin

tid åt att sköta barn och hem. Till detta kan ålder och sjukdom medverka. (Se propositionen s. 140.)

Underhållsbidrag efter äktenskapsskillnad ska betalas fortlöpande, dvs. periodiskt. Om det finns särskilda skäl, såsom att den underhållsberättigade behöver ett bidrag för att skaffa sig pensionsskydd, får domstolen dock bestämma att bidraget ska betalas med ett engångsbelopp. (Se 8 §.) Frågor om underhållsbidrag kan regleras genom avtal mellan parterna eller genom dom efter talan vid domstol.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats tidigare, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet avstyrkte då motionsyrkandet med hänvisning till ett tidigare ställningstagande med följande innebörd:

Som redovisas ovan är huvudregeln att varje make svarar för sin egen försörjning efter en äktenskapsskillnad. De frångående makarna betraktas alltså som ekonomiskt oberoende av varandra. De undantag från huvudregeln som finns tar sikte på fall där äktenskapet har begränsat möjligheterna för en make att försörja sig på egen hand. Det kan då bli aktuellt med underhållsbidrag under en omställningsperiod för att ge den behövande parten möjligheter att genom utbildning och omskolning skaffa sig förvärvsarbete eller förbättra sina inkomster. I undantagsfall – vid synnerliga skäl – kan det bli fråga om underhållsbidrag för längre tid än en övergångstid. För parter som inte är överens kan frågor om underhållsbidrag regleras genom dom efter talan vid domstol. Utskottet är inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet, som därför avstyrks.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid den uppfattning som det tidigare redovisat och avstyrker därmed motionsyrkandet.

Samboegendom

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att sambor ska kunna avtala om att deras gemensamma bostad ska utgöra samboegendom trots att den inte införskaffats för gemensamt bruk. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 13 (C).

Motionen

I kommittémotion 2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 14 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till en lagändring som innebär att sambor kan avtala om att deras gemensamma bostad ska utgöra samboegendom trots att den inte införskaffats för gemensamt bruk.

Gällande rätt

Sambor är enligt sambolagen (2003:376) två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll (1 §). Sambors gemensamma bostad och bohag utgör samboegendom under förutsättning att egendomen har förvärvats för gemensam användning (3 §). När ett samboförhållande upphör ska samboegendomen, på begäran av någon av samborna, fördelas mellan dem genom bodelning (8 §). Sambor eller blivande sambor får avtala om att bodelning inte ska ske eller att viss egendom inte ska ingå i bodelningen (9 §). De förvärv som en sambo gör med stöd av sambolagens regler om upplösning av samboförhållandet blir av s.k. familjerättsligt slag. Om däremot en sambo i samband med upplösningen av samboförhållandet gör andra förvärv som är grundade på avtal mellan samborna faller dessa utanför de familjerättsliga förvärvens krets. Ett avtal mellan sambor kan exempelvis inte med familjerättslig verkan medföra att all parternas egendom ska ingå i en kommande bodelning. För sambor blir det i fråga om annan egendom än bostad och bohag som har förvärvats för gemensam användning fortfarande nödvändigt att använda de s.k. förmögenhetsrättsliga avtalsformerna för att åstadkomma en övergång av äganderätt mellan dem, t.ex. köp eller gåva. Detta har motiverats bl.a. med att systemet skulle bli alltför lösligt och inbjuda till missbruk på borgenärernas bekostnad om man intog motsatt ståndpunkt och tillät samborna att efter fritt val överföra även annan egendom mellan sig på familjerättslig väg (prop. 1986/87:1 s. 107 f., jfr prop. 2002/03:80 s. 32.) I sambolagens förarbeten betonas vidare att det bör undvikas att regleringen för sambor i alltför hög grad närmar sig den äktenskapsrättsliga regleringen.

Till skillnad från äktenskap och partnerskap innebär ett samboförhållande att särskilda rättsregler blir tillämpliga på samlevnaden utan någon uttrycklig önskan eller viljeförklaring från sambornas sida om detta. Utgångspunkten

bör, tilläggs det, vara att det inte får införas så utförliga regler för sambor att man därigenom åstadkommer vad som skulle kunna betecknas som ett äktenskapsliknande system av lägre dignitet. Samboregleringen bör därför inriktas på att tillhandahålla juridiska lösningar på företrädesvis ekonomiska problem och på de frågor där det finns ett praktiskt skyddsbehov för parterna (prop. 2002/03:80 s. 25).

Utredningen om en arvs- och testamentsrätt i tiden

Utredningen om en arvs- och testamentsrätt i tiden har haft i uppdrag att bl.a. se över om skyddet för efterlevande sambor bör stärkas. I detta sammanhang gör utredningen bedömningen att de nuvarande bodelningsreglerna för sambor inte bör ändras. Utredningen konstaterar att det finns anledning att gå fram med försiktighet när det gäller att utvidga den egendom som ska omfattas av sambolagen, exempelvis genom att låta en bostad som inte införskaffats för gemensam användning bli föremål för bodelning om den använts av paret i ett visst antal år. Framför allt måste beaktas att sambolagen och dess delningsregler gäller utan någon överenskommelse mellan samborna och att lagen automatiskt gäller för alla fall av samboförhållanden. Delningsreglerna tillämpas också i huvudsak när samboförhållandet upphört av någon annan anledning än den ena sambons död. (Se SOU 2025:91 Nya regler om arv- och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett stärkt skydd för efterlevande sambor.)

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats och avstyrkts av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet stod då fast vid ett tidigare ställningstagande med följande innebörd:

En utgångspunkt för sambolagen har varit att lagen ska innehålla bestämmelser om det som är oundgängligt att reglera, medan sambor i övrigt har möjlighet att ordna sina ekonomiska mellanhavanden genom bl.a. avtal, testamenten och försäkringar. Sambors gemensamma bostad och bohag utgör samboegendom, under förutsättning att egendomen har förvärvats för gemensam användning. Man talar om att egendomen på detta sätt är gemensamt uppbyggd, och det är också den egendomen som omfattas av samboregleringens bodelningsregler vid en upplösning av samboförhållandet. När det gäller annan egendom än bostad och bohag som har förvärvats för gemensam användning är det nödvändigt även för sambor att använda de s.k. förmögenhetsrättsliga avtalsformerna för att åstadkomma en övergång av äganderätt, t.ex. köp eller gåva. Detta har motiverats bl.a. med att systemet skulle bli alltför lösligt och inbjuda till missbruk på borgenärernas bekostnad om man intog motsatt ståndpunkt och tillät samborna att efter fritt val överföra även annan egendom mellan sig på familjerättslig väg. När en sambo bidrar med ett ekonomiskt tillskott för att förbättra egendom som den andra sambon äger sedan tidigare – denne bekostar t.ex. renovering eller utbyggnad av ett hus på den andra sambons fastighet – kan samborna sålunda komma överens om vad den ekonomiska följden av tillskottet ska vara. De kan exempelvis träffa avtal

om att den sambo som gör tillskottet ska bli delägare i egendomen eller dokumentera att det har skett en försträckning.

Utskottet är inte berett att ta initiativ till en lagändring av det slag som föreslås i motionen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Utredningen om en arvs- och testamentsrätt i tiden, som haft i uppdrag att se över om skyddet för efterlevande sambor bör stärkas, inte föreslagit någon ändring av bodelningsreglerna. Utskottet står därför fast vid den uppfattning som det tidigare redovisat och avstyrker därmed motionsyrkandet.

Hävande av föräldraskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att begränsa möjligheten att häva föräldraskap. Utskottet hänvisar till pågående arbete och tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 14 (V) och 15 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett lagförslag som innebär att ett presumerat föräldraskap inte ska kunna hävas på den grunden att barnet har tillkommit genom en heminsemination eller genom assisterad befruktning vid en klinik utomlands med en anonym donator. I samma motion begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till att utreda hävandereglererna för ett presumerat föräldraskap (yrkande 3).

I kommittémotion 2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om att möjligheten att häva föräldraskap bör begränsas. Motionärerna anser att regeringen bör gå vidare med förslagen i SOU 2022:38 Alla tiders föräldraskap – ett starkt skydd för barns familjeliv.

Gällande rätt

Föräldrabalkens regler om hävande av föräldraskap innebär bl.a. att om en man har blivit far till ett barn med tillämpning av faderskapspresumtionen, kan faderskapet hävas om det är utrett att modern har haft samlag med någon annan än maken under den tid när barnet kan ha tillkommit och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att den andra mannen är far till barnet.

Faderskapet kan också hävas om det på grund av barnets arvsanlag eller någon annan särskild omständighet kan hållas för visst att maken inte är barnets far. Ett presumerat faderskap kan också hävas om barnet har tillkommit före äktenskapet eller under det att makarna levde åtskilda och det inte är sannolikt att makarna har haft samlag med varandra under den tid när barnet kan ha tillkommit. Om modern har genomgått en assisterad befruktning kan faderskapet hävas om villkoren för faderskap efter en assisterad befruktning inte är uppfyllda, t.ex. om barnet har tillkommit genom en assisterad befruktning i utlandet med en anonym spermiedonator. Faderskapet kan även hävas genom att mannen i äktenskapet godkänner någon annans bekräftelse av föräldraskapet. (Se 1 kap. 2 och 8 §§.)

Ett faderskap som har fastställts genom bekräftelse kan hävas om det senare skulle visa sig att den som har lämnat bekräftelsen inte är far till barnet, dvs. att det saknas förutsättningar för rättsligt föräldraskap (1 kap. 4 b §). Ett faderskap som har fastställts genom en dom som fått laga kraft kan hävas genom att en domstol beviljar resning.

Möjligheterna att häva ett föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken motsvarar möjligheterna att häva ett faderskap till barn som har tillkommit genom assisterad befruktning med donerade spermier. Ett föräldraskap kan alltså hävas om barnets mor inte var gift eller sambo med kvinnan när behandlingen utfördes eller om kvinnan inte lämnat samtycke till behandlingen. Föräldraskapet kan även hävas om behandlingen inte har utförts enligt 6 eller 7 kap. lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. eller – om behandlingen har utförts i utlandet – den inte har utförts vid en behörig inrättning eller barnet inte har rätt att ta del av uppgifter om spermiedonatorn. Detsamma gäller om det med hänsyn till samtliga omständigheter inte är sannolikt att barnet har tillkommit genom behandlingen. Föräldraskapet kan även hävas om modern inte har genomgått en insemination eller befruktning utanför kroppen. Det innebär att föräldraskapet kan hävas om barnet har tillkommit genom samlag. (Se 1 kap. 9 a §.)

Hävande av föräldraskap prövas av domstol. En talan om hävande av ett presumerat föräldraskap kan väckas av föräldern eller barnet. (Se 3 kap. 1, 2, 14 och 15 §§.) Det finns inte några regler i föräldrabalken om vem som har rätt att föra talan om att en bekräftelse av föräldraskap saknar verkan mot den som har lämnat den. Av praxis framgår dock att en sådan talan får föras av den som har lämnat bekräftelsen och av barnet (se rättsfallen NJA 1984 s. 319 och RH 1997:21). Det finns inte några generella tidsfrister inom vilka en fråga om hävande av föräldraskap måste väckas.

Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla

Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla hade bl.a. i uppdrag att se över reglerna om hävande av föräldraskap och då särskilt ta ställning till om utrymmet att häva ett föräldraskap ska begränsas (dir. 2020:132). Uppdraget redovisades i juni 2022 i betänkandet Alla tiders föräldraskap – ett

stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38). I betänkandet föreslås att det ska införas en begränsning av utrymmet att häva föräldraskapet för den förälder som inte har fött barnet. Detta ska göras genom en tidsfrist för förälderns talerätt som föreslås vara tre år från barnets födelse. Om föräldraskapet redan har fastställts genom bekräftelse ska talan väckas inom tre år från det att föräldraskapet fastställdes. En talan som väcks efter tidsfristens utgång får enligt förslaget prövas endast om det finns synnerliga skäl för det.

Vidare gör utredningen bedömningen att barn även framöver bör ha en obegränsad rätt att väcka talan. För att stärka barnets rätt till självbestämmande i en fråga som är central för den egna identiteten föreslås dock att barnet som utgångspunkt ska föra sin egen talan i mål om hävande av föräldraskap för den förälder som inte har fött barnet. Om barnet är yngre än 15 år och det finns synnerliga skäl att förordna en god man, ska barnets talan föras av den gode mannen. Barnets talan ska alltid föras av en god man om barnet är yngre än 15 år och motpart i ett mål om hävande av föräldraskap. Barnets förmyndare, i regel den förälder som har fött barnet, ska inte längre ha rätt att föra barnets talan. I stället ska den förälder som har fött barnet ha en självständig rätt att väcka talan om hävande av föräldraskap, dock med samma inskränkningar som ska gälla för den andra föräldern.

Betänkandet har remitterats och bereds vidare i Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om att begränsa möjligheterna att häva föräldraskap har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet avstyrkte då motionsyrkandena med hänvisning till att det saknades skäl att föregripa resultatet av det pågående arbetet med Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att betänkandet Alla tiders föräldraskap – ett starkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38) fortfarande bereds i Regeringskansliet. Utredningen föreslår bl.a. att det ska införas en begränsning av utrymmet att häva föräldraskapet för den förälder som inte har fött barnet. I likhet med tidigare finner utskottet inte skäl att föregripa resultatet av det pågående arbetet. Motionsyrkandena avstyrks därför.

Fastställande av faderskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om införande av ett föräldratest i form av ett obligatoriskt blodprov för nyfödda och föräldrar. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Motionen

I motion 2025/26:1993 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) föreslås att regeringen ska se över möjligheten att införa ett rättssäkert föräldratest i form av ett obligatoriskt blodprov för nyfödda och föräldrar.

Gällande rätt

Regelverket för faderskapsundersökningar innebär bl.a. följande. Om inte en viss man eller kvinna på grund av äktenskap eller registrerat partnerskap ska anses som far eller förälder till ett barn som står under någons vårdnad, är socialnämnden skyldig att försöka utreda vem som är far till barnet och se till att faderskapet fastställs (2 kap. 1 § föräldrabalken). Socialnämnden bör verka för att en rättsgenetisk undersökning görs beträffande barnet, modern och den som kan vara far till barnet, om denne begär det eller om det finns anledning att anta att modern har haft samlag med mer än en man under den tid då barnet kan ha tillkommit (2 kap. 6 § föräldrabalken). Socialnämndens möjlighet att förordna om en rättsgenetisk undersökning förutsätter att ingen av parterna motsätter sig en sådan. I annat fall får frågan prövas av domstol inom ramen för en talan om fastställande av faderskap.

En talan om fastställande av faderskap väcks av barnet. Barnets talan förs av socialnämnden när socialnämnden har ett utredningsansvar enligt 2 kap. 1 § föräldrabalken. Vidare får modern, om hon har vårdnaden om barnet, alltid föra barnets talan. Talan får alltid föras av en särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet eller en tillfällig vårdnadshavare för barnet. (Se 3 kap. 5 § föräldrabalken.)

I mål om fastställande av faderskap får domstolen, på begäran av någon av parterna eller när det annars behövs, besluta om en rättsgenetisk undersökning. Beslutet får avse barnet, modern samt den man mot vilken talan förs (2 § lagen [1958:642] om rättsgenetisk undersökning vid utredning av faderskap). Domstolen ska förklara att en man är far till ett barn om det genom en genetisk undersökning är utrett att han är barnets far. Detsamma gäller om det är utrett att han har haft samlag med barnets mor eller att en insemination eller befruktning utanför moderns kropp har gjorts med hans spermier under den tid då barnet kan ha tillkommit och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har tillkommit vid det tillfället. (Se 1 kap. 5 § föräldrabalken.)

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet stod då fast vid sitt tidigare ställningstagande med följande innebörd:

Av regleringen i 2 kap. 6 § föräldrabalken följer att socialnämndens representant alltid bör verka för att en rättsgenetisk undersökning görs, om mannen begär det. Detta gäller även om utredningen inte tyder på att mer än en man är aktuell. En man som tror sig vara far till ett barn kan alltså vända sig till socialnämnden och begära att en rättsgenetisk undersökning ska göras, och socialnämnden bör i sådana fall verka för att en undersökning kommer till stånd.

Motionsyrkandena avstyrktes därför, och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid den uppfattning som det tidigare redovisat och avstyrker därmed motionsyrkandet.

Vissa frågor om bekräftelse av föräldraskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om dokumentering av den genetiska kopplingen till barnet. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 16 (C).

Motionen

I kommittémotion 2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att den genetiska kopplingen till barnet bör dokumenteras i samtliga fall där det rättsliga föräldraskapet inte överensstämmer med den genetiska kopplingen. Enligt motionärerna bör en sådan dokumentation lämnas in i samband med en digital bekräftelse av föräldraskapet.

Regleringen om digital bekräftelse av föräldraskap

Riksdagen beslutade våren 2021 om nya regler om bekräftelse av föräldraskap som trädde i kraft den 1 januari 2022 (prop. 2020/21:176, bet. 2020/21:CU16, rskr. 2020/21:404). Regleringen innebär bl.a. att ogifta föräldrar som är myndiga och folkbokförda i Sverige sedan den 1 januari 2022 har möjlighet att efter barnets födelse digitalt bekräfta ett föräldraskap utan socialnämndens medverkan. Bekräftelsen ska lämnas och därefter godkännas av modern senast

14 dagar efter barnets födelse. Detta görs via Skatteverkets e-tjänst Digital föräldraskapsbekräftelse.

Riksdagens tillkännagivande

I lagstiftningsärendet om digital bekräftelse av föräldraskap riktade riksdagen våren 2021, på utskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om digital bekräftelse före barnets födelse. Enligt tillkännagivandet bör regeringen återkomma med ett lagförslag som innebär att ogifta föräldrar kan bekräfta föräldraskapet digitalt redan före barnets födelse. De föräldrar som så önskar skulle alltså på detta sätt kunna få föräldraskapsfrågan ordnad inför förlossningen utan att behöva inställa sig hos socialnämnden för att lämna en bekräftelse där. En sådan möjlighet skulle innebära att barnet i princip får även en andra förälder fastställd i samband med födelsen.

Regeringen har i proposition 2025/26:46 Elektronisk inlämning av bouppteckningar, som kommer ett behandlas av utskottet våren 2026, bedömt att det inte finns skäl att tillmötesgå tillkännagivandet, som därmed är slutbehandlat. Som skäl för sin bedömning anför regeringen följande:

Regeringen har noga följt frågan om vilket genomslag de nya reglerna har fått. Möjligheten för ogifta föräldrar att digitalt bekräfta ett föräldraskap har nu varit i kraft i drygt tre år. Enligt uppgifter från Skatteverket har andelen digitala bekräftelser av föräldraskap ökat för varje år och statistik från 2024 utvisar att 84 procent valde att bekräfta sitt föräldraskap digitalt. Reglerna om digital bekräftelse av föräldraskap har alltså fått ett mycket stort genomslag och innebär att fler barn kan få två rättsliga föräldrar i nära anslutning till födelsen. Det har inte framkommit att möjligheten att bekräfta föräldraskap skulle uppfattas vara för begränsad.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats tidigare, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet med hänvisning till tidigare ställningstaganden, då utskottet bl.a. hänvisat till det tillkännagivande som riksdagen riktat till regeringen. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid den uppfattning som det tidigare redovisat, varför motionsyrkandet avstyrks.

Föräldraskap vid surrogatarrangemang i utlandet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om föräldraskap vid surrogatarrangemang i utlandet. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 17 (C).

Motionen

I kommittémotion 2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 11 begärs ett tillkännagivande om att garantera skyddet för de barn som tillkommer genom altruistiskt surrogatmoderskap utomlands genom att se över hur processen för att fastställa föräldraskapet kan påskyndas. Motionärerna framhåller att barnet har ett intresse av att skyndsamt få sina rättsliga föräldrar fastställda, oavsett hur barnet har tillkommit.

Gällande rätt

I Sverige gäller principen att den kvinna som föder ett barn alltid anses som barnets mor, och den principen tillämpas av svenska myndigheter även vid surrogatarrangemang i utlandet. Det finns mot bakgrund av denna moderskapsprincip i dag inte några regler om erkännande av utländska fastställelser av moderskap.

Däremot finns det särskilda regler om faderskap i internationella förhållanden. Enligt 7 och 8 §§ lagen (1985:367) om föräldraskap i internationella situationer gäller i Sverige som huvudregel en utländsk fastställelse av faderskap i form av bekräftelse eller domstolsavgörande. Den utländska fastställelsen kan t.ex. avse ett barn som har tillkommit genom ett surrogatarrangemang, och fastställelsen gäller i Sverige även om mannen i fråga inte är barnets genetiska far.

Inte sällan fastställs faderskapet till barn som tillkommit genom utländska surrogatarrangemang i barnets födelseland genom att en anteckning om faderskapet görs i barnets födelsebevis. En sådan anteckning är varken att betrakta som en bekräftelse eller ett domstolsavgörande och kan därför inte erkännas i Sverige enligt den ovannämnda regleringen. För att åstadkomma ett rättsligt giltigt faderskap för barnet i Sverige krävs i dessa fall i stället att den genetiska fadern bekräftar faderskapet under medverkan av en socialnämnd eller att en talan om fastställande av faderskapet väcks i en svensk domstol.

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2019 infördes utökade möjligheter för socialnämnder och domstolar att fastställa faderskap enligt svensk lag (prop. 2017/18:155, bet. 2017/18:SoU20, rskr. 2017/18:368). För att åstadkomma ett rättsligt föräldraskap för en person som inte anses vara far

enligt den s.k. faderskapspresumtionen och inte heller kan återropa eller utverka en giltig fastställelse krävs att denna person adopterar barnet. För att en kvinna ska kunna bli mor till ett barn som har tillkommit genom ett surrogatarrangemang i utlandet krävs alltså att hon adopterar barnet genom en s.k. styvbarnsadoption (jfr dock nedan om praxis från Högsta domstolen för fall där en adoption inte är möjlig).

Genom lagändringar som trädde i kraft i september 2018 (prop. 2017/18:121, bet. 2017/18:CU14, rskr. 2017/18:372) infördes utökade möjligheter till automatiskt erkännande av utländska adoptionsbeslut, vilket även omfattar adoptionsbeslut som meddelats efter ett surrogatarrangemang i utlandet. Genom denna reglering erkänns inte bara sådana adoptionsbeslut som har meddelats i adoptivföräldrarnas hemviststat, utan även adoptionsbeslut som har meddelats eller annars gäller i den stat där adoptivbarnet hade sin hemvist när förfarandet inleddes. Detta innebär att adoptivföräldern inte längre behöver ansöka om godkännande hos Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd för att adoptionen i dessa fall ska gälla i Sverige. Vidare har ett utländskt adoptionsbeslut som erkänns i Sverige numera samma rättsverkningar som ett svenskt adoptionsbeslut.

Avgöranden från Högsta domstolen

Högsta domstolen har slagit fast att det i vissa fall kan finnas skäl att erkänna ett barns rättsliga relation till en tilltänkt förälder i Sverige trots att det inte finns lagstöd för det. Det rör sig om situationer när det har etablerats en faktisk familjerelation mellan barnet och den som utpekats som moder i en utländsk dom och förutsätter att barnets rättigheter inte kan tillgodoses på något annat lämpligare sätt som också är förenligt med barnets bästa, exempelvis genom en adoption. (Se rättsfallen NJA 2019 s. 504 och NJA 2019 s. 969.)

Frågesvar

Justitieminister Gunnar Strömmer (M) anförde den 16 april 2025 i ett frågesvar om barns rätt till sina föräldrar vid bl.a. surrogatarrangemang (fr. 2024/25:1038) följande:

Vi har en familjerättslig lagstiftning i Sverige som återkommande har anpassats i takt med att samhället och synen på familjeliv har utvecklats. Exempelvis har möjligheten till assisterad befruktning successivt utökats och sedan 2022 gäller en föräldraskapspresumtion inte bara för olikkönade gifta par och ogifta par har möjlighet att digitalt bekräfta ett föräldraskap. Samma år trädde även nya jämlika regler om föräldraskap i internationella situationer i kraft.

Frågan om föräldraskap genom surrogatarrangemang, som [...] tar upp, rymmer flera komplicerade frågeställningar och intresseavvägningar, bland annat i förhållande till den födande kvinnan och barnet. I Sverige är det inte tillåtet att genomföra surrogatarrangemang. Det förekommer däremot att barn som har tillkommit genom surrogatarrangemang i utlandet växer upp i Sverige, och det är angeläget att alla barn i Sverige

har rättsliga företrädare. Det är viktigt att bevaka att vi har ett regelverk som utgår från barnets bästa och är förenligt med såväl barnkonventionen som Europakonventionen.

Sedan ett par år tillbaka förhandlas ett förslag från kommissionen om en EU-förordning med internationellt privaträttsliga regler om föräldraskap. Förslaget gäller alla barn i EU – oavsett hur barnet har blivit till eller hur barnets familj ser ut. Det innebär att förslaget för närvarande omfattar föräldraskap för barn som har tillkommit genom surrogatarrangemang. När det gäller det betänkande från 2021 som lämnades till den förra regeringen och som [...] tar upp, är det riktigt att det där finns ett antal förslag som det återstår för regeringen att ta ställning till. Det framstår som lämpligt att avvakta utfallet av EU-förhandlingarna innan vi gör det, bland annat för att få till en bra helhet i lagstiftningen.

Jag ser i dagsläget inget behov av att göra om föräldrabalken från grunden. Däremot kommer jag och regeringen att prioritera barns rättigheter genom att fortsätta modernisera den familjerättsliga lagstiftningen i den takt som behövs.

Överläggning om EU:s föräldraskapsförordning

Riksdagen spelar en central roll i hanteringen av EU-frågor vilket bl.a. kommer till uttryck i att regeringen ska överlägga med utskotten i frågor rörande arbetet i EU. Vid överläggningen kan utskottens ledamöter framföra synpunkter på vilka ståndpunkter regeringen bör inta i en EU-fråga, och för regeringen innebär överläggningen en möjlighet att stämma av om ståndpunkter den har för avsikt att inta i EU-samarbetet är förankrade i riksdagen.

Vid en överläggning i utskottet den 25 maj 2023 har en majoritet i utskottet, dvs. en riksdagsmajoritet, uttryckt att det är angeläget att bevaka att unionsrättsakten inte innebär att surrogatarrangemang främjas, men att de barn som tillkommer inom sådana arrangemang tillförsäkras samma juridiska rättigheter som andra barn, inklusive rätten till sitt ursprung. Utskottet överlade då med regeringen (statssekreterare Mikael Kullberg) om kommissionens förslag till förordning med gemensamma internationellt privat- och processrättsliga regler om föräldraskap i gränsöverskridande situationer, COM(2022) 695. Förslaget reglerar bl.a. vilken eller vilka medlemsstaters myndigheter som ska vara internationellt behöriga att pröva en fråga om föräldraskap. Regeringen lämnade följande förslag till svensk ståndpunkt:

Regeringen bedömer att det finns ett verkligt behov av EU-gemensamma internationellt privat- och processrättsliga regler om föräldraskap. Gemensamma regler på området kan stärka skyddet och rättssäkerheten för barn och familjer. Regeringen välkomnar därför att ett EU-förslag har lagts fram.

Regeringen avser att verka för lösningar som motsvarar de behov som finns och som leder till att syftet med förslaget uppnås, dvs. att skapa en klar och tydlig EU-rättslig ram som gör det möjligt att på ett ändamålsenligt sätt bestämma behörig myndighet och tillämplig lag och som underlättar för familjer att göra föräldraskap gällande i andra medlemsstater. Förslaget rymmer flera komplicerade frågeställningar som kommer att kräva närmare granskning och överväganden. Det är vidare angeläget att bevaka att unionsrättsakten inte leder till diskriminering på grund av kön eller sexuell läggning.

Vid överläggningen anmälde S- och SD-ledamöterna följande avvikande standpunkt (prot. 2022/23:26):

Utöver det som anförs i regeringens förslag till svensk standpunkt anser vi att det är angeläget att bevaka att unionsrättsakten inte innebär att surrogatarrangemang främjas, men att de barn som tillkommer inom sådana arrangemang tillförsäkras samma juridiska rättigheter som andra barn, inklusive rätten till sitt ursprung.

Eftersom en majoritet i utskottet anmälde en avvikande standpunkt konstaterade ordföranden vid överläggningen att det inte fanns stöd för regeringens standpunkt.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet stod då fast vid sitt tidigare ställningstagande med följande innebörd:

Som huvudregel gäller i Sverige en utländsk fastställelse av faderskap i form av en bekräftelse eller ett domstolsavgörande. Den utländska fastställelsen kan t.ex. avse ett barn som har tillkommit genom ett surrogatarrangemang, och fastställelsen gäller i Sverige även om mannen i fråga inte är barnets genetiska far. Inte sällan fastställs faderskapet till barn som tillkommit genom utländska surrogatarrangemang i barnets födelseland genom att en anteckning om faderskapet görs i barnets födelsebevis. En sådan anteckning är varken att betrakta som en bekräftelse eller ett domstolsavgörande och kan därför inte erkännas i Sverige. Genom lagändringar som trädde i kraft i januari 2019 infördes utökade möjligheter i sådana situationer för socialnämnder och domstolar att fastställa faderskap enligt svensk lag.

För att åstadkomma ett rättsligt föräldraskap för en person som inte anses vara far enligt den s.k. faderskapspresumtionen och inte heller kan åberopa eller utverka en giltig fastställelse krävs att denna person adopterar barnet. För att en kvinna ska kunna bli mor till ett barn som har tillkommit genom ett surrogatarrangemang i utlandet krävs sålunda att hon adopterar barnet (jfr dock redovisad praxis från Högsta domstolen för fall där en adoption inte är möjlig). Det blir i förekommande fall fråga om en styvbarnsadoption.

Utredningen om utökade möjligheter att göra utländska föräldraskap gällande i Sverige lämnar i betänkandet Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall (SOU 2021:56) förslag som syftar till att anpassa svensk lagstiftning för att uppfylla Sveriges konventionsåtaganden om bl.a. barnets rätt till privat- och familjeliv. Det handlar dels om nya regler om föräldraskap efter en flytt till Sverige för barn som tillkommit efter ett surrogatarrangemang, dels om nya regler om föräldraskap för barn som tillkommit efter ett surrogatarrangemang när de tilltänkta föräldrarna har sin huvudsakliga anknytning till Sverige. Utredningen understryker att de föreslagna nya reglerna på området inte ska uppmuntra till att kringgå svensk lagstiftning eller till surrogatarrangemang i utlandet.

Betänkandet har remitterats, och ett stort antal remissinstanser har lämnat synpunkter på förslagen.

Även på det internationella planet pågår det arbete på området. Sålunda presenterade EU-kommissionen den 7 december 2022 ett förslag till förordning med gemensamma internationellt privat- och processrättsliga

regler om föräldraskap i gränsöverskridande situationer. Förslaget gäller alla barn i EU, dvs. oavsett hur barnet har blivit till eller hur barnets familj ser ut. I enlighet med principen om ömsesidigt erkännande föreslås det att ett föräldraskap som har fastställts i en medlemsstat ska erkännas i andra medlemsstater utan att det krävs något särskilt förfarande.

Också inom ramen för Haagkonferensen för internationell privaträtt pågår ett projekt som gäller föräldraskap och surrogatmoderskap. En expertgrupp har haft i uppdrag att överväga de internationellt privaträttsliga frågor som uppstår bl.a. efter ett surrogatarrangemang och har nyligen överlämnat en slutrapport om genomförbarheten av ett eller flera internationellt privaträttsliga instrument om rättsligt föräldraskap.

Utskottet finner inte skäl att föregripa det arbete som pågår genom något initiativ från riksdagens sida, och motionsyrkandena avstyrks därför.

Mot denna bakgrund avstyrktes motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid den uppfattning som det tidigare redovisat, varför motionsyrkandet avstyrks.

Vissa frågor om assisterad befruktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att göra det lättare att registrera en ensam förälder efter insemination. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Motionen

Ann-Sofie Lifvenhage (M) föreslår i motion 2025/26:2264 ett tillkännagivande om att förenkla administrationen kring beslut om föräldraskap efter assisterad befruktning, så att det blir lättare att registrera en ensam förälder efter insemination.

Bakgrund

En utgångspunkt för den föräldraskapsrättsliga regleringen har ansetts vara att den, så långt det är möjligt, ska stärka barns rätt till information om sitt genetiska ursprung, dvs. ge barnet rätt att få information om en donators identitet. Reglerna om föräldraskap vid assisterad befruktning har därför utformats på ett sätt som ska uppmuntra ofrivilligt barnlösa att genomföra assisterad befruktning där barnet har en sådan rättighet. (Se bl.a. prop. 2017/18:155 s. 52.)

Enligt den gällande föräldraskapspresumtionen i föräldrabalken ska den man eller kvinna som vid ett barns födelse är gift med den som har fött barnet

automatiskt anses som barnets förälder (1 kap. 1, 9 och 11 a §§). Med äktenskap jämställs registrerade partnerskap. För att det presumerade föräldraskapet ska motsvara ett rättsligt riktigt föräldraskap och därmed inte kunna hävas ställer lagen dock upp följande krav när barnet har tillkommit genom assisterad befruktning med donerade spermier (1 kap. 8, 9 a och 11 c §§):

- Maken ska ha samtyckt till den assisterade befruktningen, och makarna ska ha varit gifta eller sambor vid tidpunkten för behandlingen.
- Det ska med hänsyn till samtliga omständigheter vara sannolikt att barnet har tillkommit genom den assisterade befruktningen.
- Den assisterade befruktningen ska ha utförts vid en behörig inrättning, och barnet ska ha rätt att ta del av uppgifter om spermiedonatorn.

Tidigare behandling

Riksdagen har vid flera tillfällen behandlat liknande motionsyrkanden om en översyn av reglerna om föräldraskap efter assisterad befruktning, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottets hänvisade då till ett tidigare ställningstagande med följande innebörd:

Utskottet konstaterar att en utgångspunkt för den föräldraskapsrättsliga regleringen har ansetts vara att den, så långt det är möjligt, ska stärka barns rätt till information om sitt genetiska ursprung, dvs. ge barnet rätt att få information om en donators identitet. Reglerna om föräldraskap vid assisterad befruktning har därför utformats på ett sätt som ska uppmuntra ofrivilligt barnlösa att genomföra assisterad befruktning där barnet har en sådan rättighet. För att ett presumerat föräldraskap ska motsvara ett rättsligt riktigt föräldraskap när barnet har tillkommit genom assisterad befruktning med donerade spermier ställer lagen därför bl.a. upp krav på att den assisterade befruktningen ska ha utförts vid en behörig inrättning och att barnet ska ha rätt att ta del av uppgifter om spermiedonatorn. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd har haft i uppdrag att ta fram och sprida information om de föräldraskapsrättsliga reglerna, och informationen finns bl.a. publicerad på myndighetens webbplats.

Utskottet konstaterar vidare att Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla i sitt betänkande Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38) lämnar förslag som syftar till att göra regelverket för föräldraskap mer överskådligt, tydligt och begripligt. Dessutom föreslår utredningen att det ska införas en begränsning av utrymmet att häva föräldraskapet för den förälder som inte har fött barnet. Begränsningen ska införas genom en tidsfrist för en förälders talerätt, så att en tvist om föräldraskap avgörs tidigt i barnets liv. Sålunda föreslås att en förälder ska kunna väcka talan om hävande av ett presumerat föräldraskap inom tre år från barnets födelse. Betänkandet har remitterats och bereds nu vidare inom Regeringskansliet. Mot den redovisade bakgrunden är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet, som därför avstyrks.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid den uppfattning som det tidigare redovisat och avstyrker därmed motionsyrkandet.

Adoption

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att underlätta adoptioner av barn som lever i familjehem. Utskottet hänvisar till ett tidigare ställningstagande.

Motionen

I motion 2025/26:2318 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) föreslås ett tillkännagivande om att adoptioner av barn som lever i och växer upp i familjehem bör underlättas.

Gällande rätt

Grundläggande bestämmelser om adoption finns i 4 kap. föräldrabalken. När det gäller vem som får adoptera föreskrivs att makar och sambor endast får adoptera gemensamt. En make eller sambo får dock med sin makes eller sambos samtycke adoptera hans eller hennes barn, s.k. styvbarnsadoption. Andra än makar och sambor får inte adoptera gemensamt (6 §).

Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla

Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla hade bl.a. i uppdrag att överväga om personer som inte längre är gifta eller sambor ska kunna adoptera gemensamt eller adoptera varandras barn (dir. 2020:132). Uppdraget redovisades i juni 2022 i betänkandet Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38).

Utredningen föreslår att makar och sambor som är eller har varit familjehemsföräldrar eller särskilt förordnade vårdnadshavare för ett barn ska kunna adoptera barnet gemensamt även efter en separation. Vidare föreslås att tidigare makar och sambor ska kunna åstadkomma ett gemensamt föräldraskap genom styvbarnsadoption. Möjligheten till adoption ska inte begränsas av om någon av de tidigare makarna eller samborna har gift sig eller blivit sambo med en ny partner. Den tidigare maken eller sambon ska alltså kunna adoptera utan medverkan av sin nya partner. Liksom i andra fall av gemensam adoption ska den som har adopterats anses som de tidigare makarnas eller sambornas gemensamma barn. Om barnet är underårigt ska de tidigare makarna eller samborna ha gemensam vårdnad om barnet från den tidpunkt när adoptionsbeslutet får laga kraft. Om det är fråga om en styvbarnsadoption av en avliden

makes eller sambos barn, ska dock den efterlevande maken eller sambon ha ensam vårdnad om barnet.

Utredningen föreslår också att en make eller sambo som är eller har varit ensamstående familjehemsförälder eller särskilt förordnad vårdnadshavare, eller som har varit familjehemsförälder eller särskilt förordnad vårdnadshavare tillsammans med en partner som senare avlidit, ska kunna adoptera utan sin nya partner.

Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Utredningen om tryggare hem för barn

Utredningen om vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer hade bl.a. i uppdrag att överväga och bedöma om förutsättningarna för adoption bör justeras för att tillgodose familjehemsplacerade barns rätt till trygghet och stabilitet och hur övriga intressen – inte minst rätten till privat- och familjeliv – samtidigt kan tillgodoses (dir. 2021:70). Frågan var därmed isolerad till att avse adoption av familjehemsplacerade barn. Uppdraget redovisades i december 2022 i betänkandet Tryggare hem för barn (SOU 2022:71). När det gäller frågan om adoption bedömde utredningen att de nuvarande reglerna redan är utformade på ett sätt som tillgodoser familjehemsplacerade barns rätt till trygghet och stabilitet och att några ändringar i reglerna inte bör göras. Regeringen delade utredningens bedömning och föreslog inte några lagändringar (prop. 2024/25:10). Propositionen överlämnades till riksdagen i september 2024. Utskottet instämde i regeringens bedömning, och riksdagen följde utskottets förslag (bet. 2024/25:CU4, rskr. 2024/25:47).

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet i lagstiftningsärendet om tryggare hem för barn (prop. 2024/25:10, bet. 2024/25:CU4, rskr. 2024/25:47). Utskottet avstyrkte motionsyrkandet, med hänvisning till de skäl som anfördes i propositionen. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utredningen om vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer har i betänkandet Tryggare hem för barn (SOU 2022:71) bedömt att de nuvarande reglerna om adoption redan är utformade på ett sätt som tillgodoser familjehemsplacerade barns rätt till trygghet och stabilitet och att några ändringar i reglerna inte bör göras. Som redovisas ovan delade regeringen och utskottet den bedömningen i lagstiftningsärendet om tryggare hem för barn. Utskottet står fast vid den bedömningen och är fortfarande inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av det som anförs i motionen. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Juridiskt biträde för barn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om juridiskt biträde för barn. Utskottet hänvisar till pågående arbete. Jämför reservation 18 (S, V, C).

Motionerna

I kommittémotion 2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att se över införandet av juridiska ombud för barn i ärenden som rör vårdnad, boende och umgänge. Liknande förslag läggs fram i kommittémotionerna 2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 7 och 2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 27.

Bakgrund*Barns delaktighet i vårdnadsmål*

Riksdagen beslutade våren 2021 om nya regler i 6 kap. föräldrabalken om bl.a. barnets delaktighet i vårdnadsmål i lagstiftningsärendet om ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister (prop. 2020/21:150, bet. 2020/21:CU17, rskr. 2020/21:315–316). Enligt lagändringarna, som trädde i kraft den 1 juli 2021, ska barnet få information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor om vårdnad, boende och umgänge, och barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Socialnämnden ska som utgångspunkt tala med barnet inom ramen för sitt arbete med utredningar i mål om vårdnad, boende eller umgänge, dvs. inte försöka klarlägga barnets åsikter på något annat sätt. Även en socialnämnd som ska lämna snabbupplysningar ska – om det inte är olämpligt – höra barnet. Efter lagändringarna kan detta göras utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. Det är ytterst domstolens ansvar att kraven på delaktighet är uppfyllda i ett mål om vårdnad, boende eller umgänge. Barnet får, liksom tidigare, höras inför domstolen om särskilda skäl talar för det och det är uppenbart att barnet inte kan ta skada av att höras.

2014 års vårdnadsutredning

Till grund för de nya reglerna om barnets delaktighet i vårdnadsmål låg förslag från 2014 års vårdnadsutredning i betänkandet *Se barnet!* (SOU 2017:6). Utredningen övervägde frågan om att införa en möjlighet för domstolen att utse ett juridiskt biträde för barn i mål om vårdnad, boende eller umgänge. Utredningen bedömde då att det inte vid den tidpunkten borde införas en sådan möjlighet. Utredningen konstaterade att om det infördes en möjlighet för barn att få ett biträde i processen, skulle biträdets uppgift vara att företräda barnets

intressen och bevaka barnets rätt under processen. Ett biträde skulle också kunna säkerställa barnets rätt till information under handläggningen i domstol. Ett biträde skulle alltså kunna säkerställa barnets perspektiv och delaktighet i processen. Enligt utredningen skulle dock ett biträde för barnet också kunna medföra en rad negativa konsekvenser. Eftersom ett biträdes uppgifter först och främst skulle vara lika socialtjänstens skulle barnet behöva samtala om samma saker med ytterligare en aktör. Detta skulle kunna upplevas som förvirrande och ansträngande för barnet. Flera av de barn som utredningen träffat har uttryckt att det varit påfrestande att samtala med socialtjänsten. Vidare finns bl.a. risken för att ytterligare en aktör i processen skulle medföra att föräldrarnas konflikt trappas upp, vilket skulle kunna påverka barnet negativt och göra domstolsprocessen mer svårhanterad.

Att barnet skulle få en direkt kanal att förmedla sina åsikter genom skulle också kunna medföra att föräldrarnas tryck och påverkan på barnet skulle öka. Det skulle i sin tur kunna innebära en risk för att barnet drogs in i föräldrarnas konflikt i större utsträckning.

Därutöver pekade utredningen på avgränsningsproblem i fråga om bl.a. i vilka fall och när i processen ett biträde ska utses. Vidare går det enligt utredningen inte heller att bortse från att det skulle vara kostsamt att införa en rätt till ett eget biträde för barn. Utredningen ansåg att tillgängliga resurser i första hand borde läggas på insatser som kan verka dämpande på konfliktnivån i processen. Utredningen hänvisade även till att den i sitt betänkande föreslagit flera lagändringar och andra åtgärder som syftar till att säkerställa barns rätt och delaktighet i processen och som kommer att leda till att barnets perspektiv och rättigheter stärks. Mot den bakgrunden ansåg utredningen att det då inte fanns tillräckligt starka skäl att föreslå en möjlighet till biträde för barn. Det kunde dock enligt utredningen finnas anledning att överväga frågan på nytt när förslagen varit i kraft en tid och kan utvärderas.

Barnrättskommitténs rekommendationer

Den 7 mars 2023 lämnade Barnrättskommittén sina sammanfattande slutsatser och rekommendationer till Sverige.¹ När det gäller familjerättsliga tvister rekommenderas Sverige bl.a. att se över lagstiftningen för att säkerställa att barnrättsperspektivet beaktas, inklusive rätten för barnet att komma till tals. Mer konkret rekommenderas Sverige att ta bort det s.k. olämplighetsundantaget som tillåter undantag från när socialnämnden ska höra barnet och att överväga att ge barn ett eget ombud.²

Utredningen om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter

Utredningen om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter gör i betänkandet Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt

¹ CRC/C/SWE/CO/6–7 Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport.

² Se punkterna 20 b och 28 a–b.

barnkonventionen (SOU 2023:40) vissa överväganden när det gäller bl.a. mål om vårdnad, boende och umgänge. Utredningen bedömer att barn i sådana mål, i likhet med barn i många andra länder, bör ha en möjlighet att få en starkare processuell ställning och tilldelas ett eget juridiskt biträde. Detta är enligt utredningen särskilt angeläget i mål där det finns anledning att anta att vårdnadshavarna inte kan bevaka barnets intresse, där det finns anledning att anta att barnet har utsatts för våld eller på något annat sätt farit illa eller kan komma att fara illa eller där det av andra skäl behövs för att barnets intressen ska tillgodoses. Utan en sådan justering bedöms barn sakna fullgoda möjligheter att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen.

Utredningen lämnar dock inget förslag om detta, eftersom frågan om talerätt och juridiskt biträde för barn i mål om vårdnad, boende och umgänge är så pass omfattande och komplex att det har saknats möjlighet att lämna konkreta förslag inom ramen för utredningen. Utredningen anser därför att frågan bör utredas ytterligare, t.ex. i samband med en utvärdering av 2021 års vårdnadsreform och med beaktande av den fortsatta hanteringen av förslagen i betänkandet Tryggare hem för barn.

Betänkandet har remitterats och bereds vidare i Regeringskansliet.

Nya regler om juridiskt biträde för barn vid vårdnadsöverflyttning

Den 1 januari 2025 infördes vissa ändringar i föräldrabalken med anledning av propositionen Tryggare hem för barn (prop. 2024/25:10, bet. 2024/25:CU4, rskr. 2024/25:38). De nya reglerna innebär bl.a. att barn och deras vårdnadshavare ska ha rätt till ett offentligt biträde vid prövning hos socialnämnden och i domstol när det är fråga om att flytta över vårdnaden om ett barn till särskilt förordnade vårdnadshavare enligt föräldrabalken. Ett offentligt biträde ska i dessa fall utses om det inte måste antas att det inte behövs.

Barnets offentliga biträde ska ha i uppgift att se till att barnets rätt att få information och komma till tals tillgodoses. Till offentligt biträde för barnet ska endast den få förordnas som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget. Det offentliga biträdet ska få samtala med barnet utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande.

Pågående arbete

En särskild utredare har fått i uppdrag av regeringen att se över hur barns rätt att komma till tals i mål om vårdnad, boende och umgänge kan stärkas (dir. 2025:72). Utredningen ska bland annat ta ställning till om det bör införas en rätt för barnet till ett eget juridiskt biträde och om barnets rätt till stöd och information hos socialtjänsten och under domstolsprocessen i frågor om vårdnad, boende och umgänge bör förbättras. Syftet med uppdraget är att

analysera hur barnets bästa och barnets rätt att komma till tals i familjerättsliga frågor kan tas till vara på ett bättre sätt.

Förutom att lyfta fram barnets uppfattning i domstolsprocessen skulle ett juridiskt biträde enligt direktiven kunna ha i uppgift att se till att barnet får nödvändig information och det stöd som barnet kan vara i behov av. Biträdet skulle även kunna bistå med att lyfta fram barnets perspektiv vid diskussioner om samförståndslösningar. Även alternativa åtgärder för att tillgodose barnets behov i dessa situationer kan vara tänkbara. Om en rätt till ett juridiskt biträde för barn föreslås, bör utredaren även ta ställning till bl.a. om ett biträde ska kunna utses i alla mål eller enbart vissa, om bitrådets roll bör se olika ut i olika typer av mål, hur kostnaderna för biträdet ska finansieras och om barnet bör ges talerätt även i vårdnadsmål och hur en sådan rätt i så fall bör utformas.

Uppdraget ska redovisas senast den 24 augusti 2026.

Tidigare behandling

Utskottet har behandlat motsvarande motionsyrkanden vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet hänvisade då till att företrädare för regeringen aviserat tillsättande av en utredning där frågan om rättsliga ombud eller motsvarande stöd för barn i vårdnadsmål ska ingå. Utskottet fann därför inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagen sida och avstyrkte motionsyrkandena. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att en särskild utredare har fått i uppdrag att se över hur barns rätt att komma till tals i mål om vårdnad, boende och umgänge kan stärkas. Utredaren ska bl.a. ta ställning till om det bör införas en rätt för barnet till ett eget juridiskt biträde. Utskottet finner inte skäl att föregripa det pågående arbetet genom att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena, som därför avstyrks.

Övriga förslag om processen i mål om vårdnad m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om vissa processuella frågor inom familjerätten. Utskottet hänvisar till bl.a. tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 19 (V), 20 (S), 21 (C), 22 (V), 23 (V, C, MP), 24 (S) och 25 (V).

Motionerna

Ogrundade processer m.m.

I partimotion 2025/26:2782 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över hur vanligt förekommande det är att initiera ogrundade processer i syfte att trakassera sin motpart i mål om vårdnad, boende och umgänge.

I motion 2025/26:1328 av Runar Filper (SD) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att se över reglerna om vårdnads- och umgängestvister i föräldrabalken. Enligt motionären bör regleringen motverka att en förälder medvetet eller omedvetet påverkar barnets inställning till den andra föräldern i en tvist.

Medling

I kommittémotion 2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 20 föreslås ett tillkännagivande om att utveckla medlingsinstrumentet. Enligt motionärerna är medling inte alltid lämpligt när det har förekommit våld. Medlingsinstitutet bör därför utvecklas för att bl.a. öka kunskapen om när det är lämpligt med medling vid våld i nära relation och förtydliga och formalisera informationen till föräldrar inför medlingen.

Martina Johansson m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2025/26:3188 yrkande 23 ett tillkännagivande om krav på medling för att få väcka talan i ett mål om vårdnad, boende eller umgänge när det gäller barn samt att se över kostnaden vid upprepade domstolsprocesser.

Kompetenskrav för domare

I kommittémotion 2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag till lagändringar som innebär att de domare som ska döma i mål om vårdnad, boende och umgänge ska ha förvärvat en särskild barnkompetens.

Emma Ahlström Köster (M) begär i motion 2025/26:3135 yrkande 3 ett tillkännagivande om att undersöka möjligheten till obligatorisk utbildning om föräldraalienation för domstolar och andra berörda yrkesgrupper.

Begrepp och metoder i familjemål

I kommittémotion 2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning av domstolars användande av ovetenskapliga teorier i vårdnadstvister såsom föräldraalienation (parental alienation syndrome). Ett liknande förslag finns i motion 2025/26:3772 av Amanda Palmstierna och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkande 3.

I kommittémotion 2025/26:2834 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 16 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör säkerställa att evidensbaserade metoder används i vårdnadstvister och därmed ligger till grund för domslut. I motion 2025/26:2623 av Helena Vilhelmsson (C) finns ett liknande förslag om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att säkerställa att pseudovetenskapliga teorier inte används i vårdnadstvister och därmed ligger till grund för domslut.

I motion 2025/26:1328 av Runar Filper (SD) yrkande 9 begärs ett tillkännagivande om att regleringen bör utformas så att den i större utsträckning än i dag stoppar samarbetrakasserier och föräldrafrämlingskap.

Emma Ahlström Köster (M) begär i motion 2025/26:3135 yrkande 2 ett tillkännagivande om att se över omfattningen av föräldraalienation och föreslå åtgärder för att motverka problemet.

Domstolens hantering av påståenden om våld i nära relation

I kommittémotion 2025/26:3646 (S) av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 17 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att det ska göras en översyn som syftar till att tydliggöra ansvarsförhållandena vid våld i nära relation. Motionärerna anför bl.a. att den våldsutsatta inte ska tillskrivas ansvar för våldet inom ramen för en vårdnadstvist, t.ex. genom att våldet av myndigheterna omskrivs som ett samarbetsproblem.

Obligatoriska barnprotokoll

I kommittémotion 2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett lagförslag som innebär att det blir obligatoriskt för domstolar att upprätta särskilda barnprotokoll i mål om vårdnad, boende och umgänge. Barnprotokollet skulle enligt motionärerna fungera som en checklista för barnets bästa.

Bakgrund

Obligatoriska informationssamtal

Riksdagen beslutade våren 2021 om lagändringar om obligatoriska informationssamtal som trädde i kraft den 1 mars 2022 (prop. 2020/21:150, bet. 2020/21:CU17, rskr. 2020/21:315–316). Innebörden är att föräldrar som överväger att inleda en tvist i domstol i frågor som rör vårdnad, boende eller

umgänge ska få relevant information vid ett informationssamtal som syftar till att hitta den lösning som är bäst för barnet. Föräldrarna ska också erbjudas samarbetssamtal, om det inte är olämpligt, och efter behov erbjudas eller vägledas till stöd och hjälp i annan form. Föräldrarna ska som utgångspunkt delta samtidigt i ett informationssamtal. Enskilda samtal ska dock hållas om det finns särskilda skäl för det eller om någon av föräldrarna begär det. När föräldrarna inte är överens i frågor om vårdnad, boende eller umgänge ska en förälder som framställer ett yrkande om någon av dessa frågor ha deltagit i ett informationssamtal för att domstolen ska få ta upp yrkandet till prövning. Samtalet ska ha ägt rum inom ett år före det att yrkandet framställs. (Se 6 kap. 17 c § föräldrabalken och lagen [2021:530] om informationssamtal.)

Samarbetssamtal

Föräldrar kan enligt socialtjänstlagen genom samarbetssamtal få hjälp att nå enighet i frågor om vårdnad, boende och umgänge (13 kap. 6 §). Dessutom får domstolen i mål om vårdnad, boende eller umgänge ge i uppdrag åt socialnämnden eller något annat organ att i barnets intresse anordna samarbetssamtal i syfte att nå enighet mellan föräldrarna (6 kap. 18 § föräldrabalken). Om domstolen lämnar ett uppdrag om samarbetssamtal kan den förklara att målet ska vila under en viss tid. Detsamma gäller om samarbetssamtal redan har inletts och fortsatta samtal kan antas vara till nytta.

Medling i familjemål

År 2006 infördes en möjlighet för domstolen att i ett mål om vårdnad, boende eller umgänge ge en medlare i uppdrag att försöka få föräldrarna att nå en samförståndslösning som är förenlig med barnets bästa (6 kap. 18 a § föräldrabalken). Möjligheten att utse en medlare är tänkt att komma till användning framför allt i vissa fall där samarbetssamtal redan har förekommit mellan föräldrarna men de inte har lyckats nå en överenskommelse men det bedöms finnas möjligheter att nå en samförståndslösning (prop. 2005/06:99 s. 91).

Domstolen kan lämna närmare anvisningar till medlaren om vad han eller hon ska iakttä när uppdraget utförs. Medlaren ska inom den tid som domstolen bestämmer lämna en redogörelse för de åtgärder som har vidtagits. Tiden får inte sättas till längre än fyra veckor. Domstolen får dock förlänga tiden om det finns förutsättningar att nå en samförståndslösning. I syfte att skapa förutsättningar för fler lyckade medlingsuppdrag och därmed fler samförståndslösningar infördes den 1 juli 2021 särskilda kompetens- och lämplighetskrav för medlare (prop. 2020/21:150, bet. 2020/21:CU17, rskr. 2020/21:315–316). Alltså gäller nu ett krav på att medlaren ska ha relevant utbildning och yrkeserfarenhet och vara lämplig för uppdraget. Med detta avses enligt propositionen (s. 147) att det bör krävas god kunskap om den familjerättsliga lagstiftningen och erfarenhet av tvister som rör barn. Vidare är det en fördel om den som utses också har någon form av utbildning i medling. En medlare bör även ha kunskap om hur man håller samtal med barn och om våld och

övergrepp inom familjen och hur det påverkar föräldrar och barn. Normalt sett innebär detta att det främst är familjerättssekreterare, beteendevetare, psykologer, advokater och domare som kommer i fråga för medlaruppdrag. Lämplighetskravet handlar om medlarens personliga egenskaper. Han eller hon ska ha förmåga att sätta barnets bästa främst. Medlaren bör vidare kunna hantera en känslig situation och kunna vinna förtroende hos föräldrarna och barnet. Det är medlaren som ska visa att han eller hon uppfyller kompetens- och lämplighetskraven. Som bakgrund till de nya kompetens- och lämplighetskraven för medlare anfördes i propositionen (s. 78 f.) att det av utredningens kartläggning framgår att en lämplig medlare med rätt kompetens ökar förutsättningarna för att få föräldrar att komma överens och att nå långsiktigt hållbara lösningar.

Samtidigt används medling i relativt begränsad omfattning i dag. Vidare är medlingsförfarandet i familjemål i stor utsträckning ett oreglerat område. Det finns inte någon på förhand bestämd ordning eller metod för hur en medling ska gå till. Hur medlarens arbete ska bedrivas får medlaren i stället, i samråd med domstolen, bedöma från fall till fall. Det är, enligt regeringen, viktigt för ett lyckat medlingsförfarande att medlingen kan anpassas efter förutsättningarna i det enskilda fallet. Att det inte finns någon närmare reglering av hur medlingen ska gå till medför att medlarens kompetens och lämplighet blir särskilt viktig. Detta blir särskilt tydligt eftersom de mål där medlare utses ofta är svåra och ställer höga krav på medlarens erfarenhet och kvalifikationer.

Rättegångskostnader i vårdnadsmål

I mål om vårdnad, boende eller umgänge gäller särskilda regler om rättegångskostnader jämfört med vanliga tvistemål (6 kap. 22 § föräldrabalken). Huvudregeln är att vardera parten ska bära sin rättegångskostnad, dvs. oavsett utgången i målet. I vissa fall kan dock en part bli skyldig att helt eller delvis ersätta motparten för hans eller hennes rättegångskostnad. Så är fallet om parten har gjort sig skyldig till illojal eller försumlig processföring eller om det annars finns särskilda skäl. Ett exempel på sådana särskilda skäl är om en förälder som inte har vårdnaden väcker talan gång på gång om att få vårdnaden överflyttad till sig. Under vissa förhållanden kan domstolen dessutom avvisa en sådan talan som uppenbart ogrundad, t.ex. om det redan finns ett avgörande mellan parterna och det sedan dess inte har kommit fram några nya omständigheter (42 kap. 5 § rättegångsbalken).

Principen om fri bevisprövning

Principen om fri bevisprövning, som gäller i svensk processrätt, innebär att parterna i en rättegång får åberopa all bevisning som de kan få fram (s.k. fri bevisföring) och att värdet av bevisningen prövas fritt av domstolen (fri bevisvärdering).

Propositionen Tryggare hem för barn

Den 1 januari 2025 trädde vissa lagändringar i kraft som bl.a. allt syftar till att stärka barns skydd mot våld och andra kränkningar (prop. 2024/25:10, bet. 2024/25:CU4, rskr. 2024/25:38). I propositionen anför regeringen bl.a. följande om kompetens och vikten av ett fullgott beslutsunderlag:

Det är viktigt att domare som handlägger mål och ärenden om vårdnad, boende eller umgänge har god kunskap och kompetens om barn och barns olika förutsättningar. För att barnets bästa ska få genomslag i praktiken och för att barn ska få ett verkligt skydd mot att utsättas för våld eller andra kränkningar från en förälder är det nödvändigt med ett tydligt barnrättsperspektiv i handläggningen.

För att domstolen ska kunna göra en riktig bedömning krävs också att den har ett fullgott beslutsunderlag. Det är därför viktigt att de familjerätts- och socialsekreterare som genomför utredningar om vårdnad, boende och umgänge eller lämnar upplysningar till domstolen, har goda möjligheter till kunskaps- och metodstöd och kompetensutveckling. Riksdagen har tillkännagett att regeringen ska göra en översyn i syfte att tillgodose det övergripande behovet av kunskapshöjning hos yrkesverksamma i arbetet med familjerättsliga frågor (bet. 2020/21:CU17 punkt 10, rskr. 2020/21:315). Riksdagen har vidare tillkännagett att regeringen ska ta nödvändiga initiativ för att säkerställa att bl.a. de domare som hanterar mål om vårdnad m.m. har tillräcklig kunskap och kompetens så att barnrättsperspektivet får fullt genomslag i praktiken (bet. 2021/22:CU6 punkt 6, rskr. 2021/22:261). Riksdagen har också tillkännagett för regeringen att regeringen bör se över hur vårdnadsutredningar kan kvalitetssäkras och hur det kan säkerställas att enhetliga och evidensbaserade utredningsmetoder används samt ta initiativ till att följa upp att den nya tidsgränsen för vårdnadsutredningar inte påverkar kvaliteten på utredningarna negativt (bet. 2020/21:CU17 punkt 12, rskr. 2020/21:315). Regeringen anser att socialnämndernas vårdnads-, boende- och umgängesutredningar behöver bli mer enhetliga och kunskapsbaserade. Regeringen gav därför Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd och Socialstyrelsen den 13 juni 2024 i uppdrag att stärka stödet till boende och umgänge (S2024/01210).

Regeringen har också gett Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att genomföra en rad kompetenshöjande insatser om våld i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Arbetet är en fortsättning på ett tidigare uppdrag att sprida information till berörda aktörer om myndighetens kartläggning av hur uppgifter om våld beaktas i mål om vårdnad, boende och umgänge (A2023/00841). Som ett led i uppdraget ska Jämställdhetsmyndigheten i samarbete med Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid) ta fram stödmaterial som innefattar information om våldets orsaker, omfattning och konsekvenser med särskilt fokus på rättsväsendet. Uppdraget ska redovisas den 15 juni 2025 (A2023/01717).

Vad som framkommer i utredningens kontakter med representanter för barn, yrkesverksamma inom socialtjänster och organisationer som arbetar med våld i nära relationer talar för att det finns behov av ytterligare kompetenshöjande insatser hos domare om hur ett barn påverkas av att uppleva våld och fara illa på olika sätt. Även bl.a. *Unizon* och *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd* är inne på detta. Utredningen anser mot den bakgrunden att Domstolsverket bör överväga behovet av utbildningsinsatser som fokuserar särskilt på den riskbedömning som ska göras när det framkommit uppgifter om våld eller andra omständigheter som kan innebära att ett barn far illa.

Domstolarna är generellt medvetna om behovet av kontinuerlig utbildning. Många domstolar ordnar interna utbildningar inom olika rättsområden, däribland familjerätt. Dessutom erbjuds domare ett brett utbud av utbildningar och kompetensutveckling i frågor om vårdnad, boende och umgänge genom Domstolsakademiens kurser i familjerätt. I tillägg till detta är det också viktigt att de enskilda domstolarna organiserar sin verksamhet på ett sätt som säkerställer att domare som handlägger familjemål ges möjlighet till nödvändig kompetensutveckling. Domstolarnas organisatoriska förutsättningar varierar dock och det är upp till domstolarna att ta ställning till hur de bör vara organiserade i syfte att säkerställa tillräcklig kompetens i olika frågor.

Givet domarnas och domstolarnas oberoende bör de utbildningsinsatser som behövs anordnas inom ramen för Sveriges Domstolar. Regeringen konstaterar härvid att Domstolsverkets bedömning, efter kontakter med Domstolsakademin, är att de utbildningsinsatser kring riskbedömningar i familjemål som föreslås av utredningen kan hanteras inom ramen för nuvarande kursutbud och framtida utveckling av kurserna.

I författningskommentaren till 6 kap. 2 a § föräldrabalken, portalparagrafen om barnets bästa, anförs bl.a. följande:

Bedömningen av om det finns risk för att barnet far illa av en viss åtgärd eller ett visst beslut ska liksom hittills grundas bl.a. på vad som är utrett om tidigare inträffade händelser och om andra faktiska omständigheter (prop. 2005/06:99 s. 42 f.). Det behöver inte vara utrett att de förhållanden som kan leda till att barnet far illa faktiskt kommer att inträffa. Det är tillräckligt att det finns konkreta omständigheter som talar för att det finns en framtida risk för att barnet kommer att fara illa (prop. 1992/93:139 s. 37).

Att barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna är underordnat risken för att barnet far illa innebär inte att det behovet saknar betydelse. Barn har rätt till en nära och god kontakt med båda sina föräldrar, om det inte strider mot barnets bästa. Det följer av barnkonventionen (artikel 9.3, se även artikel 18). Liksom hittills måste vad som är barnets bästa avgöras i varje enskilt fall utifrån en helhetsbedömning av de individuella förhållandena. Bedömningen ska bygga på kunskap och beprövad erfarenhet i kombination med att barnet ska ges möjlighet att framföra sina åsikter. Hänsyn ska tas till allt som rör barnets fysiska och psykiska välbefinnande och utveckling. Så långt det är möjligt bör såväl långsiktiga som kortsiktiga effekter beaktas (prop. 2020/21:150 s. 129). Om det inte kan förutses någon beaktansvärd risk för att barnet far illa ska behovet av en nära och god kontakt med båda föräldrarna i regel väga tungt vid bedömningen av barnets bästa.

Frågesvar

Justitieminister Gunnar Strömmer (M) anförde den 19 juni 2024 i ett frågesvar om pseudovetenskap i familjerättsliga sammanhang för våldsutsatta barn (fr. 2023/24:983) följande:

[...] har frågat mig om vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att följa den särskilda rapportören om våld mot kvinnor och flickors ställningstagande om att stater ska lagstifta för att förbjuda användningen av föräldraalienation eller relaterade pseudobegrepp i familjerättsärenden och användningen av så kallade experter i föräldraalienation och relaterade pseudobegrepp.

Att synliggöra och stärka barnrättsperspektivet är en mycket viktig fråga för regeringen och jag välkomnar det engagemang som [...] och många andra visar för frågan.

Vid alla beslut om vårdnad, boende och umgänge är det barnets bästa som är avgörande. Bedömningen av vad som är barnets bästa görs utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. I ett vårdnadsmål får parterna som utgångspunkt själva lägga upp sin argumentation och åberopa den bevisning som de själva vill. Värdet av bevisningen prövas sedan av domstolen. Detta gäller även bevisning som rör forskningsläget inom olika områden. Principerna om fri bevisföring och fri bevisvärdering är grundläggande i svensk processrätt. Det är inte aktuellt att fråga dessa.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden om ogrundade processer och medling behandlades av utskottet våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet avstyrkte motionerna och anförde följande:

Utskottet konstaterar att det genom den befintliga regleringen i föräldrabalken finns möjlighet för domstolen att ålägga en part att helt eller delvis ersätta motparten för hans eller hennes rättegångskostnad. Detta kan bli aktuellt om en förälder som inte har vårdnaden vid upprepade tillfällen väcker talan om att få vårdnaden överflyttad till sig eller i andra situationer där talan väcks på ett obefogat sätt. Dessutom finns det enligt den befintliga regleringen i rättegångsbalken möjlighet för domstolen att under vissa förhållanden avvisa en sådan talan som uppenbart ogrundad. Mot den bakgrunden är utskottet inte berett att föreslå några initiativ från riksdagens sida, varför motionsyrkandet [...] avstyrks.

När det sedan gäller övriga motionsyrkanden om medling i familjemål står utskottet fast vid sitt tidigare ställningstagande, varför även dessa motionsyrkanden avstyrks.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Ett motionsyrkande om obligatoriska barnprotokoll motsvarande det som nu är aktuellt behandlades av utskottet våren 2021 (bet. 2020/21:CU17). Utskottet var då inte berett att ta initiativ till att domstolar ska vara skyldiga att upprätta särskilda barnprotokoll som en bilaga till domen i mål om vårdnad, boende och umgänge. Motionsyrkandet avstyrktes därför, och riksdagen följde utskottets förslag. Motsvarande motionsyrkanden har därefter behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet stod fast vid sin tidigare uppfattning och avstyrkte motionsyrkandet. Riksdagen följde utskottets förslag.

Ett motionsyrkande om att tydliggöra ansvarsförhållandena vid våld i nära relation behandlades av utskottet våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet med hänvisning till att de lagändringar som gjorts under senare år skapat ett regelverk som i mycket stor utsträckning tillgodoser bl.a. detta yrkande.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis konstaterar utskottet att det står fast vid de uppfattningar som det tidigare gett uttryck för om ogrundade processer, medling, domstolens hantering av påståenden om våld i nära relation och obligatoriska barnprotokoll. Detta innebär att motionerna 2025/26:2782 (V) yrkande 7, 2025/26:1328 (SD) yrkande 1, 2025/26:3646 (S) yrkande 20, 2025/26:3188 (C) yrkande 23, 2025/26:3646 (S) yrkande 17 och 2025/26:320 (V) yrkande 6 avstyrks.

Vid alla beslut om vårdnad, boende och umgänge är det barnets bästa som ska vara avgörande och vad som är barnets bästa avgörs utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Som justitieministern anför i det redovisade frågesvaret är det i svensk rätt parterna som själva lägger upp sin argumentation och åberopar den bevisning som de själva vill, varefter det är upp till domstolen att göra en värdering av bevisningen. Att införa förbud eller på andra sätt begränsa möjligheten att åberopa en viss typ av bevisning riskerar att urholka principerna om fri bevisföring och fri bevisvärdering, vilket utskottet inte är berett att ställa sig bakom. Utskottet ser inte heller skäl för att initiera en utredning av förekomsten av s.k. föräldraalienation eller andra teorier. Motionerna 2025/26:320 (V) yrkande 1 och 2025/26:3772 (MP) yrkande 3 avstyrks därför. Inte heller är utskottet berett att föreslå något tillkännagivande med anledning av förslagen i motionerna 2025/26:2834 (C) yrkande 16, 2025/26:2623 (C), 2025/26:1328 (SD) yrkande 9 och 2025/26:3135 (M) yrkande 2. Även dessa motionsyrkanden avstyrks därför.

När det gäller förslagen om kompetenskrav för domare har utskottet tidigare framhållit att det är viktigt att domare som hanterar familjemål har tillräcklig kunskap och kompetens så att barnrättsperspektivet får fullt genomslag i praktiken. Som regeringen framhållit i propositionen Tryggare hem för barn bör, med hänsyn till domarnas och domstolarnas oberoende, nödvändiga utbildningsinsatser anordnas inom ramen för Sveriges Domstolar. Utskottet ser därför inte skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av förslagen, varför motionsyrkandena avstyrks.

Förutsättningar för gemensam vårdnad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att gemensam vårdnad alltid ska vara utgångspunkten vid ett barn födelse. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 26 (C).

Motionen

I kommittémotion 2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att gemensam vårdnad ska vara utgångspunkten vid ett barn födelse. Detta ska enligt motionärerna gälla oavsett om föräldrarna är gifta eller bor tillsammans och oavsett om de har en relation eller inte när barnet föds.

Bakgrund

Föräldrabalken

Bestämmelserna i 6 kap. föräldrabalken om vårdnad innebär bl.a. följande.

Om föräldrarna är gifta med varandra har de gemensam vårdnad från barnets födsel. Om föräldrarna inte är gifta med varandra är modern ensam vårdnadshavare. Om föräldrarna senare ingår äktenskap med varandra får de gemensam vårdnad om barnet.

Om en av föräldrarna är ensam vårdnadshavare och föräldrarna vill ha gemensam vårdnad, kan de tillsammans lämna in en ansökan till domstolen som då ska besluta om gemensam vårdnad om det inte är uppenbart att en sådan vårdnad är oförenlig med barnets bästa.

Föräldrarna kan också få gemensam vårdnad genom registrering hos Skatteverket efter anmälan av dem båda. En sådan anmälan kan göras antingen till socialnämnden i samband med att nämnden ska godkänna en faderskapsbekräftelse eller också direkt till Skatteverket under förutsättning att beslut om vårdnaden inte har meddelats tidigare. Sedan den 1 januari 2022 finns det möjlighet att i samband med en digital bekräftelse av föräldraskap göra en anmälan om gemensam vårdnad via Skatteverkets e-tjänst Digital föräldraskapsbekräftelse. I övrigt kan vårdnaden ändras genom avtal som godkänns av socialnämnden eller genom beslut av domstol. Domstolen ska besluta i enlighet med vad som är bäst för barnet och ska i vårdnadsfrågan fästa avseende särskilt vid föräldrarnas förmåga att sätta barnets behov främst och ta ett gemensamt ansvar i frågor som rör barnet. Vidare är barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna en omständighet som särskilt ska beaktas vid bedömningen av barnets bästa.

I praktiken fanns en presumtion för gemensam vårdnad till följd av den vårdnadsreform som genomfördes 1998. Den presumtionen upphävdes genom den vårdnadsreform som genomfördes 2006.

I 6 kap. föräldrabalken finns också bestämmelser om barnets rätt till umgänge med en förälder. Av regleringen följer att barnet har rätt till umgänge med en förälder som det inte bor tillsammans med. Detta gäller oberoende av om den föräldern har del i vårdnaden eller inte. Vidare har båda föräldrarna ett ansvar för att barnets behov av ett sådant umgänge tillgodoses så långt möjligt. Den som är vårdnadshavare ska även till den andra föräldern lämna sådana upplysningar om barnet som kan främja umgänget, om inte särskilda skäl talar mot det.

Tidigare lagstiftningsarbete

År 1999 presenterades departementspromemorian *Gemensam vårdnad för ogifta föräldrar* samt en språklig och redaktionell översyn av 6 kap. föräldrabalken (Ds 1999:57). I promemorian föreslogs bl.a. att föräldrar som inte är gifta med varandra när barnet föds ska få gemensam vårdnad när tre månader har gått från det att faderskapet har fastställts genom en bekräftelse som har godkänts av socialnämnden, om ingen av föräldrarna inom denna tid anmäler till socialnämnden att han eller hon motsätter sig gemensam vårdnad.

Regeringen behandlade promemorians förslag i proposition 2009/10:192 *Umgängesstöd och socialtjänstens förutsättningar att tala med barn*. I propositionen konstaterade regeringen bl.a. att det för ogifta föräldrar som är ense om att ha gemensam vårdnad finns ett antal möjligheter att på ett enkelt sätt få det. Enligt regeringen innebar promemorians förslag här ingen förbättring, eftersom det inte skulle finnas någon anledning att vänta tre månader på att få gemensam vårdnad. För ogifta föräldrar som inte är ense i vårdnadsfrågan kunde det säkert i vissa fall ifrågasättas om det verkligen finns förutsättningar för gemensam vårdnad. Detta gällde särskilt mot bakgrund av den utveckling som skett sedan promemorian presenterades 1999. Den presumtion för gemensam vårdnad som i praktiken infördes 1998 upphävdes genom 2006 års vårdnadsreform.

Det måste numera, anförde regeringen vidare, i stället i varje enskilt fall göras en bedömning med utgångspunkt i vad som är bäst för barnet. Det var därför enligt regeringen inte en lämplig lösning att ha en reglering som innebär att gemensam vårdnad kan uppkomma om inte en anmälan görs inom en viss tid, dvs. på grund av passivitet.

Regeringen gjorde sammanfattningsvis bedömningen att promemorians förslag inte borde genomföras.

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen konstaterade utskottet, i likhet med regeringen, att situationen var annorlunda mot den som gällde när promemorians förslag lämnades 1999. Någon presumtion för gemensam vårdnad fanns inte längre, utan det måste i stället i varje enskilt fall göras en bedömning med utgångspunkt i vad som är bäst för barnet. Mot denna bakgrund instämde

utskottet i regeringens bedömning att förslaget om automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar inte borde genomföras, och riksdagen följde utskottets förslag (bet. 2009/10:CU20, rskr. 2009/10:358).

Barnkonventionsutredningen

Barnkonventionsutredningen hade bl.a. i uppdrag att genomföra en kartläggning för att belysa hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med barnkonventionen (dir. 2018:20). Uppdraget redovisades i november 2020 i betänkandet Barnkonventionen och svensk rätt (SOU 2020:63).

Utredningen kom bl.a. fram till att det inte överensstämmer med artikel 18 i barnkonventionen att föräldrar som är ogifta vid sitt barns födelse inte ges gemensam vårdnad om barnet.

Frågesvar

Justitieminister Gunnar Strömmer (M) anförde den 19 februari 2025 i ett frågesvar om automatisk gemensam vårdnad (fr. 2024/25:765) följande:

Det är viktigt att de familjerättsliga reglerna är i takt med tiden. Under åren har föräldrabalken successivt moderniserats och anpassats till nya sätt att få barn och bilda familj, och Sverige har i dag en av världens mest moderna föräldraskapsrättsliga regleringar. Exempelvis infördes 2022 en föräldraskapspresumtion för samkönade gifta par och en möjlighet för ogifta föräldrar att digitalt bekräfta ett föräldraskap utan socialnämndens medverkan så snart barnet har fått ett personnummer. En sådan bekräftelse görs enkelt i en e-tjänst på Skatteverkets webbplats, och föräldrarna kan samtidigt göra en anmälan om gemensam vårdnad.

Frågan om automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar har utretts vid flera tillfällen, men inte lett till lagändringar. Utöver det exempel som [...] tar upp, om barn som kommit till efter sexualbrott, har argumenten mot en sådan ordning handlat bl.a. om att det skulle vara direkt olämpligt med automatisk gemensam vårdnad när modern utsatts för våld av barnets far.

Det finns i nuläget inga planer på att se över frågan på nytt. Jag och regeringen kommer däremot att fortsätta modernisera den familjerättsliga lagstiftningen i den takt som behövs och, som alltid, med utgångspunkt i barnets bästa.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden om automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar har behandlats och avstyrkts av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena med hänvisning till sitt tidigare ställningstagande med följande lydelse:

Utskottet konstaterar att det sedan den 1 januari 2022 finns en möjlighet att i samband med en digital bekräftelse av föräldraskap (inom 14 dagar från barnets födelse) göra en anmälan om gemensam vårdnad via Skatteverkets e-tjänst Digital föräldraskapsbekräftelse. Dessutom riktade riksdagen, på utskottets förslag, våren 2021 ett tillkännagivande till regeringen om att en digital föräldraskapsbekräftelse ska kunna göras redan före

barnets födelse. Vidare förutsätter utskottet, på samma sätt som tidigare, att regeringen vidtar de åtgärder som Barnkonventionsutredningens slutsatser om gemensam vårdnad kan ge anledning till. Därmed finner utskottet fortfarande inte skäl för något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena, som därför avstyrks.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid den uppfattning som det tidigare redovisat och är därmed fortfarande inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet, som därför avstyrks.

Vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen. Utskottet hänvisar till bl.a. tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 27 (S), 28 (C), 29 (S), 30 (C), 31 (S), 32 (S), 33 (S, MP), 34 (S) och 35 (C).

Motionerna

Hedersrelaterat våld och förtryck i familjen

I kommittémotion 2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 19 begärs ett tillkännagivande om att föräldrar som utsätter barn för hedersrelaterat våld och förtryck inte ska ha del i vårdnaden eller vara boendeförälder och att umgänge som regel inte ska genomföras om barnet inte uttryckligen önskar detta och det bedöms vara till barnets bästa.

Fråntagande av vårdnad när en vårdnadshavare är dömd för brott

I kommittémotion 2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 26 begärs ett tillkännagivande om att en förälder som dödar den andra föräldern automatiskt ska förlora vårdnaden om barnen. Motsvarande förslag finns i motion 2025/26:2734 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD).

Aylin Nouri (S) anser i motion 2025/26:1816 att lagstiftningen behöver förtydligas så att barns rätt till trygghet och skydd alltid ges företräde i vårdnadsprocesser där en förälder dömts för sexualbrott mot barn eller barnpornografibrott.

Andra förslag om vårdnad och vårdnadsöverflyttning vid våld i familjen

I kommittémotion 2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 10 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att göra en översyn av lagstiftningen om vårdnadsöverflyttning, med syftet att en våldsutövande förälder inte ska kunna ha umgänge med barnet. Motionärerna föreslår också att det ska införas regler som utvidgar tillämpningen av systemet med vårdnadsöverflyttning så att det initieras även vid hedersrelaterat våld och förtryck (yrkande 11).

I kommittémotion 2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 24 begärs ett tillkännagivande om att barnfridsbrott, psykiskt våld samt risk för våld, trakasserier eller andra kränkningar ska beaktas i frågor om vårdnad.

Utvärdering av reformen umgänge med umgängesstöd

Joakim Järrebring m.fl. (S) föreslår i kommittémotion 2025/26:3646 yrkande 13 att det ska göras en utvärdering av reformen umgänge med umgängesstöd.

Frågor om umgänge

I kommittémotionerna 2025/26:3586 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 73 och 2025/26:3591 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 34 begärs tillkännagivanden om att barn måste skyddas från umgänge med en våldsam förälder. Motsvarande förslag finns i motion 2025/26:2747 av Annika Strandhäll (S) yrkande 2.

I motion 2025/26:1068 av Carina Ödebrink m.fl. (S) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om inga barn ska tvingas till umgänge med en förälder som har utövat våld mot barnet eller någon närstående.

Heléne Björklund och Magnus Manhammar (båda S) föreslår i motion 2025/26:2673 att barns rättigheter alltid ska väga tyngre än föräldrarnas rätt till umgänge när det finns risk för barnets psykiska eller fysiska hälsa.

I motion 2025/26:907 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att se över möjligheten att säkerställa att vid skyddade uppgifter på grund av hot från en medförälder bör den medföräldern förlora rätten till umgänge.

Utvärdering av lagstiftningen om tryggare hem för barn

I kommittémotion 2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 12 begärs ett tillkännagivande om att lagstiftningen Tryggare hem för barn bör följas upp och utvärderas. Ett liknande förslag finns i motion 2025/26:3772 av Amanda Palmstierna och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkande 1.

Andra frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen

I kommittémotion 2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att den nationella strategin för att förebygga och bekämpa våld mot barn också ska inkludera familjerätten med tillhörande myndigheter, dvs. det ska införas ett systematiskt arbete även på det familjerättsliga området. Motionärerna anser också att det behövs åtgärder för att stärka barnrättsperspektivet i mål om vårdnad, boende och umgänge, dvs. i relation till en våldsutövande förälder (yrkande 6), och att möjligheten att skärpa lagstiftningen så att en förälders våldsutövande mot ett barn påverkar frågan om vårdnad, boende och umgänge även i förhållande till barnets syskon behöver utredas (yrkande 15). Motionärerna anför bl.a. att den förälder som bedöms olämplig att vara vårdnadshavare eller boendeförälder eller ha oövervakat umgänge med ett barn på grund av våld och övergrepp inte heller torde vara lämplig för vårdnad, boende eller oövervakat umgänge med ett annat barn.

I kommittémotion 2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 25 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att bedömningen av föräldra- och omsorgsförmåga enligt föräldrabalken och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga bör harmoniera.

I motion 2025/26:2754 av Azadeh Rojhan och Alexandra Völker (båda S) begärs ett tillkännagivande till regeringen om att se över lagstiftningen när det gäller våldsutövande föräldrars rätt till vårdnad och om att befästa domstolarnas skyldighet att göra en dokumenterad riskbedömning vid vårdnadstvister.

Gällande rätt

Förbudet mot kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling

Av föräldrabalken följer att alla barn har en absolut rätt att inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling (6 kap. 1 §). Om någon av föräldrarna bryter mot detta kan vårdnaden tas ifrån honom eller henne (6 kap. 7 §).

Barnets delaktighet

Enligt föräldrabalken ska barnet få information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Vidare ska barnets åsikter tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. (Se 6 kap. 2 b §.)

Domstolens utredningsskyldighet

Enligt föräldrabalken ska domstolen se till att frågor om vårdnad, boende och umgänge blir tillräckligt utredda. Detta görs vanligen genom upplysningar och

annan utredning från socialnämnden. Socialnämnden ska som huvudregel höra barnet och redovisa barnets åsikter för rätten samt lämna förslag till beslut. (Se 6 kap. 19 §.)

Boende

Om föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet kan domstolen på talan av någon av dem besluta vem av föräldrarna barnet ska bo tillsammans med (6 kap. 14 a § föräldrabalken). Detta innebär att det vid ensam vårdnad är den ensamma vårdnadshavaren som är barnets boendeförälder.

Umgänge

Enligt föräldrabalken gäller att barnet ska ha rätt till umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med. Umgänget kan ske genom att barnet och föräldern träffar varandra eller genom att de har annan kontakt. På talan av en förälder som vill umgås med sitt barn får rätten, utifrån barnets bästa, besluta om umgänge mellan barnet och den föräldern. (Se 6 kap. 15 och 15 a §§.)

Umgängesstöd

När domstolen beslutar om umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med får rätten, om barnet har behov av det, besluta att en person som utses av socialnämnden ska medverka vid umgänget (umgängesstöd). Ett beslut om umgängesstöd ska gälla för en viss tid. Socialnämnden ska följa upp hur umgänget fungerar och verka för att stödet inte består längre än nödvändigt. (Se 6 kap. 15 c § föräldrabalken.)

Enligt förarbetena är domstolens möjlighet att besluta om umgängesstöd avhängig av att barnet har behov av det. Det anges ligga i sakens natur att behovet av den trygghet som umgängesstödet kan bidra till bara finns i särskilda fall, såsom när barnet och umgängesföräldern saknar en nära relation beroende på att de inte har haft något umgänge under lång tid eller när barnet av någon annan anledning saknar tillit till umgängesföräldern. Det kan också handla om behov av att en person medverkar vid hämtning och lämning för att barnet ska slippa uppleva konfliktfyllda konfrontationer. Den person som medverkar vid umgänget ska, betonas det, inte ses som en person med särskilt mandat att fysiskt förhindra att barnet förs bort eller kränks. Även detta måste vägas in när domstolen överväger om umgängesstöd är en lämplig lösning. Med andra ord får inte domstolen vid behovsprövningen förutsätta att personen som medverkar vid umgänget utgör en garant mot skadliga åtgärder från en förälders sida. Om barnet inte kan antas vara trygg utan sådant skydd är umgängesstöd inte något alternativ. (Se prop. 2009/10:192 s. 11 och 29.)

Inom ramen för riksdagens forskningsdag den 18 april 2024 anordnade civilutskottet ett utskottsinternt seminarium för att inhämta information om forskningsläget när det gäller umgänge med umgängesstöd. Utskottet fick information av professor Åsa Källström och docent Ann-Sofie Bergman, vilka drog följande sammanfattande slutsatser.

- För att umgänge med umgängesstöd ska vara framgångsrikt behöver förutsättningarna utredas ordentligt i varje individuellt fall. Barnets perspektiv behöver utredas och tas hänsyn till.
- Ett barn som är eller har varit våldsutsatt behöver bearbeta sina erfarenheter och upplevelser. Ett otryggt umgänge riskerar att undergräva barnets återhämtning.
- Barn tenderar att behandlas som objekt i tvister mellan föräldrarna och behöver ett eget ombud.
- Det behövs effektiva interventioner gentemot våldsutövare för att de ska ta ansvar för konsekvenser av sitt våld mot barnen, förstå barnens behov och kunna utveckla trygga och positiva relationer med barnen samt förbättra sin föräldraförmåga.

Interimistiska beslut

I mål eller ärenden om vårdnad, boende eller umgänge får domstolen, om det behövs, besluta om vårdnad, boende eller umgänge för tiden till dess att frågan har avgjorts genom en dom eller ett beslut som har fått laga kraft eller föräldrarna har träffat ett avtal om frågan och avtalet har godkänts av socialnämnden. (Se 6 kap. 20 § föräldrabalken.)

Regler om tillfälliga vårdnadshavare vid bl.a. dödligt våld

Om båda föräldrarna är vårdnadshavare och en av dem dör, får den andra vårdnadshavaren automatiskt ensam vårdnad om ett gemensamt barn (6 kap. 9 § första stycket föräldrabalken). Om den efterlevande föräldern brister i omsorgen om barnet, ska domstolen flytta över vårdnaden till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare (6 kap. 7 § föräldrabalken). Frågan prövas på talan av socialnämnden, som i enlighet med vad som redovisas ovan är skyldig att ansöka om vårdnadsöverflyttning när den får kännedom om att någon åtgärd behöver vidtas i frågan om vårdnaden.

För att säkerställa en snabb vårdnadsöverflyttning när en förälder uppsåtligt har dödat eller så allvarligt skadat den andra föräldern att den föräldern inte kan ta hand om barnet beslutade riksdagen våren 2021 om nya regler i föräldrabalken om tillfälliga vårdnadshavare (prop. 2020/21:150, bet. 2020/21:CU17, rskr. 2020/21:315–316). De nya reglerna trädde i kraft den 1 juli 2021 och innebär i huvudsak följande. En domstol ska, på talan av socialnämnden, kunna flytta över vårdnaden om ett barn till en tillfällig vårdnadshavare. En tillfällig vårdnadshavare ska, om det finns särskilda skäl, få utses om det finns behov av en särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet men det saknas en lämplig person att förordna. Om en tillfällig vårdnadshavare har utsetts för ett barn ska socialnämnden fortsätta att verka för en varaktig lösning av vårdnadsfrågan. När förutsättningar finns för att utse en särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet ska rätten – på talan av socialnämnden – flytta över vårdnaden från den tillfälliga vårdnadshavaren till en eller två sådana. (Se 6 kap. 10 d och e §§.)

Nya regler för att stärka barns skydd mot våld och andra kränkningar – Tryggare hem för barn

Ärendet

Den 1 januari 2025 trädde vissa lagändringar i kraft som framför allt syftar till att stärka barns skydd mot våld och andra kränkningar och att stärka tryggheten och stabiliteten för barn som är placerade i familjehem (prop. 2024/25:10, bet. 2024/25:CU4, rskr. 2024/25:38).

Domstolen ska fästa särskilt avseende vid risken för att barn far illa

I föräldrabalken finns en uttrycklig och övergripande bestämmelse om att barnets bästa ska vara avgörande för alla frågor om vårdnad, boende och umgänge (6 kap. 2 a §). Genom lagändringarna gjordes denna portalparagraf om på så sätt att risken för att ett barn far illa ges en särskilt framträdande plats, medan barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna inte längre nämns som en omständighet att fästa särskilt avseende vid.

Ändringen innebär att risken för att barnet far illa får en särskilt framträdande plats vid bedömningen av barnets bästa. Den markerar också att andra hänsyn, bl.a. behovet av en nära och god kontakt med båda föräldrarna, är underordnade risken för att barnet far illa. Om det kan förutses en risk för att barnet far illa ska den risken väga tyngst vid bedömningen av vad som är bäst för barnet. En åtgärd eller ett beslut som riskerar att skada barnet är därmed aldrig förenlig med barnets bästa. Portalparagrafens nya utformning utgör en skiftad presumtion när det gäller frågor om vårdnad, boende och umgänge på så sätt att utgångspunkten är att ett barns behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna aldrig kan väga tyngre än risken för att barnet ska fara illa och att kontakt med en förälder som barnet inte bor tillsammans med inte får riskera att skada barnet, varken fysiskt eller på andra sätt.

Bedömningen av om det finns risk för att barnet far illa av en viss åtgärd eller ett visst beslut ska grundas bl.a. på vad som är utrett om tidigare inträffade händelser och om andra faktiska omständigheter (prop. 2005/06:99 s. 42 f.). Det behöver inte vara utrett att de förhållanden som kan leda till att barnet far illa faktiskt kommer att inträffa. Det är tillräckligt att det finns konkreta omständigheter som talar för att det finns en framtida risk för att barnet kommer att fara illa (prop. 1992/93:139 s. 37).

Att barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna är underordnat risken för att barnet far illa innebär inte att det behovet saknar betydelse. Barn har rätt till en nära och god kontakt med båda sina föräldrar, om det inte strider mot barnets bästa. Det följer av barnkonventionen (artikel 9.3, se även artikel 18). Vad som är barnets bästa måste liksom hittills avgöras i varje enskilt fall utifrån en bedömning av de individuella förhållandena. Bedömningen ska bygga på kunskap och beprövad erfarenhet i kombination med att barnet ska ges möjlighet att framföra sina åsikter. Hänsyn ska tas till allt som rör barnets fysiska och psykiska välbefinnande och utveckling. Så långt det är möjligt bör såväl långsiktiga som kortsiktiga effekter beaktas

(prop. 2020/21:150 s. 129). Om det inte kan förutses någon beaktansvärd risk för att barnet far illa ska behovet av en nära och god kontakt med båda föräldrarna i regel väga tungt vid bedömningen av barnets bästa (prop. 2024/25:10 s. 75).

Umgänge ska inte ske när det riskerar att skada barnet

Ett barn har enligt föräldrabalken rätt till umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med (6 kap. 15 §). Det finns dock inte någon plikt för barnet att umgås med föräldern, och föräldern har inte heller någon absolut rätt att umgås med barnet.

Genom lagändringarna gjordes ett tillägg i bestämmelsen om barnets rätt till umgänge med innebörden att umgänge med den förälder som inte är boendeförälder inte ska ske när det strider mot barnets bästa. Därmed går barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna inte före risken för att barnet kan fara illa vid umgänget.

Enligt barnkonventionen har barnet rätt att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och ha direkta kontakter med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa (artikel 9.3). Lagändringarna markerar att det som avgör om ett barn bör ha umgänge med en förälder, och omfattningen av ett sådant umgänge, alltid är barnets bästa. I förarbetena nämns som exempel att det närmast är självklart att umgänge inte ska ske om umgängesföräldern uppsåtligt har dödat eller allvarligt skadat barnets andra förälder, eller om föräldern i närtid har utsatt barnet för allvarligt våld. Även i fall av mindre allvarligt våld eller kränkningar från en förälder mot barnet kan ett umgänge anses vara oförenligt med barnets bästa (se prop. 2024/25:10 s. 77 och 78).

Bättre möjligheter att begära ett sakkunnigutlåtande i svårbedömda fall

I mål om vårdnad, boende och umgänge har domstolen en utredningsskyldighet och ska se till att frågorna i målet blir tillräckligt utredda. Utredningsskyldigheten uppfylls ofta genom att domstolen tar in upplysningar från socialnämnden eller genom att socialnämnden ges i uppdrag att genomföra en vårdnads-, boende- och umgängesutredning. Lagändringarna innebär att domstolen ska begära ett sakkunnigutlåtande från en legitimerad psykolog, om det i ett mål eller ärende om vårdnad, boende eller umgänge är nödvändigt för att bedöma risken för att ett barn far illa.

Bestämmelsen ska enligt propositionen tillämpas restriktivt, i särskilt komplicerade och svårbedömda fall, och inte ses som en mer generell möjlighet att komplettera socialnämndens utredning. Vidare ska den användas bara när ytterligare utredning i form av psykologisk expertis krävs för att rätten ska kunna ta ställning till om det finns en risk för att barnet far illa. Det kan t.ex. vara så att psykologen ska uttala sig om innebörden och betydelsen av barnets reaktioner efter tidigare kontakt med en förälder som uppges ha varit

våldsam. Det kan också handla om att bedöma konsekvenserna för ett barn som uttrycker en stark ovilja inför umgänge med en förälder utan att det framgår var den oviljan kommer ifrån. Det är rätten som avgör huruvida det krävs ytterligare utredning i form av ett sakkunnigutlåtande från en psykolog (se prop. 2024/25:10 s. 78).

Tydligare förutsättningar för vårdnadsöverflyttning

Om ett barn är placerat i familjehem kan socialnämnden ansöka om att vårdnaden ska flyttas från föräldrarna till familjehemsföräldrarna. Genom lagändringarna klargörs det under vilka förutsättningar en sådan vårdnadsöverflyttning kan göras. Innebörden är att det inte längre ska vara en förutsättning för vårdnadsöverflyttning att det är uppenbart att det är bäst för barnet att vårdnaden flyttas. I stället finns det numera i 6 kap. 8 § föräldrabalken en exemplifierande uppräkningslista av omständigheter som ska beaktas särskilt. Rätten ska vid sin bedömning särskilt beakta

- barnets och familjehemsföräldrarnas inställning till en vårdnadsöverflyttning
- barnets relation till familjehemsföräldrarna och deras förmåga att tillgodose barnets behov av en trygg och god uppväxt
- familjehemsföräldrarnas inställning till och förmåga att tillgodose barnets behov av kontakt med sina föräldrar och andra närstående
- barnets relation till sina föräldrar
- barnets sociala situation i övrigt.

Rätt till ett offentligt biträde för barn och deras vårdnadshavare

Mål om vårdnadsöverflyttning prövas av allmän domstol. Målen skiljer sig från ordinarie vårdnadsmål på så sätt att det är socialnämnden som tar initiativ till vårdnadsöverflyttningen. Socialnämnden är också i regel part i målet. Genom lagändringarna infördes regler om att ett offentligt biträde ska kunna utses för barnet och dess vårdnadshavare när det är fråga om att flytta över vårdnaden om ett barn till särskilt förordnade vårdnadshavare enligt föräldrabalken.

Ett offentligt biträde ska utses, om det inte måste antas att det inte behövs, och ska ha i uppgift att se till att barnets rätt att få information och komma till tals tillgodoses. Till offentligt biträde för barnet får endast den förordnas som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget. Det offentliga biträdet ska få samtala med barnet utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande.

Andra lagstiftningsåtgärder

Alla barn har rätt att växa upp under trygga och stabila förhållanden utan våld, övergrepp eller kränkande behandling. Det har under senare år vidtagits flera lagstiftningsåtgärder för att skydda barn mot våld och kränkningar. Genom

införandet av brottet barnfridsbrott 2021 blev det straffbart att utsätta ett barn för att bevittna vissa brottsliga gärningar, såsom vålds- och sexualbrott (prop. 2020/21:170, bet. 2020/21:JuU35, rskr. 2020/21:314). Under samma år trädde också andra lagändringar i kraft i syfte att stärka barns rätt till delaktighet och rätt att komma till tals i vårdnadsprocesser. Lagändringarna innebär även ett stärkt skydd för barn som riskerar att fara illa, bl.a. genom den införda möjligheten att utse en tillfällig vårdnadshavare i situationer då den ena föräldern har dödat den andra. Vidare infördes nya regler om behörig domstol när barn eller föräldrar har skyddade personuppgifter (prop. 2020/21:150, bet. 2020/21:CU17, rskr. 2020/21:315–316).

I april 2024 genomfördes också lagändringar i syfte att förbättra skyddet för och stödet till personer i behov av skyddat boende och i syfte att stärka barnrättsperspektivet för barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende. Lagändringarna innebär bl.a. en möjlighet för socialnämnden att hemlighålla barnets vistelseort för den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med och även besluta hur barnets umgänge ska utövas med den vårdnadshavaren (prop. 2023/24:31, bet. 2023/24:SoU6, rskr. 2023/24:130).

Tidigare behandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat olika motionsyrkanden om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Motionsyrkandena avstyrktes med följande motivering:

Utskottet konstaterar att det på senare år har vidtagits flera lagstiftningsåtgärder för att skydda barn mot våld och kränkningar. Genom införandet av brottet barnfridsbrott 2021 blev det straffbart att utsätta ett barn för att bevittna vissa brottsliga gärningar, såsom vålds- och sexualbrott (prop. 2020/21:170, bet. 2020/21:JuU35, rskr. 2020/21:314). Andra lagändringar som trädde i kraft under samma år syftade till att stärka barns rätt till delaktighet och rätt att komma till tals i vårdnadsprocesser. Lagändringarna innebär även ett stärkt skydd för barn som riskerar att fara illa, bl.a. genom den införda möjligheten att utse en tillfällig vårdnadshavare i situationer då den ena föräldern har dödat den andra. Vidare infördes nya regler om behörig domstol när barn eller föräldrar har skyddade personuppgifter (prop. 2020/21:150, bet. 2020/21:CU17, rskr. 2020/21:315–316).

Under 2024 genomfördes lagändringar i syfte att förbättra skyddet för och stödet till personer i behov av skyddat boende och i syfte att stärka barnrättsperspektivet för barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende. Lagändringarna innebär bl.a. en möjlighet för socialnämnden att hemlighålla barnets vistelseort för den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med och även besluta hur barnets umgänge ska utövas med den vårdnadshavaren (prop. 2023/24:31, bet. 2023/24:SoU6, rskr. 2023/24:130). Dessa regler trädde i kraft den 1 april 2024.

Slutligen trädde den 1 januari 2025 lagändringar i kraft som framför allt syftar till att stärka barns skydd mot våld och andra kränkningar och att stärka tryggheten och stabiliteten för barn som är placerade i familjehem (prop. 2024/25:10, bet. 2024/25:CU4, rskr. 2024/25:38). Den nya lagstiftningen innebär bl.a. att portalparagrafen i föräldrabalken om

barnets bästa har gjorts om på så sätt att risken för att ett barn far illa ges en särskilt framträdande plats medan barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna inte längre nämns som en omständighet att fästa särskilt avseende vid. Genom lagändringarna gjordes ett också tillägg i bestämmelsen om barnets rätt till umgänge med innebörden att umgänge med den förälder som inte är boende förälder inte ska ske när det strider mot barnets bästa. Därmed går barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna inte före risken för att barnet kan fara illa vid umgänget. Den nya lagstiftningen innebär också ändringar i föräldrabalken för att bl.a. stärka barns skydd mot våld och andra kränkningar och för att stärka tryggheten och stabiliteten för barn som är placerade i familjehem.

De aktuella motionsyrkandena innehåller förslag som huvudsakligen syftar huvudsakligen till att skydda barnet från våld och kränkningar och föra fram barnets perspektiv i processer om vårdnad, boende och umgänge. Genom de lagändringar som gjorts under senare år och framför allt den alldeles nyligen införda lagstiftningen om tryggare hem för barn, som utskottet tagit initiativ till, är den sammantagna bilden att lagstiftaren har skapat ett regelverk som i mycket stor utsträckning tillgodoser dessa motionsyrkanden. Motionsyrkandena avstyrks därför.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet konstaterade våren 2025 har det på senare år vidtagits flera lagstiftningsåtgärder för att skydda barn mot våld och kränkningar. Förslagen i motionerna i detta avsnitt syftar huvudsakligen till att skydda barnet från våld och kränkningar och föra fram barnets perspektiv i processer om vårdnad, boende och umgänge. Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande om att de senaste årens lagändringar har skapat ett regelverk som i stor utsträckning tillgodoser dessa motionsyrkanden. När det gäller förslagen om en utvärdering av lagstiftningen om tryggare hem för barn konstaterar utskottet att det bara är ett år sedan lagändringarna trädde i kraft och att det är för tidigt att ta initiativ till en uppföljning. Motionsyrkandena avstyrks därför.

Vårdnad och umgänge i förhållande till sociala föräldrar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om vårdnad, boende och umgänge i förhållande till sociala föräldrar. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 36 (V) och 37 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att ändra reglerna i föräldrabalken så att det blir möjligt för ett barn att ha flera vårdnadshavare. Ett liknande yrkande om att utreda möjligheten för ett barn ha fler än två vårdnadshavare när fler än två föräldrar skaffar barn tillsammans finns i kommittémotion 2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 22.

I kommittémotion 2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 21 begärs även ett tillkännagivande om att regeringen ska göra en översyn av lagstiftningen i syfte att säkerställa barnets rätt till kontakt och umgänge med för barnet viktiga vuxna och gå vidare med förslag om föräldrafullmakt. Ett liknande förslag om att stärka barns rätt till sociala föräldrar finns i motion 2025/26:1072 av Daniel Vencu Velasquez Castro (S).

Elisabeth Thand Ringqvist (C) föreslår i motion 2025/26:2627 ett tillkännagivande till regeringen som innebär att föräldrarna ska få bestämma vem som ska få ta hand om barnen om båda föräldrarna skulle förolyckas, och endast om det finns starka skäl som talar mot detta ska valet kunna överprövas av myndigheter.

Bakgrund

Enligt föräldrabalken står ett barn under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem, om inte rätten har anförtrott vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare eller åt en tillfällig vårdnadshavare (6 kap. 2 § första stycket).

Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla hade bl.a. i uppdrag att ta ställning till om förutsättningarna för ett barn att upprätthålla sin relation med en social förälder efter en separation eller ett dödsfall behöver förbättras, och om det i övrigt behöver vidtas åtgärder för att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar (dir. 2020:132). Uppdraget omfattade inte att överväga om det rättsliga föräldraskapet ska kunna utsträckas till fler än två personer. Utgångspunkten för uppdraget var vidare att ett behov av att stärka barns rätt till sociala föräldrar skulle tillgodoses genom

andra åtgärder än att utvidga kretsen av vårdnadshavare. Uppdraget redovisades i juni 2022 i betänkandet Alla tiders föräldraskap – ett starkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38). Utredningen konstaterade att den familjerättsliga lagstiftningen inte är anpassad till att barn växer upp i andra familjer än kärnfamiljer, och utredningen identifierade utifrån en kartläggning av problembilden följande reformbehov:

- Förutsättningarna för barn att upprätthålla en relation med sina sociala föräldrar efter en separation eller en förälders dödsfall behöver förbättras.
- Det finns ett behov av att underlätta vardagslivet för vissa familjer där sociala föräldrar tar föräldraansvar.

Det identifierade reformbehovet ledde till förslag från utredningen om

- informationsinsatser för familjer där det finns sociala föräldrar
- en ny form av fullmakt – s.k. föräldrafullmakt starkt rätt för barnet till umgänge med sociala föräldrar
- utökade möjligheter till samarbetssamtal
- större möjligheter att ta hänsyn till barnets bästa när vårdnaden bestäms efter en förälders eller en vårdnadshavares död.

Betänkandet har remitterats och bereds vidare inom Regeringskansliet.

Frågesvar

Justitieminister Gunnar Strömmer (M) anförde den 19 februari 2025 i frågesvar om föräldrafullmakt till sociala föräldrar respektive fler vårdnadshavare än två (fr. 2024/25:1006 och 2024/25:1008) följande:

De familjerättsliga reglerna behöver, som all lagstiftning, anpassas i takt med att samhället förändras. Det har också skett. Även om föräldrabalken i grunden är från 1949 har den under åren successivt moderniserats bland annat med hänsyn till nya sätt att få barn och bilda familj. Sverige har i dag en mycket modern föräldraskapsrättslig reglering. Med det sagt är det viktigt för mig och regeringen att den familjerättsliga lagstiftningen fortsätter att anpassas i den takt som behövs och, som alltid, med utgångspunkt i barnets bästa.

Som [...] tar upp innehåller utredningsbetänkandet Alla tiders föräldraskap – ett starkt skydd för barns familjeliv förslag om införande av en föräldrafullmakt, men även andra förslag avsedda att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar och stärka barns rätt till sociala föräldrar.

I betänkandet berörs även frågan om fler än två vårdnadshavare för ett barn. Enligt utredningens uppdrag, som beslutades av den förra regeringen, skulle behovet av att stärka barnets rätt till sociala föräldrar som utgångspunkt tillgodoses genom andra åtgärder än att utvidga kretsen av vårdnadshavare. Utredningen övervägde om det bör införas en möjlighet att ingå avtal om att vara fler än två vårdnadshavare, men landade i att en sådan åtgärd inte bör genomföras.

Betänkandet, som är omfattande och innehåller komplexa frågor, bereds i Regeringskansliet. Jag vill inte föregripa det arbetet.

Tidigare behandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden bl.a. om att utvidga kretsen av vårdnadshavare med sikte på sociala föräldrar och att stärka barnets rätt till kontakt och umgänge med för barnet viktiga personer, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Samtliga motionsyrkanden om vårdnad och umgänge i förhållande till sociala föräldrar avstyrktes då med hänvisning till de förslag som Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla hade lämnat om bl.a. föräldrafullmakt och om att barns rätt till umgänge med sociala föräldrar ska stärkas. I likhet med tidigare fann utskottet inte skäl att föregripa det pågående arbetet genom någon åtgärd från riksdagens sida. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är fortfarande inte berett att föregripa det pågående arbetet med beredningen av förslagen i betänkandet Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38). Motionsyrkandena avstyrks därför.

Verkställighet av domar m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om verkställighet av domar m.m. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 38 (V) och 39 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att hämtning med polis vid verkställighet av beslut om vårdnad, boende eller umgänge inte ska få äga rum annat än om det råder uppenbar fara för barnet.

I motion 2025/26:1328 av Runar Filper (SD) yrkande 6 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen bör motverka domstolstrots genom att säkerställa att det får konsekvenser om en förälder inte följer domstolens avgörande. Motionären anför också att regeringen bör se över rättsförhållandet mellan barn och föräldrar i föräldrabalken i syfte att barnets vilja ska beaktas i större utsträckning (yrkande 8).

I motion 2025/26:3772 av Amanda Palmstierna och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkande 2 finns ett förslag om att inget barn ska tvingas till umgänge mot sin uttalade vilja, oavsett omständigheter.

Regler om verkställighet

I 21 kap. föräldrabalken finns bestämmelser om verkställighet av bl.a. domar och beslut om vårdnad, boende eller umgänge. Utgångspunkten för regleringen är att avgöranden om vårdnad m.m. i princip ska följas. Vid verkställighet ska dock barnets bästa komma i främsta rummet, och barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. (1 §). Om barnet har nått en sådan ålder och mognad att dess vilja bör beaktas, får verkställighet inte ske mot barnets vilja utom när det anses nödvändigt av hänsyn till barnets bästa (5 §). Innan domstolen beslutar om verkställighet får den ge någon inom socialtjänsten eller någon annan lämplig person i uppdrag att verka för att den som har hand om barnet frivilligt ska fullgöra vad som åligger honom eller henne (2 §).

Om domstolen beslutar om verkställighet får den förelägga vite. Som en yttersta åtgärd får domstolen i stället, under vissa förutsättningar, besluta att barnet ska hämtas genom Polismyndighetens försorg. För att verkställa ett avgörande om vårdnad eller boende får domstolen besluta om polishämtning endast om hämtning är nödvändig för att undvika att barnet lider allvarlig skada eller om verkställighet annars inte kan ske (dvs. när alla andra möjligheter är uttömda). För att verkställa ett avgörande om umgänge mellan barnet och en förälder som barnet inte bor tillsammans med får domstolen besluta om hämtning endast om verkställighet annars inte kan ske (dvs. alla andra möjligheter är uttömda) och barnet dessutom har ett särskilt starkt behov av umgänge med föräldern. (Se 3 §.)

Enligt vad som utvecklas i förarbetena får hämtning för umgänge alltså förekomma bara i rena undantagsfall. En polishämtning kan nämligen hämma förutsättningarna för ett harmoniskt umgänge mellan barnet och föräldern och kan därmed medföra att syftet med umgänget förfelas. Det är mycket sällsynt att behovet av umgänge är sådant att det kan överväga den risk för negativ inverkan som hämtningen är förenad med. Enbart det förhållandet att en förälder systematiskt försöker sabotera barnets umgänge med den andra föräldern är inte ett tillräckligt skäl för att besluta om hämtning. (Se prop. 2005/06:99 s. 75.)

Om domstolen har beslutat om hämtning ska den samtidigt lämna ett uppdrag till t.ex. socialtjänsten att verka för att den som har hand om barnet frivilligt ska fullgöra vad han eller hon är skyldig att göra, om inte särskilda skäl talar mot det (4 §). Frivilliga insatser ska alltså pågå in i det sista. En hämtning ska utföras på ett sätt som är så skonsamt som möjligt för barnet (9 §). Med detta avses bl.a. att den medverkande polisen bör vara civilklädd och använda fordon som inte har polismarkeringar samt att hämtningen även i övrigt bör genomföras på ett sådant sätt att den inte väcker uppseende. Någon som kan vara till stöd för barnet ska närvara. Dessutom ska en barnläkare, barnpsykiater eller barnpsykolog medverka, om det är möjligt. (Se 11 §.)

Tidigare behandling

Motsvarande förslag som i motion 2025/26:320 (V) yrkande 4 har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet avstyrkte då motionsyrkandet med hänvisning till ett tidigare ställningstagande med följande innebörd:

När det gäller motion [...] konstaterar utskottet att hämtning kan beslutas under vissa förutsättningar som en yttersta åtgärd för att verkställa ett avgörande om vårdnad, boende och umgänge. För att verkställa ett avgörande om vårdnad eller boende får domstolen besluta om polishämtning endast om hämtning är nödvändig för att undvika att barnet lider allvarlig skada eller om verkställighet annars inte kan ske (dvs. när alla andra möjligheter är uttömda). För att verkställa ett avgörande om umgänge mellan barnet och en förälder som barnet inte bor tillsammans med får domstolen besluta om hämtning endast om verkställighet annars inte kan ske (dvs. alla andra möjligheter är uttömda) och barnet dessutom har ett särskilt starkt behov av umgänge med föräldern.

Enligt vad som utvecklas i förarbetena får hämtning för umgänge förekomma bara i rena undantagsfall. En polishämtning kan nämligen hämma förutsättningarna för ett harmoniskt umgänge mellan barnet och föräldern och kan därmed medföra att syftet med umgänget förfelas. Det är, understryks det vidare, mycket sällsynt att behovet av umgänge är sådant att det kan överväga den risk för negativ inverkan som hämtningen är förenad med. Utskottet är inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet, som därför avstyrks.

Även motsvarande förslag som i motion 2025/26:1328 (SD) har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Motionsyrkandena avstyrktes med hänvisning till tidigare ställningstaganden om att de nya reglerna om vårdnadstvister innebär bättre förutsättningar för föräldrar att nå samförståndslösningar, som ofta är mer hållbara än om domstolen avgör vad som ska gälla, samt ett ökat fokus på barnen och deras rätt till delaktighet i frågor om bl.a. vårdnad. Detta borde också enligt utskottet leda till att umgängessabotage och liknande ageranden motverkas. Riksdagen följde utskottets förslag.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid den uppfattning som det tidigare redovisat och är därmed fortfarande inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena, som därför avstyrks.

EU-regler på familjerättens område

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om regeringens arbete inom EU. Utskottet hänvisar till bl.a. en dom från EU-domstolen.

Jämför reservation 40 (V).

Motionen

I kommittémotion 2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 15 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör arbeta för att samkönade äktenskap och registrerade partnerskap ska erkännas i hela EU.

Samkönade äktenskap m.m. inom EU

Inom EU har det under senare år skett en stor förändring när det gäller synen på samkönade par på så sätt att allt fler nationella rättsordningar tillåter samkönade par att formalisera sin relation genom äktenskap eller någon form av registrerat partnerskap. I de länder där samkönade äktenskap är tillåtna erkänns vanligen samkönade registrerade partnerskap från andra länder. I länder som inte tillåter samkönade äktenskap men som har någon form av registrerat partnerskap får par av samma kön som gift sig utomlands vanligtvis samma rättigheter som registrerade partner.

När det gäller relevant EU-rättslig reglering som är direkt gällande här i landet kan nämnas rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (Bryssel II-förordningen). Samtliga medlemsstater utom Danmark är bundna av förordningen. Förordningen reglerar sådana äktenskapsmål som gäller äktenskapsskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap. I förordningen definieras inte begreppet äktenskap.

Vidare har EU inom ramen för ett fördjupat samarbete antagit två förordningar om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden³, vilka gäller sådana förmögenhetsförhållanden som har gränsöverskridande följder. Förordningarna började tillämpas den 29 januari 2019 och är i sin egenskap av EU-förordningar bindande och direkt tillämpliga i de medlemsstater som deltar i det fördjupade samarbetet, däribland Sverige. De skapar ett gemensamt regelverk när det gäller i vilket land och enligt vilket lands lag en bodelning eller någon annan fråga om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska prövas. De innehåller också regler om

³ Rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden respektive rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

äktenskapsförord och lagvalsavtal samt om erkännande och verkställighet av avgöranden som har meddelats i en annan medlemsstat. Begreppet makar definieras inte i förordningstexten.

I praxis från EU-domstolen framhålls att bestämmelser om personers rättsliga status, inklusive regler om att ingå äktenskap, förvisso är ett område som faller under medlemsstaternas befogenheter och att dessa befogenheter inte får inskränkas av unionsrätten. Medlemsstaterna är därmed fria att själva bestämma om personer av samma kön ska kunna ingå äktenskap eller inte. När medlemsstaterna utövar denna befogenhet är de dock enligt domstolen skyldiga att följa unionsrätten och i synnerhet bestämmelserna i fördraget om varje unionsmedborgares rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier. EU-domstolen har också i en dom från juni 2018 slagit fast att begreppet ”make eller maka” i det s.k. rörlighetsdirektivet är könsneutralt och därmed kan omfatta en make eller maka av samma kön. Enligt domstolen finns det, när det gäller frågan om uppehållsrätt enligt direktivet, inte någon möjlighet för en medlemsstat att åberopa sin nationella rättsordning för att motsätta sig erkännande av ett samkönat äktenskap som ingåtts i en annan medlemsstat. (Se Coman m.fl., C-673/16, EU:C:2018:385.)

EU-domstolen har i en dom från november 2025 slagit fast att medlemsländer måste erkänna samkönade äktenskap som ingåtts lagligen i andra EU-länder. En vägran att erkänna ett sådant äktenskap strider enligt domstolen mot unionsrätten och inskränker den fria rörligheten. Av domen framgår dock att medlemsländer inte behöver införa samkönade äktenskap i sin egen lagstiftning. (Se Wojewoda Mazowieck C-713/23, EU:C:2025:917.)

Samkönade äktenskap m.m. i Norden

Sedan några år tillbaka är samkönade äktenskap tillåtna i samtliga nordiska länder. I förhållandet mellan dessa länder gäller konventionen av den 6 februari 1931 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge som innehåller internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (den nordiska äktenskapskonventionen). Konventionen reglerar frågor om bl.a. domstols behörighet, konkurrerande förfaranden, tillämplig lag och erkännande av avgöranden.

Den nordiska äktenskapskonventionen införlivades i svensk rätt genom förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap, förkortad NÄF. De bestämmelser i NÄF som gällde makars förmögenhetsförhållanden överfördes i juni 2019 till en ny lag, lagen (2019:234) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer (prop. 2018/19:50, bet. 2018/19:CU14, rskr. 2018/19:184). Övriga bestämmelser om bl.a. äktenskap finns kvar i NÄF.

Det finns inte något undantag för samkönade äktenskap i den nya lagens nordiska regler om makars förmögenhetsförhållanden (3 kap. i 2019 års lag). NÄF i sin tur gällde tidigare endast för äktenskap som ingåtts mellan en man och en kvinna. Den inskränkningen togs bort i 2019 års lagstiftningsärende,

och även NÄF är alltså numera tillämplig på samkönade äktenskap. Som skäl för ändringen anfördes i propositionen (s. 66) följande:

1931 års förordning gäller inte för äktenskap som ingås mellan två kvinnor eller två män (23 §). Paragrafen infördes år 2009 i samband med att det blev möjligt för samkönade par att ingå äktenskap i Sverige. Paragrafen måste ses i ljuset av att det vid den tiden inte var möjligt att ingå samkönade äktenskap i alla nordiska länder. Det fanns då alltså inget gemensamt nordiskt synsätt i frågan. Vid införandet av lagstiftningen gjordes bedömningen att det, för att undvika rättsosäkerhet, behövde förtydligas i förordningen att samkönade äktenskap inte omfattas av reglerna (se bet. 2008/09:CU19 s. 21). Det bör dock noteras att den nordiska äktenskapskonventionen inte innehåller några bestämmelser som utesluter samkönade äktenskap eller samkönade makar från konventionens tillämpningsområde. En avgörande skillnad i förhållande till det ställningstagande som gjordes år 2009 är att möjligheten att ingå samkönade äktenskap har införts i samtliga nordiska länder. Vid departementsförhandlingar med de nordiska länderna har en samsyn funnits om att konventionen måste ges den tolkningen att den även gäller samkönade äktenskap. Det finns därför inte anledning att föra in något undantag för samkönade äktenskap motsvarande det som finns i 23 § i 1931 års förordning och som inte har någon motsvarighet i de andra nordiska ländernas lagstiftning.

Den nordiska äktenskapskonventionen gäller enbart för äktenskap och alltså inte för registrerade partnerskap. Som en följd av detta omfattas inte registrerade partnerskap av vare sig bestämmelserna i NÄF eller de nordiska bestämmelserna i 2019 års lag om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer. Emellertid ska bestämmelserna om äktenskap i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap vara till vägledning för rättstillämpningen i fråga om andra rättsordningars institut som liknar äktenskap enligt svensk lag och som omfattar par av samma kön, exempelvis registrerade partnerskap (bet. 2008/09:CU19 s. 22). I Skatteverkets rättsliga vägledning om vigsel i internationella förhållanden står bl.a. följande om utländska registrerade partnerskap i Sverige:

Ett utländskt partnerskap kan registreras i folkbokföringen om rättsverkningarna motsvarar ett svenskt äktenskap. Det är vid bedömningen framför allt viktigt att ett ingånget partnerskap är ett äktenskapshinder enligt det aktuella landets lag.

Ett utländskt partnerskap registreras i folkbokföringen antingen som ett äktenskap eller som ett registrerat partnerskap beroende på när det ingicks. Ett utländskt partnerskap ingånget den 1 maj 2009 eller senare registreras normalt som ett äktenskap, medan ett utländskt partnerskap som ingåtts före den 1 maj 2009 registreras som ett partnerskap.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkande om registrerade partnerskap och samkönade äktenskap inom EU har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet avstyrkte då motionsyrkandet med hänvisning till vad som följer av EU-fördragen samt den gällande ordningen

för regeringens riksdagsförankring av EU-frågor. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att EU-domstolen nyligen meddelat en dom enligt vilken medlemsländerna måste erkänna samkönade äktenskap som ingåtts lagligen i andra EU-länder. Utskottet finner därför inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av det som anförs i motionen. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Överförmyndare, gode män och förvaltare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ändring av det nuvarande regelverket om överförmyndare, gode män och förvaltare. Utskottet hänvisar till ett pågående lagstiftningsärende.

Jämför reservation 41 (V).

Motionerna

Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) föreslår i kommittémotion 2025/26:320 tillkännagivanden om att

- det bör utredas hur en legal uppdelning av den gode mannens förordnande i personliga och ekonomiska angelägenheter skulle kunna se ut (yrkande 18)
- det bör utredas om det ska införas ett rent kommunalt ansvar för gode män och förvaltare inom den egna organisationen (yrkande 19)
- det bör införas ett kommunalt solidariskt skadeståndsansvar för förmögensbrott som en ställföreträdare vållat huvudmannen inom ramen för sitt uppdrag (yrkande 20)
- regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur utbildning för överförmyndare och överförmyndarnämnder ska organiseras för att säkerställa en högre kompetensnivå (yrkande 21).

I motion 2025/26:722 av Malin Larsson m.fl. (S) begärs tillkännagivanden om att det ska säkerställas att personer med behov av gode män eller förvaltare får detta stöd inom rimlig tid (yrkande 1), att finansiering och arvodesnivåer samt behovet av mer kvalificerade ställföreträdare ska utredas (yrkande 2), att ekonomiska incitament för kommunerna att långsiktigt trygga rekrytering av gode män och förvaltare ska utredas (yrkande 3) och att ställföreträdarskap ska bli en rättighetslagstiftning i syfte att leva upp till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (yrkande 4).

I motion 2025/26:2726 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda möjligheten att införa professionella gode män och förvaltare.

I motion 2025/26:2863 av Boriana Åberg (M) föreslås att det ska bli enklare för gode män och förvaltare att säga upp sig med angiven uppsägningstid.

Regelverket för överförmyndare, gode män och förvaltare

I föräldrabalken finns bestämmelser om gode män och förvaltare (11 kap.), om deras verksamhet (12 kap.), om deras vård av egendom (14 kap.) och om tillsyn över deras verksamhet (16 kap.). I samma balk finns också bestämmelser om överförmyndare och länsstyrelsens tillsyn över överförmyndarens verksamhet (19 kap.). Kompletterande bestämmelser om bl.a. överförmyndares och länsstyrelsernas tillsyn finns i förmynderskapsförordningen (1995:379). För den som är under 18 år och utländsk medborgare eller statslös finns särskilda bestämmelser om god man i lagen (2005:429) om god man för ensamkommande barn.

Tidigare åtgärder på området samt riksdagsbehandling

Regeringen gav i juni 2016 de sju tillsynsansvariga länsstyrelserna i uppdrag att gemensamt vidta åtgärder för att förbättra tillsynen över och stödet till landets överförmyndare och överförmyndarnämnder. Regeringen anförde att det måste förutsättas, med utgångspunkt i den kritik som framförts på området, att kommunerna ser till att överförmyndarna ges den kompetens och organisation som uppdraget kräver och i övrigt gör de ändringar som är nödvändiga. Länsstyrelsernas uppdrag redovisades i september 2017.

Riksdagen beslutade, på utskottets förslag, våren 2017 om ett tillkännagivande till regeringen i fråga om överförmyndare, gode män och förvaltare (bet. 2016/17:CU10, rskr. 2016/17:189). Enligt tillkännagivandet borde regeringen snarast ta initiativ till en uppföljning av hur lagstiftningen på området fungerar, och i det sammanhanget borde regeringen även överväga andra förbättringar av systemet med gode män och förvaltare. Förslag som enligt tillkännagivandet borde övervägas gällde bl.a. utbildningen för gode män och förvaltare, ett offentligt ställföreträdarregister, ett nationellt blankettsystem och ett system för enhetlig redovisning. Tillkännagivandet slutredovisades av regeringen genom tillsättandet av Ställföreträdarutredningen i juli 2019.

Regeringen fattade i maj 2018 tre beslut som var inriktade på att förbättra tillsynen över ställföreträdare och överförmyndare genom

- förordningsändringar som ställer krav på berörda länsstyrelser att bedriva ett aktivt arbete med samordning och samverkan i frågor om tillsyn och tillsynsvägledning

- ett uppdrag till länsstyrelserna att ta fram riktlinjer för hur ställföreträdare bör redovisa sin förvaltning, hur överförmyndare bör granska ställföreträdarens förvaltning och hur överförmyndare bör kontrollera en persons lämplighet som ställföreträdare
- ett uppdrag till Statskontoret att överväga hur länsstyrelsernas samordning av tillsynen och tillsynsvägledningen kan förbättras ytterligare.

Förordningsändringarna trädde i kraft i juli 2018, och uppdragen till länsstyrelserna respektive Statskontoret redovisades i april 2019.

Propositionen Ett ställföreträdarskap att lita på

Ställföreträdarutredningen hade i uppdrag att se över reglerna om gode män och förvaltare för att säkerställa att reglerna är moderna och rättssäkra. Utredningen skulle inte se över ställföreträdarsystemet som helhet, utan inriktningen på uppdraget var att koncentrera sig på de områden där det finns problem och brister (dir. 2019:44).

Uppdraget redovisades i maj 2021 i betänkandet Gode män och förvaltare – en översyn (SOU 2021:36). Utredningen redovisar bl.a. följande förslag och bedömningar.

Regeringen beslutade den 18 december 2025 om proposition 2025/26:92 Ett ställföreträdarskap att lita på, som bygger på Ställföreträdarutredningens förslag. I propositionen föreslår regeringen flera åtgärder i syfte att stärka den enskildes ställning, höja ställföreträdarverksamhetens kvalitet och skapa bättre möjligheter för att rekrytera och behålla kompetenta ställföreträdare.

I propositionen lämnas bl.a. följande förslag. Regeringen föreslår att ramarna för ställföreträdarens uppdrag ska bli tydligare med ett ökat hänsynstagande till den enskildes vilja och ett ökat fokus på den enskildes välbefinnande. Vidare föreslår regeringen att en central statlig myndighet ska ges ett ansvar på ställföreträdarområdet. Myndigheten ska ge tillsynsvägledning och bl.a. kunna tillhandahålla information, meddela föreskrifter och se till att ställföreträdare får utbildning. Regeringen föreslår också att det införs ett nationellt ställföreträdarregister. Registret kommer enligt förslaget att underlätta tillsynen av gode män och förvaltare och göra det lättare för ställföreträdare att visa sin behörighet i kontakter med bl.a. myndigheter och banker. Dessutom lämnar regeringen förslag för att förbättra överförmyndarnas verksamhet. Överförmyndarna föreslås också få beslutanderätt i alla godmanskapsärenden som inte är tvistiga, och det föreslås att möjligheten att utse en anställd ställföreträdare ska regleras i lag.

Propositionen är hänvisad till civilutskottet och motionstiden går ut den 28 januari 2026.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om systemet med gode män, förvaltare och överförmyndare har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet anförde då följande:

Utskottet har vid flera tillfällen understrukt att systemet med ställföreträdare och överförmyndare ska skydda de allra mest utsatta i samhället och att det därför är av yttersta vikt att systemet är fungerande och rättssäkert.

Under senare år har det vidtagits flera åtgärder för att förbättra dels tillsynen över och stödet till landets överförmyndare och överförmyndarnämnder, dels tillsynen över ställföreträdare. Dessutom har Ställföreträdarutredningen haft i uppdrag att se över reglerna om gode män och förvaltare för att säkerställa att reglerna är moderna och rättssäkra. Uppdraget redovisades i maj 2021 i betänkandet Gode män och förvaltare – en översyn (SOU 2021:36). Betänkandet bereds alltjämt i Regeringskansliet. Det kan, liksom tidigare, konstateras att betänkandet är omfattande och att flera av förslagen har betydande ekonomiska konsekvenser. Vidare har ett stort antal remissinstanser lämnat synpunkter på de många olika förslagen.

Utskottet anser att det är angeläget att regeringen vidtar adekvata åtgärder i syfte att säkerställa att reglerna om ställföreträdare och överförmyndare är moderna och rättssäkra. Med hänsyn till det pågående arbetet inom Regeringskansliet är utskottet dock inte berett att föreslå något tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkandena, som därför avstyrks.

Riksdagens följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet framhållit tidigare är det av yttersta vikt att systemet med ställföreträdare och överförmyndare är väl fungerande och rättssäkert eftersom det ska skydda de allra mest utsatta i samhället. Utskottet välkomnar därför att regeringen nu överlämnat propositionen Ett ställföreträdarskap att lita på.

Med hänsyn till att propositionen innehåller många förslag som kan förväntas förbättra systemet och göra det mer rättssäkert och modernt, är utskottet i dagsläget inte heller berett att ställa sig bakom något av de övriga förslagen om överförmyndare, gode män och förvaltare. Detta innebär att samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Framtidsfullmakter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. en översyn av lagen om framtidsfullmakter och ett register för framtidsfullmakter. Utskottet hänvisar till bl.a. ett pågående lagstiftningsärende.

Jämför reservation 42 (S, C, MP).

Motionerna

I kommittémotion 2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 24 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör göra en översyn av nödvändiga skärpningar av lagen om framtidsfullmakter i syfte att regleringen ska få avsedd effekt fullt ut. Motionärerna framhåller att personer nekas att använda framtidsfullmakter och att lagstiftningen behöver bli mer känd. Motionärerna föreslår även att regeringen ska utreda införandet av ett nationellt register för framtidsfullmakter (yrkande 25). Liknande förslag om en översyn av systemet med framtidsfullmakter och inrättande av ett register finns i kommittémotionerna 2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 19 och 2025/26:301 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) samt motion 2025/26:3692 av Ingemar Kihlström (KD) yrkande 2.

Lagen om framtidsfullmakter

I juli 2017 trädde lagen (2017:310) om framtidsfullmakter i kraft (prop. 2016/17:30, bet. 2016/17:CU11, rskr. 2016/17:221). En framtidsfullmakt är en fullmakt åt någon (fullmaktshavaren) att företräda fullmaktsgivaren om han eller hon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande varaktigt och i huvudsak inte längre har förmåga att ha hand om de angelägenheter som fullmakten avser. Ekonomiska och personliga angelägenheter kan, med vissa undantag, omfattas av en framtidsfullmakt. Framtidsfullmakten ska vara skriftlig och undertecknad av fullmaktsgivaren samt bevitnad av två personer. Av fullmakten ska det framgå att det är fråga om en framtidsfullmakt samt vilka angelägenheter som fullmakten avser och vad som i övrigt ska gälla. Framtidsfullmakten träder i kraft när fullmaktsgivaren blir beslutsoförmögen. Det är fullmaktshavaren som avgör när detta inträffar. Frågan ska dock prövas av domstol om detta anges i framtidsfullmakten eller begärs av fullmaktshavaren. Om fullmaktshavaren bedömer att framtidsfullmakten har trätt i kraft ska fullmaktsgivaren och hans eller hennes anhöriga underrättas.

Samtidigt med lagen om framtidsfullmakter infördes i 17 kap. föräldrabalken behörighetsregler för anhöriga till personer som inte längre kan ha hand om sina ekonomiska angelägenheter. Behörighetsreglerna skapar en rättslig

ram för sådana vardagliga rättshandlingar som många anhöriga redan tidigare brukat utföra.

Propositionen Ett ställföreträderskap att lita på

Ställföreträdarutredningen hade bl.a. i uppdrag att överväga om och hur framtidsfullmakter ska kunna upprättas och hanteras elektroniskt. Enligt kommittédirektiven aktualiserades även frågan om ett register. (Se dir. 2019:44.)

Utredningen redovisade i maj 2021 sitt uppdrag i betänkandet Gode män och förvaltare – en översyn (SOU 2021:36). Utredningen föreslog att framtidsfullmakter ska kunna undertecknas elektroniskt av fullmaktsgivaren och vittnena. Om en framtidsfullmakt skrivs under elektroniskt ska det göras med en avancerad elektronisk underskrift. Däremot gjorde utredningen bedömningen att det inte bör införas något krav på registrering av framtidsfullmakter.

Regeringen beslutade den 18 december 2025 om proposition 2025/26:92 Ett ställföreträderskap att lita på, som bygger på Ställföreträdarutredningens förslag. Propositionen innehåller bl.a. ett förslag om att en framtidsfullmakt ska kunna undertecknas av fullmaktsgivaren och vittnena elektroniskt med en avancerad elektronisk underskrift. Motionstiden utgår den 28 januari 2026.

Tidigare behandling

Utskottet har vid flera tillfällen, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7, behandlat motionsyrkanden om att införa ett register för framtidsfullmakter. Utskottet var inte berett att föreslå något initiativ på området med hänvisning till bl.a. att Ställföreträdarutredningens betänkande var föremål för beredning. Motionsyrkandena avstyrktes därför, och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regeringen i proposition 2025/26:92 Ett ställföreträderskap att lita på har lämnat förslag om att en framtidsfullmakt ska kunna undertecknas av fullmaktsgivaren och vittnena elektroniskt med en avancerad elektronisk underskrift. Propositionen kommer att behandlas av utskottet senare under våren 2026.

Ställföreträdarutredningen har vidare bedömt att det inte bör införas något krav på registrering av fullmakterna i det nationella ställföreträdarregister som föreslås i propositionen.

Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att vidta några åtgärder med anledning av det som framförs i motionerna. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

Arvsrättsliga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden i olika arvsrättsliga frågor. Utskottet hänvisar till bl.a. pågående arbete. Jämför reservation 43 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) begärs tillkännagivanden om att regeringen bör återkomma med lagförslag som innebär att kraven på boutredare skärps (yrkande 22) och att det införs en arvsrätt mellan sambor (yrkande 23).

I motion 2025/26:2508 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) föreslås tillkännagivanden om att regeringen bör utreda vissa frågor kopplade till ärvdabalkens regler om boutredningsman. Motionären tar upp en huvudregel om att boutredningsmannens uppdrag ska fullgöras inom skälig tid, normalt tolv månader (yrkande 1), krav på enkel men regelbunden rapportering till dödsbodelägarna (yrkande 2), ett tydliggörande av tingsrättens tillsynsansvar genom prövning av förlängningar och möjlighet att ingripa vid misskötsel (yrkande 3) och att endast personer med relevant juridisk och/eller ekonomisk kompetens förordnas, utan att kostnaderna för dödsboet blir orimliga (yrkande 4).

Josef Fransson (SD) anför i motion 2025/26:46 att det bör utredas om barnbarn ska få en lagstadgad arvslott.

Victoria Tiblom (SD) begär i motion 2025/26:183 ett tillkännagivande om att det behövs en tydligare lagstiftning om digitalt arv för att skydda anhöriga från ekonomiska förluster och säkerställa att viktiga digitala minnen inte går förlorade.

I motion 2025/26:245 av Johnny Svedin (SD) begärs ett tillkännagivande om att de ekonomiska och juridiska processerna för efterlevande ska förenklas. Motionären tar bl.a. upp digitalisering och förenkling av bouppteckning.

Alexandra Anstrell och Mats Green (båda M) begär i motion 2025/26:3291 ett tillkännagivande om att möjligheterna att själv bestämma fullt ut över sin kvarlåtenskap bör utredas.

Bakgrund

Om kvarlåtenskap

Bestämmelserna i ärvdabalken (ÄB) om den dödes egendom (kvarlåtenskap) gör ingen åtskillnad mellan materiella och icke-materiella tillgångar. Regleringen innebär bl.a. följande.

Om inte särskild dödsboförvaltning har anordnats ska efterlevande make eller sambo, arvingar och universella testamentstagare (dödsbodelägare) gemensamt förvalta den dödes egendom under boets utredning (18 kap. 1 §). Som huvudregel ska bouppteckning förrättas inom viss tid efter dödsfallet (20 kap. 1 §), och i den ska den dödes tillgångar och skulder antecknas sådana de var vid dödsfallet (20 kap. 4 §). Därvid ska tillgångarnas värde och skuldernas belopp anges.

Arvskifte förrättas av arvingar och universella testamentstagare och ska föregås av bodelning om den döde var gift (23 kap. 1 §). Inte sällan förekommer det att den avlidne efterlämnar tillgångar som har affektionsvärde för dödsbodelägare. Lagen innehåller inte någon bestämmelse om detta. Om en viss dödsbodelägare har en särskild anknytning till ett visst föremål kan det vara rimligt att föremålet tillfaller den personen. Om arvingar och universella testamentstagare inte kan enas om arvskiftet, kan domstolen förordna någon att vara skiftesman (23 kap. 5 §).

Den avlidne kan under sin livstid ha nyttjat olika digitala tjänster där material fortfarande finns lagrat vid dödsfallet. För tjänsterna gäller som utgångspunkt det som har avtalats mellan parterna, dvs. mellan den avlidne och den som har tillhandahållit tjänsten. I villkoren kan det t.ex. vara reglerat vad som ska gälla efter att användaren har dött.

Laglottssystemet

Enligt 2 kap. ärvdabalken går ett arv i första hand till den avlidnes bröstarvingar, dvs. barn (eller barnbarn), med det undantag som följer av 3 kap. när den avlidne efterlämnar en make. Hälften av den arvslott som en bröstarvinge har rätt till enligt dessa regler kallas laglott. Bröstarvingen har alltid rätt att få ut laglotten i arv efter arvlåtaren. Skulle arvlåtaren ha testamenterat bort egendom som omfattas av laglottsanspråket, kan bröstarvingen begära jämkning av testamentet inom en viss tid. Görs inte det har bröstarvingen förlorat sin rätt. Bröstarvingens laglott skyddas inte bara mot ett testamente utan även mot gåvor som till syftet är att likställa med ett testamente. De flesta länder i Europa har ett laglottssystem av något slag som begränsar arvlåtarens rätt att testamentera.

Reglerna om boutredningsman

Dödsbodelägarna kan ansöka om att tingsrätten ska förordna om en boutredningsman som ensam företräder dödsboet och ansvarar för förvaltningen (19 kap. 1 § ÄB). Uppdraget kan sammanfattas enligt följande. Boutredningsmannen är legal ställföreträdare för dödsboet och ska vidta alla åtgärder som är nödvändiga för boutredningen, med undantag för försäljning av fast egendom som kräver skriftligt samtycke från samtliga delägare eller beslut från tingsrätten (19 kap. 11 § ÄB). I uppdraget som boutredningsman ingår att förrätta bouppteckning (om så inte redan gjorts). I boutredningsmannens roll ingår bl.a. att utreda boet i syfte att förbereda arvskifte (19 kap. 15 § ÄB). När boet är berett för skifte ska

boutredningsmannen i egenskap av skiftesman i första hand försöka få parterna att komma överens (avtalsskifte). Om parterna inte kan komma överens ska boutredningsmannen fatta ett beslut om arvskifte (tvångsskifte), som sedan delges delägarna. Den part som är missnöjd med ett sådant skiftesbeslut har möjlighet att genom klander få saken prövad i domstol.

När tingsrätten förordnar en boutredningsman ska valet av boutredningsman göras så att uppdraget kan förväntas bli utfört med den insikt som boets beskaffenhet kräver, och särskilt avseende ska fästas vid förslag av dem, vilkas rätt är beroende av utredningen (19 kap. 3 § ÄB). Boutredningsmannen ska redovisa sin förvaltning till minst en av dödsbodelägarna senast den 1 april varje år och meddela tingsrätten och övriga delägare vem redovisningen har lämnats till (19 kap. 14 a §). Tingsrätterna kan även på olika sätt vidta gransknings- eller tillsynsåtgärder i fråga om boutredningsmannens förvaltning. Tingsrätten kan, på begäran av dödsbodelägare eller på eget initiativ, utse en god man för att utöva tillsyn av boutredningsmannens förvaltning. Tingsrätten kan även, på begäran av dödsbodelägare eller på eget initiativ, förelägga boutredningsmannen att redogöra för sin förvaltning eller förordna någon att granska förvaltningen. (19 kap. 17 § ÄB.)

Utredningen om en arvs- och testamentsrätt i tiden

En särskild utredare har haft i uppdrag att se över reglerna om arv och testamente i ärvdabalken. I uppdraget ingick bl.a. att ta ställning till om skyddet för efterlevande sambo bör stärkas. I uppdraget ingick även att överväga om laglotten skulle förändras generellt i något avseende, genom att t.ex. minska kvotdelen eller införa ett beloppstak. Däremot skulle utredningen enligt direktiven inte överväga att avskaffa laglotten helt. Uppdraget redovisades den 27 augusti 2025 i betänkandet Nya regler om arv och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett stärkt skydd för efterlevande sambor (SOU 2025:91).

Utredningen föreslår att arvingar till en sambo ges möjlighet att avstå från sin omedelbara arvsrätt till förmån för den efterlevande sambon. Det föreslås också att sambor ges ökad möjlighet att förordna om sin kvarlåtenskap till förmån för den andra sambon genom testamentsförordnande. Förslagen innebär att en sambo ska kunna välja att antingen genom testamente själv bestämma att den efterlevande sambon ska få ärva kvarlåtenskapen framför bröstarvingarna eller överlämna åt bröstarvingarna att välja om de vill avstå från sin omedelbara arvsrätt eller inte. I båda situationerna får sambon egendomen med fri förfoganderätt och bröstarvingarna ges som huvudregel en efterarvsrätt. Särkullbarn behåller dock rätten att omedelbart få ut sin laglott, på samma sätt som gäller för särkullbarn till en gift person.

Utredningen lämnar också två andra förslag som också medför begränsningar av laglotten. Arvlåtaren ska ha rätt att i testamente begränsa en bröstarvinges rätt till laglott, om denna genom en dom som fått laga kraft är dömd till påföljd för ett uppsåtligt brott som inneburit en allvarlig kränkning

mot arvlåtarens person och för vilket lindrigare straff än fängelse i ett år inte är föreskrivet vid tidpunkten för gärningen. Även brott mot närstående till arvlåtaren ska ge arvlåtaren rätt att be gränsa laglotten. Dessutom föreslås att tillämpningsområdet för förverkande av rätten att ärva eller ta testamente ska utvidgas. En arvinge som genom en uppsåtlig gärning som innefattat våld på arvlåtarens person, varigenom arvlåtaren försatts i ett sådant tillstånd att han eller hon inte har förmåga att ge uttryck för sin vilja, ska som utgångspunkt inte ha rätt att ärva denna. Detsamma ska gälla den testamentstagare som agerat på motsvarande sätt mot testator.

Utredningen gör bedömningen att det inte är aktuellt att utöka laglotten. Utredningen bedömer vidare att det, utöver de förslag som redovisats ovan, inte finns skäl att föreslå några generella ändringar av laglotten. Utredningen anför i detta avseende följande:

Utredningen konstaterar att det på senare tid inte har framkommit något tydligt politiskt intresse av att förändra laglottsinstitutet generellt.⁴

Vad som kan antas vara den allmänna rättsuppfattningen i frågan är av intresse i detta sammanhang. En studie av den faktiska kvarlåtenskapsfördelningen för samtliga avlidna i Sverige mellan år 2002 och 2004 visade att andelen dödsbon där den avlidna i testamente önskar ge mindre eller lika med laglotten till minst ett av barnen är endast lite drygt fyra procent. För övriga avlidna bedömdes därför laglotten inte ha varit någon restriktion. Detta ledde fram till slutsatsen att diskussionen om laglotten visserligen är principiellt intressant, men att få i praktiken begränsas i sina val av lagstiftningen om laglott. I artikeln nämns också vissa faktorer som kan medföra att få väljer att kringgå arvsordningen. Det kan exempelvis finnas sociala normer som styr hur fördelningen av kvarlåtenskapen bör vara.⁵ Även om det redan finns möjlighet att begränsa både arvsloten och laglotten för en bröstarvinge, är det alltså förhållandevis få som faktiskt väljer att göra det. Detta tyder enligt utredningen på att det inte ligger i linje med den allmänna rättsuppfattningen att införa ytterligare begränsningar av laglotten.

Twister med anledning av att en laglotsberättigad bröstarvinge klandrar testamentet undviks heller inte genom att laglotten begränsas.

Laglotsinstitutet grundas på tanken att bröstarvingar har rätt till visst arv. Om man av historiska och traditionella skäl väljer att ha kvar den grundtanken och inte avskaffar laglotten, bedömer utredningen att den bör vara utformad som den är. Utredningen föreslår därmed inga generella ändringar av laglotten.

Remisstiden gick ut den 15 januari 2026.

Riksrevisionens granskning

Riksrevisionen har granskat de statliga insatserna vid hantering av dödsbon – utredning, förvaltning och skifte (RiR 2025:23). Riksrevisionen bedömer bl.a. att tingsrätterna saknar tillräcklig information för att kunna förordna boutredningsmän utifrån särskilda kvalifikationskrav. Tingsrätternas tillsyn

⁴ Se redogörelsen för tidigare överväganden angående laglotten i avsnitt 7.2.1.

⁵ Se Erixson & Ohlsson (2015), "Förmögenhet – mina pengar eller släktens?". Ekonomisk Debatt 43(2), s. 17–27.

och kontroll av boutredningsmannens förvaltning är begränsad. Förklaringar till den begränsade tillsynen och kontrollen är enligt rapporten att lagstiftningen till stor del bygger på att medborgarna själva ska ha tillräcklig kunskap om möjligheterna till kontroll och att tingsrätterna saknar den insyn i boutredningsmannens förvaltning som krävs för att kunna ta egna initiativ. Detta innebär att det i dag saknas en samlad bild av hur boutredningsmän generellt utför sina uppdrag, hur lång tid uppdragen tar och storleken på de ersättningar som betalas ut.

Riksrevisionen bedömer vidare att regelverken för utredning, förvaltning och skifte av dödsbon är gamla och svåra för dödsbodelägare att förstå. Regelverkens utformning utgår från att dödsbodelägare har juridisk kompetens inom området, medan dödsbodelägare i realiteten är privatpersoner utan närmare kunskap och erfarenhet av dödsbohantering. Riksrevisionen rekommenderar därför regeringen att se över de nuvarande regelverken för utredning, förvaltning och skifte av dödsbon i deras helhet med syftet att möjliggöra en snabb och smidig hantering av dödsbon som samtidigt värnar om de berördas intressen. I översynen bör bl.a. följande ingå:

- Hur kontroll och tillsyn av boutredningsmännens förvaltning kan utformas och organiseras för att bli mer effektiv.
- Hur reglering för dödsbons köp av tjänster som innefattar utredning, förvaltning och skifte av dödsbon kan stärkas, t.ex. genom särskilda kvalifikationskrav och en uttrycklig ersättningsskyldighet för de som utför tjänsterna.
- Hur dödsbon kan få större möjligheter till alternativ tvistlösning vid tvister om varor och tjänster.
- Vidta nödvändiga åtgärder för att möjliggöra elektronisk inlämning av bouppteckningar.

En skrivelse från regeringen med anledning av granskningsrapporten ska lämnas till riksdagen senast den 9 februari 2026.

Tidigare behandling

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om att begränsa laglotten i olika avseenden, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7 då ett motionsyrkande om en översyn av bröstarvingars rätt till laglott avstyrktes med hänvisning till pågående utredningsarbete. Riksdagen följde utskottets förslag.

Även motionsyrkanden om att en arvsrätt för sambor bör införas har behandlats av utskottet vid flera tillfällen. Våren 2017 avstyrktes ett sådant motionsyrkande i betänkande 2016/17:CU10 med hänvisning till tidigare ställningstaganden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Utredningen om en arvs- och testamentsrätt i tiden bl.a. föreslagit ett stärkt skydd för efterlevande sambor. Förslagen innebär att arvingar till en sambo ges möjlighet att avstå från sin omedelbara arvsrätt till förmån för den efterlevande sambon och att sambor ges ökad möjlighet att förordna om sin kvarlåtenskap till förmån för den andra sambon genom testamentsförordnande. Utredningen har också lämnat andra förslag som begränsar laglotten i olika avseenden, bl.a. en möjlighet för arvlåtaren att genom testamente begränsa en bröstarvinges rätt till laglott vid viss allvarlig brottslighet. Utskottet noterar vidare att utredningen konstaterat att få personer verkar begränsas av laglotten och att det inte verkar ligga i linje med den allmänna rättsuppfattningen att införa ytterligare begränsningar av laglotten. Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet. Utskottet är inte berett att föregripa det pågående arbetet genom att föreslå någon åtgärd med anledning av det som anförs om en arvsrätt för sambor i motion 2025/26:320 (V) yrkande 23 och om ändringar av laglotten i motionerna 2025/26:46 (SD) och 2025/26:3291 (M). Dessa motionsyrkanden avstyrks därför.

När det gäller förslagen om olika ändringar av ärvdabalkens regler om bl.a. boutredningsman och bouppteckning konstaterar utskottet att flera av dessa frågor har koppling till Riksrevisionens granskning av statens insatser vid hantering av dödsbon. En skrivelse från regeringen med anledning av granskningsrapporten ska överlämnas till riksdagen senast i februari 2026. Utskottet är därför inte i dagsläget berett att ställa sig bakom det som anförs i motionerna 2025/26:245 (SD), 2025/26:2508 (M) och 2025/26:320 (V) yrkande 22, varför dessa motionsyrkanden avstyrks.

Avslutningsvis anser utskottet att det inte framkommit något påtagligt behov av de ändringar som föreslås i motion 2025/26:183 (SD). Även detta motionsyrkande avstyrks därför.

Testamentsrätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att inrätta ett testamentsregister och frågor om digitala testamenten. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservation 44 (S).

Motionerna

Testamentsregister

I kommittémotion 2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 26 begärs ett tillkännagivande om att inrätta ett register för testamenten i offentlig

regi. Ett liknande yrkande finns i motion 2025/26:3692 av Ingemar Kihlström (KD) yrkande 1.

I motion 2025/26:764 av Peter Hedberg m.fl. (S) begärs att regeringen skyndsamt ser över hur registrering av testamenten kan göras obligatoriskt och hur nödtestamenten kan regleras inom ramen för ett sådant system.

Digitala testamenten

I motion 2025/26:1523 av Emma Ahlström Köster (M) begärs flera tillkännagivanden om att regeringen bör undersöka följande frågor kopplade till digitala testamenten:

- Möjligheten att komplettera införandet av digitala testamenten med starkare skydd mot otillbörlig påverkan på äldre, sjuka och kognitivt nedsatta personer (yrkande 1).
- Möjligheten att införa en kvalificerad form för upprättande av testamenten genom notarie eller statligt register med krav på identitetskontroll, vittnesprotokoll och dokumentation. Detta ska vara obligatoriskt i särskilt utsatta situationer och medföra en presumtion för att testamentet är giltigt (yrkande 2).
- Möjligheten att införa en svensk ”golden rule”, som innebär krav på läkarintyg vid hög ålder eller vid allvarlig sjukdom, för att säkerställa testatorns beslutsförmåga vid upprättande av digitalt testamente (yrkande 3).
- Möjligheten att införa en presumptionsregel för ogiltighet när förmånstagaren står i beroenderelation till testatorn, om inte fri vilja kan styrkas (yrkande 4).
- Möjligheten att skärpa reglerna om vittnesjäv och införa ett standardiserat vittnesintyg även vid digitala testamenten (yrkande 5).
- Möjligheten att säkerställa att delgivning av digitala testamenten görs neutralt och rättssäkert via ett offentligt testamentsregister eller genom boutredningsman (yrkande 6).
- Möjligheten att införa interimistiskt egendomsskydd under pågående klanderprocess för att hindra att tillgångar försvinner innan tvisten är avgjord (yrkande 7).

Gällande rätt

Genom att upprätta ett testamente är det möjligt att med vissa begränsningar avvika från den legala arvsordningen i fråga om fördelning av den avlidnas kvarlåtenskap. Testamentet är en strikt formbunden rättshandling.

Den som har fyllt 18 år får förordna om sin kvarlåtenskap genom testamente. Testamentet får också göras av en underårig som fyllt 16 år och som vill förordna om egendom som han eller hon själv får råda över. (Se 9 kap. 1 § ÄB.)

För testamenten gäller olika formkrav beroende på vilken typ av testamente det rör. Ett ordinärt testamente ska upprättas skriftligen med två vittnen.

Testatorn ska skriva under testamentshandlingen eller vidkännas sin underskrift på denna i vittnenas samtidiga närvaro. Vittnena, som också ska skriva under handlingen, behöver veta att handlingen är ett testamente men behöver inte känna till dess innehåll. (Se 10 kap. 1 § ÄB.)

Nödtestamenten kan upprättas antingen muntligen inför två vittnen (muntligt testamente) eller utan vittnen genom en egenhändigt skriven och undertecknad handling (holografiskt testamente). Ett nödtestamente kan endast upprättas om testatorn på grund av sjukdom eller annat nödfall inte kan upprätta ett ordinärt testamente. Nödtestamentet blir ogiltigt om testatorn under tre månader efter upprättandet av nödtestamentet haft möjlighet att upprätta ett ordinärt testamente. (Se 10 kap. 3 § ÄB.)

Ett testamente som inte är upprättat i laga form kan förklaras ogiltigt (13 kap. 1 § ÄB). Detsamma gäller för ett testamente som har upprättats under påverkan av en psykisk störning (13 kap. 2 §) eller om testamentet tillkommit på ett otillbörligt sätt, såsom att det upprättats med tvång eller genom vilsedande (13 kap. 3 §). För att ett testamente ska bli ogiltigt krävs i princip att ogiltigheten påtalas genom en klandertalan enligt 14 kap. 5 § ÄB. Först om domstolen bifaller klandertalan blir testamentet ogiltigt. Om arvingarna inte väcker klandertalan eller godkänner förordnandet, kan testamentet däremot bli gällande, även om formfel förekommit.

En testator har rätt att när som helst ändra eller återkalla sitt testamente. Om det finns flera testamenten och de avser samma egendom är det som utgångspunkt det senast upprättade testamentet som gäller. En ändring kan avse återkallelse av delar av ett testamente eller ett tillägg till ett testamente. För tillägg gäller samma formkrav som för upprättande av testamentet (10 kap. 6 § ÄB). En återkallelse kan däremot göras formlost och på olika sätt (10 kap. 5 § ÄB).

Riksdagens tillkännagivanden och tidigare behandling av testamentsregister

Riksdagen riktade, på utskottets förslag, våren 2019 ett tillkännagivande till regeringen om att se över möjligheten att införa ett testamentsregister (bet. 2018/19:CU7, rskr. 2018/19:180). Utskottet anförde bl.a. följande:

Det är allvarligt om testamenten av olika anledningar inte kommer fram efter ett dödsfall, med följden att en persons yttersta vilja inte kan respekteras. Som utskottet har påtalat vid upprepade tillfällen finns det därför goda skäl att införa en möjlighet att registrera testamenten. Skatteverket har tidigare utarbetat ett förslag som innehåller en möjlighet att registrera testamenten i ett officiellt testamentsregister, och frågan om att inrätta ett offentligt testamentsregister är sedan viss tid föremål för överväganden inom Justitiedepartementet. Utskottet konstaterar också att den närliggande frågan om upprättande och hantering av elektroniska framtidsfullmakter kommer att övervägas av regeringen i samband med den planerade över synen av regelverket för gode män, förvaltare och överförmyndare [...].

Mot den bakgrunden anser utskottet att regeringen bör gå vidare med arbetet att se över möjligheten att registrera testamenten i ett register som

tillhandahålls i offentlig regi. Regeringen bör också i ett lämpligt sammanhang återkomma till riksdagen och redovisa resultatet av arbetet.

Riksdagen riktade därefter, våren 2021, på utskottets förslag ytterligare ett tillkännagivande till regeringen om ett testamentsregister (bet. 2020/21:CU6, rskr. 2020/21:223). Utskottet anförde följande:

Som tidigare framhållits av utskottet är det allvarligt om testamenten av olika anledningar inte kommer fram efter ett dödsfall, med följden att en persons yttersta vilja inte kan respekteras. Riksdagen riktade därför, på utskottets förslag, våren 2019 ett tillkännagivande till regeringen om att gå vidare med arbetet att se över möjligheten att registrera testamenten i ett register som tillhandahålls i offentlig regi. Enligt tillkännagivandet bör regeringen också i ett lämpligt sammanhang återkomma till riksdagen och redovisa resultatet av arbetet.

Utskottet noterar att Ställföreträdarutredningen har i uppdrag att överväga om och hur framtidsfullmakter ska kunna upprättas och hanteras elektroniskt, och även frågan om ett register för sådana handlingar aktualiseras. Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson har i ett interpellationssvar anfört att det mot bakgrund av de likheter som finns mellan testamenten och framtidsfullmakter finns anledning att beakta Ställföreträdarutredningens arbete med framtidsfullmakterna inför ett ställningstagande i frågan om det bör inrättas ett statligt testamentsregister. Ställföreträdarutredningens uppdrag ska redovisas senast den 23 april 2021. Utskottet, som konstaterar att det snart gått två år sedan riksdagens tillkännagivande meddelades, anser att regeringen nu bör prioritera arbetet med frågan om ett testamentsregister samt ta nödvändiga initiativ för att inrätta ett frivilligt sådant register i det allmännas regi. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Våren 2022 föreslog utskottet att riksdagen skulle meddela ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör ta de fortsatta initiativ som krävs för att ett testamentsregister ska bli verklighet (bet. 2021/22:CU6). Riksdagen beslutade dock att inte meddela något nytt tillkännagivande i saken.

Utskottet har därefter vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden om inrättande av ett testamentsregister, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet avslog då motionsyrkandena med hänvisning till pågående utredningsarbete på området. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utredningen om en arvs- och testamentsrätt i tiden

Allmänt om uppdraget och betänkandet

En särskild utredare har haft i uppdrag att se över reglerna om arv och testamente i ärvdabalken. I uppdraget ingick bl.a. att föreslå hur ett testamentsregister i offentlig regi kan inrättas, bedöma om ett testamente bör kunna upprättas digitalt samt ta ställning till om det ska införas skärpta krav på uppgifter i testamentet om testamentsvittnen och hur reglerna för nödtestamenten kan moderniseras.

Uppdraget redovisades den 27 augusti 2025 i betänkandet Nya regler om arv och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett

stärkt skydd för efterlevande sambor (SOU 2025:91). Remisstiden gick ut den 15 januari 2026 och betänkandet bereds vidare inom Regeringskansliet.

I kommande avsnitt redovisas vissa av utredningens förslag och bedömningar.

Ett testamentsregister i offentlig regi

Utredningen föreslår att ett testamentsregister ska inrättas, där enskilda frivilligt ska kunna registrera sina testamenten. Registret ska föras av Skatteverket. Registret ska innehålla en bestyrkt kopia av det fysiska originaltestamentet och denna ska förvaras digitalt. Det ska också vara möjligt att i samband med ansökan om registrering lämna uppgift om var testamentet i original förvaras samt vem eller vilka som efter dödsfallet ska underrättas om att testatorn har efterlämnat ett testamente.

Formkraven för testamenten, bl.a. att de ska vara skriftliga, undertecknade och bevitnade, behålls. En registrering i testamentsregistret kommer dock att erbjuda en bevissäkring.

För att syftet med registreringen ska kunna uppnås, föreslås att en kopia av den registrerade testamentshandlingen ska kunna användas för delgivning med arvingarna efter dödsfallet och bifogas bouppteckningen, oavsett om det finns något fysiskt original tillgängligt. De föreslagna ändringarna innebär att presumptionen för att ett testamente har återkallats, om det inte kan återfinnas i original efter dödsfallet, ändras när det gäller registrerade testamenten. Då presumeras i stället det registrerade testamentet ge uttryck för testatorns vilja.

En ansökan om registrering av ett testamente ska undertecknas av testatorn eller ett ombud. Testatorn ska identifiera sig i samband med ansökan och för ett ombud ska det finnas en skriftlig fullmakt. En ansökan om registrering ska kunna göras digitalt hos Skatteverket och skrivas under med en avancerad elektronisk underskrift. Ansökan ska också kunna göras fysiskt.

Innan registrering görs ska Skatteverket kontrollera att handlingen avser ett testamente och att testatorn varit behörig att upprätta ett sådant. När testamentet har registrerats, ska Skatteverket skicka en bekräftelse till testatorn med information om hur testatorn kan meddela registret en eventuell återkallelse eller ändring av testamentet. Beslut i ärenden om registrering ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Testatorn ska kunna meddela registret nya eller ändrade uppgifter som rör testamentet. Om testatorn ansöker om att registrera ett nytt testamente, ska han eller hon få tillfälle att ange om detta kompletterar eller ersätter ett testamente som har registrerats tidigare.

Om testatorn inte har meddelat att testamentet återkallats, ska Skatteverket skicka en kopia av den registrerade testamentshandlingen (och i förekommande fall en uppgift om var originalet förvaras) till den eller de personer som testatorn har uppgett. I dessa fall ska bouppteckningsverksamheten vid Skatteverket också informeras om att det finns uppgifter i testamentsregistret. Även dödsboet ska informeras om att det finns uppgifter i registret.

En möjlighet att upprätta e-testamenten

Utredningen har analyserat formkraven för testamenten och skyddsintressena bakom dessa. Utredningen bedömer att formkraven kan upprätthållas och skyddsintressena tillgodoses även om det införs en möjlighet att upprätta testamenten helt digitalt. Det behöver dock ställas särskilda krav på den tjänst där en sådan digital handling ska kunna upprättas och bevaras.

Utredningen föreslår att det införs en möjlighet att upprätta testamenten digitalt i den särskilda tjänst som Skatteverket ska tillhandahålla för registrering av testamenten i testamentsregistret (ett e-testamente). På så sätt kommer det att erbjudas en tillförlitlig metod för att kontrollera dokumentets äkthet och arkivbeständighet.

Ett e-testamente ska kunna undertecknas både av testatorn och av vittnena med en avancerad elektronisk underskrift. En förutsättning för att upprätta ett rättsligt giltigt e-testamente ska vara att detta registreras i testamentsregistret. Ett e-testamente som har upprättats korrekt ska i övrigt behandlas på samma sätt som andra testamenten.

Krav på uppgifter om testamentsvittnen

Utredningen föreslår att det ska förtydligas att vittnen bör skriva ett namnförtydligande samt lämna uppgifter om personnummer, yrke och annat av betydelse för att de senare ska kunna identifieras. Vidare bör vittnena ange ort och datum då de bevittnade testamentet. Utredningen anser att testamentet inte ska bli ogiltigt enbart på grund av att det saknas vissa uppgifter om vittnena. Den bevislättnad som gäller för testamentstagarna, när det finns ett vittnesintyg om att testamentet har upprättats enligt formkraven, ska dock förutsätta att vittnena går att identifiera.

Ökade möjligheter till nödtestamenten

Utredningen föreslår att nödtestamenten ska kunna upprättas på fler sätt än för närvarande. Ett förordnande om kvarlåtenskap i nödfallssituationer ska godtas som ett testamente oavsett form, när det tydligt framgår att förordnandet ger uttryck för testatorns yttersta vilja. Det innebär att det, förutom på de sätt som för närvarande tillåts, i och för sig kommer att bli möjligt att upprätta ett sådant testamente exempelvis genom e-postmeddelande, sms och video- eller ljudupptagning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Utredningen om en arvs- och testamentsrätt i tiden i sitt betänkande Nya regler om arv och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett stärkt skydd för efterlevande sambor har lämnat förslag om att bl.a. inrätta ett testamentsregister i offentlig regi och att införa en möjlighet att upprätta testamenten digitalt, s.k. e-testamenten. Utredningen har bedömt att formkraven för testamente kan upprätthållas och

skyddsintressena tillgodoses även om det införs en möjlighet att upprätta testamente helt digitalt. Bland annat av denna anledning föreslår utredningen att möjligheten att upprätta testamente digitalt ska vara kopplad till det föreslagna testamentsregistret.

Betänkandet har precis remitterats och bereds nu vidare inom Regeringskansliet. Utskottet är inte berett att föregripa det pågående beredningsarbetet genom att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena, som därför avstyrks.

Vissa frågor om namnbyte

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om vissa ändringar av lagen om personnamn. Utskottet hänvisar till bl.a. tidigare ställningstaganden. Jämför reservation 45 (V) och 46 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 12 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda hur namnlagen kan ändras så att adopterade får rätt att återta sitt födelsenamn.

Helena Vilhelmsson m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2025/26:2834 yrkande 13 att regeringen bör se över om en förälder med ensam vårdnad och skyddad identitet ska kunna byta efternamn på sina barn utan samtycke från den andra föräldern. Liknande förslag finns i motionerna 2025/26:115 av Angelica Lundberg (SD), 2025/26:1650 av Ludvig Ceimertz (M) och 2025/26:2613 av Rickard Nordin (C).

Robert Stenkvis (SD) begär i motion 2025/26:11 tillkännagivanden om att namnlagen ska reformeras i syfte att göra den svårare att utnyttja för kriminella element (yrkande 1), att endast ett namnbyte per person ska tillåtas (yrkande 2) och att endast svenska medborgare ska tillåtas att byta namn (yrkande 3). Liknande förslag om att regeringen bör försvåra för kriminella att byta namn läggs fram i motionerna 2025/26:45 av Josef Fransson (SD) och 2025/26:2320 av Ann-Sofie Lifvenhage (M). Ett förslag om att begränsa antalet tillåtna namnbyten enligt namnlagen finns även i motion 2025/26:337 av Bo Broman och Eric Westroth (båda SD).

Lagen om personnamn

Allmänt

I juli 2017 trädde den nya lagen (2016:1013) om personnamn i kraft. Denna ersatte en namnlag från 1982 och syftade bl.a. till att stärka enskildas möjligheter att själva välja sitt namn (prop. 2015/16:180, bet. 2016/17:CU4, rskr. 2016/17:31).

Samtycke vid byte av barns efternamn

Om ett barn står under vårdnad av endast den ena av föräldrarna är det den föräldern som företräder barnet i namnfrågan och ansöker om namnbyte. När barnet bär den andra förälderns efternamn krävs det dock för att bytet ska beviljas att den föräldern har samtyckt till bytet eller att en domstol har förklarat att bytet är förenligt med barnets bästa (34 § lagen om personnamn).

Vårdnadshavaren kan alltså ansöka hos domstol om att namnbytet ska förklaras vara förenligt med barnets bästa (44 §). Domstolen ska då, om det kan ske, höra den vars efternamn barnet bär om han eller hon inte är vårdnadshavare. Domstolen ska även, om det kan ske, höra den vars namn barnet ska få. Vidare ska domstolen hämta in ett yttrande från socialnämnden, om det inte är uppenbart obehövligt. Socialnämnden ska ge barnet möjlighet att framföra sina åsikter och redovisa dessa för domstolen.

Som skäl för de beskrivna särskilda reglerna för namnbyten som innebär att ett barn inte längre ska bära det namn som en förälder som inte är vårdnadshavare bär anfördes i propositionen (s. 72 f.) bl.a. följande:

Efternamnet är en viktig del av en persons identitet och möjliggör för den enskilde att visa samhörighet med en eller flera familjemedlemmar. Det kan därför vara känsligt för ett barn som har namngemenskap med en förälder att byta från förälderns efternamn till ett annat namn. Enligt regeringens uppfattning bör ett sådant byte bara tillåtas om det är till barnets bästa.

Om ett barn har fyllt 12 år, ska alltid barnet självt samtycka till ett namnbyte. Det är i regel föräldrarna som känner sitt barn bäst. Om båda föräldrarna är överens om namnbytet, bör utgångspunkten därför vara att föräldrarna har beaktat vad som är bäst för barnet. Situationen blir dock annorlunda om föräldrarna är oense. Om den ena föräldern är ensam vårdnadshavare, kan föräldern ansöka om namnbyte trots att den andra föräldern, vars efternamn barnet bär, motsätter sig detta. Det är inte givet att ett sådant namnbyte alltid är förenligt med barnets bästa. Oenigheten kring barnets namn kan t.ex. ha sin grund i en tidigare eller pågående vårdnadstvist mellan föräldrarna. Regeringen anser därför att det i en situation där den förälder vars efternamn barnet bär motsätter sig namnbyte bör krävas att en domstol prövar om bytet är förenligt med barnets bästa. I en domstolsprocess är det också möjligt att säkerställa att barnet får komma till tals i frågan om namnbytet [...]. Regeringen delar inte Patent- och registreringsverkets oro att en sådan ordning kan komma att leda till problem för barn med skyddade personuppgifter. Att barn har skyddade personuppgifter förekommer i många olika domstolsprocesser, bl.a. i mål om vårdnad, boende eller umgänge. Det är alltså inte ovanligt att domstolar hanterar sådana situationer.

Upprepade namnbyten

I den upphävda namnlagen (1982:670) fanns det en begränsning som innebar att vuxna endast fick göra ett namnbyte. För barn under 18 år var det tillåtet med flera namnbyten. Denna spärregel togs bort i och med den nya lagstiftningen. I propositionen till den nya lagen anfördes bl.a. följande:

[...] anser att det fortsatt finns behov av någon form av spärregel för byte av efternamn. Om man öppnar upp för möjligheten att byta namn ett obegränsat antal gånger, kan detta enligt verket komma att utnyttjas av personer med oärliga syften. Enligt regeringens uppfattning är risken för ett sådant missbruk dock liten. Sedan ordningen med personnummer infördes har namnets betydelse från säkerhets- och identifieringssynpunkt vid kontakt med myndigheter, banker, andra företag och även privatpersoner stadigt minskat. Erfarenheter från Danmark – där spärreglerna för namnbyte avskaffades 2005 – visar vidare att avsaknaden av spärregler inte orsakar problem för staten. Som kommittén framhåller står i vart fall den eventuella nyttan med sådana regler inte i rimlig proportion till värdet av den ökade friheten för medborgarna, särskilt inte när det gäller familjerättsliga namnbyten. Det är naturligt att en individ vill visa samhörighet med sin familj genom att byta efternamn och familjebilden kan förändras genom olika skeden i livet. Spärreglerna bör därför avskaffas.

Adoptivbarns efternamn

Adoptivföräldrar har enligt lagen om personnamn samma valmöjligheter när det gäller namn till sitt barn som föräldrar har när ett barn föds (6 §). En domstol kan i adoptionsärendet besluta att adoptivbarnet ska behålla sitt efternamn eller förvärva ett dubbelt efternamn som är bildat av det befintliga efternamnet och en adoptivförälders efternamn (8 §). En ansökan ska göras inom tre månader från adoptionsbeslutet. Om det inte görs någon ansökan, förvärvat adoptivbarnet adoptivföräldrarnas eller den äldre av adoptivföräldrar-nas efternamn (7 §).

Vidare gäller enligt lagen om personnamn att en person alltid ska få byta till ett efternamn som han eller hon tidigare har burit, om han eller hon inte har förlorat namnet genom avgörande i domstol (19 §). I förarbetena nämns att det exempelvis kan handla om ett adoptivbarn som vill återta det namn han eller hon hade före adoptionen (prop. 2015/16:180 s. 55).

Pågående arbete om säkrare hantering av skyddade personuppgifter

Jämställdhetsmyndigheten har sedan augusti 2023 i uppdrag att samordna och följa upp myndigheters arbete med skyddade personuppgifter (A2023/01152). Myndigheten ska även verka för att höja kunskapen genom att sprida de kunskapsmaterial som tagits fram till berörda målgrupper i syfte att säkerställa att skyddade personuppgifter inte röjs. Uppdraget delredovisades i mars 2024 (rapport 2024:4) och ska slutredovisas den 31 mars 2027.

Vidare fick Skatteverket i regleringsbrevet för budgetåret 2024 i uppdrag att etablera en nationell struktur för samverkan med, och informationsspridning till, andra myndigheter i syfte att bidra till en enhetlig, säker och effektiv hantering av skyddade personuppgifter (Fi2023/03131 [delvis]). Genom denna samverkan ska Skatteverket stödja myndigheter i deras hantering av personuppgifter och information som riktas till den målgrupp som lever med skyddade personuppgifter. I genomförandet ska behovet av anpassad kommunikation beaktas. Det kan gälla t.ex. personer som utsatts för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck. Arbetet ska samordnas med Jämställdhetsmyndighetens uppdrag att samordna och följa upp myndigheters arbete med skyddade personuppgifter. Skatteverket redovisade sitt uppdrag den 31 oktober 2024.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om att en förälder med ensam vårdnad och skyddad identitet ska kunna byta efternamn på sina barn utan samtycke från den andra föräldern har behandlats tidigare, senast våren 2025 i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet avstyrkte yrkandet och hänvisade till ett tidigare ställningstagande med följande innebörd:

När det sedan gäller [...], om samtycke vid byte av barns efternamn vid skyddade personuppgifter, konstaterar utskottet att den som är ensam vårdnadshavare för ett barn också är den som ensam företräder barnet i namnfrågan och ansöker om namnbyte. När barnet bär den andra förälderns efternamn krävs det dock för att bytet ska beviljas att den föräldern har samtyckt till bytet eller att en domstol har förklarat att bytet är förenligt med barnets bästa. Vårdnadshavaren kan alltså ansöka hos domstol om att namnbytet ska förklaras vara förenligt med barnets bästa. Domstolen ska då hämta in viss utredning i frågan, bl.a. ett yttrande från socialnämnden där barnets åsikter redovisas. Dessa regler har i förarbetena motiverats med att efternamnet är en viktig del av en persons identitet och att det i en situation där den förälder vars efternamn barnet bär motsätter sig ett namnbyte bör krävas att en domstol prövar om bytet är förenligt med barnets bästa. I sammanhanget har det också lyfts fram att skyddade personuppgifter förekommer i många olika domstolsprocesser, bl.a. i mål om vårdnad, boende eller umgänge, och att det alltså inte är ovanligt att domstolar hanterar sådana situationer. När det gäller skyddade personuppgifter konstaterar utskottet vidare att det pågår ett arbete för säkrare hantering av sådana uppgifter genom Jämställdhetsmyndighetens och Skatteverkets ovan redovisade uppdrag. Utskottet är inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av de nu aktuella motionsyrkandena, som därför avstyrks.

Våren 2025 behandlades även ett motionsyrkande om att begränsa antalet tillåtna namnbyten i betänkande 2024/25:CU7. Utskottet avstyrkte yrkandet med hänvisning till att frågan om upprepade namnbyten behandlades i samband med införandet av den nya namnlagen och att de överväganden som gjordes då fortfarande gjorde sig gällande.

Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

När det gäller motionsyrkandena om samtycke vid byte av barns efternamn och att på olika sätt begränsa möjligheterna att byta namn, står utskottet fast vid tidigare redovisade ställningstaganden och anser att det saknas skäl att ta något initiativ i frågorna. Utskottet är inte heller berett att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet om adoptivbarns efternamn. Samtliga motionsyrkanden avstyrks därför.

Reservationer

1. En översyn av den familjerättsliga lagstiftningen, punkt 1 (S)

av Joakim Järrebring (S), Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S) och Anna-Belle Strömberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 1.

Ställningstagande

Stora delar av vår lagstiftning utgår från att människor handlar orätt och reglerar hur samhället ska hantera detta. Delar av civilrätten, nämligen den familjerättsliga lagstiftningen, har dock varit mer eller mindre blind för att vuxna begår brott mot barn, att mäns våld mot kvinnor är utbrett, att barn och funktionshindrade är särskilt sårbara och att hedersrelaterat förtryck drabbar många. Den familjerättsliga lagstiftningen är i stället utformad utifrån motsatsen – som om allt är bra – vilket ger bl.a. våldsutövande män möjlighet att plåga barn och kvinnor. Lagstiftningen möjliggör till och med våld, bl.a. har barn farit illa under tvångsumgänge, mäns våld mot kvinnor tillåts fortsätta och funktionshindrades rättigheter kränkts.

Vi anser att det finns flera systemfel inom civilrätten. Den socialdemokratiska regeringen tillsatte utredningar som tog sikte på systemfelen och vi arbetar nu vidare i riksdagen. Vi uppskattar att regeringen har tagit vidare våra initiativ och även lyft fler områden. Att vi arbetar tillsammans mot våldet gör lagändringar starkare. Mycket kvarstår dock för att systemfelen i civilrätten ska kunna raderas. Vi anser därför att det behöver göras en översyn som tar sikte på hur systemfelen inom den familjerättsliga lagstiftningen kan åtgärdas på ett generell plan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

2. En moderniserad föräldrabalk, punkt 2 (S)

av Joakim Järrebring (S), Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S) och Anna-Belle Strömberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 28 och

avslår motionerna

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 9 och

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Den socialdemokratiska regeringen tillsatte utredningen En föräldraskapsrättlig lagstiftning för alla, som 2022 lämnade sitt betänkande Alla tiders föräldraskap (SOU 2022:38). Utredningen hanterar en rad angelägna frågor, inklusive frågor som är aktuella för barn som tillkommit via surrogatmoderskap. Även om det inte är tillåtet inom svensk hälso- och sjukvård är det angeläget att också dessa barns rättigheter kan tillgodoses i fråga om trygga livsvillkor och rätten till sitt ursprung. Samma regering gav Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd för myndigheter när de ska hantera frågeställningar som rör barn som har kommit till via surrogatarrangemang, så att inga barn riskerar att hamna i kläm.

Enligt utredningen Alla tiders föräldraskap finns det flera frågor som behöver hanteras för att vi ska uppnå en föräldraskapsrättlig lagstiftning för alla, oavsett familjekonstellationer. Det är brådskande att få en ny lagstiftning på plats. Flera kvinnoorganisationer har dock uttryckt oro för utredningens förslag om att göra föräldrabalken helt könsneutral eftersom det skulle slå mot kvinnors rättigheter. Det är viktigt att få till en föräldraskapsrättlig lagstiftning som värnar barns rättigheter. Vi anser att det är möjligt att uppnå detta utan att genomföra de genomgripande förändringar som utredningen föreslår. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med ett sådant lagförslag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

3. En moderniserad föräldrabalk, punkt 2 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 9 och avslår motionerna

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2 och

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 28.

Ställningstagande

Dagens familjerättsliga lagstiftning utgår till stor del från heteronormativa föreställningar om hur en familj ser ut. Föräldrabalken har uppdaterats med nya tillägg i olika sammanhang, bl.a. när samkönade par fick rätt att ingå äktenskap, adoptera och inseminera och när kravet på tvångssterilisering vid ändring av juridiskt kön togs bort. Som lagstiftningen ser ut nu är det olika bestämmelser som styr beroende på bl.a. vem som fött barnet, om man är ensamstående eller gift och om barnet blivit till med egna könsceller eller med hjälp av donator. Lagstiftningen har således blivit lite av ett lapptäcke, varför jag anser att det finns behov av att göra föräldrabalkens regler om föräldraskap enklare och tydligare. Juridiken behöver vara begriplig och fungera för alla familjer samtidigt som den ska gå att tillämpa på ett rättssäkert och bra sätt.

Det saknas skäl att dela upp föräldraskapet. Oavsett vilken sexuell läggning och vilket juridiskt eller biologiskt kön den person som föder barnet har, är den personen barnets förälder. Samma sak gäller för den eller de personer som i övrigt är att anse som barnets förälder eller föräldrar. Mot bakgrund av detta anser jag att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att den familjerättsliga lagstiftningen blir både materiellt och språkligt könsneutral. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

4. En moderniserad föräldrabalk, punkt 2 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 2 och
avslår motionerna
2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 9 och
2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 28.

Ställningstagande

Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla har konstaterat att det kontinuerliga införandet av nya regler om föräldraskap utan att samtidigt se över helheten har gjort regelverket både invecklat och svårtillgängligt. Regelverket bygger i hög utsträckning på att föräldrar är en kvinna och en man som får barn tillsammans genom samlag. Andra sätt att få barn på – som i dag är relativt vanliga – betraktas fortfarande som undantag och regleras också som sådana i lagstiftningen. Det behövs en ny modern föräldrabalk – inte mer lappande och lagande i lagstiftningen. Jag anser därför att regeringen behöver bereda förslagen i betänkandet Alla tiders föräldraskap (SOU 2022:38) och återkomma till riksdagen med förslag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

5. Informella barnäktenskap, punkt 3 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2025/26:2834 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 40.

Ställningstagande

I juli 2020 infördes det en straffbestämmelse om barnäktenskapsbrott, som även omfattar informella äktenskap. I den underliggande propositionen konstaterades dock att straffbestämmelsen inte är tillämplig på sådana situationer där ett barn över 15 år med vårdnadshavares samtycke lever i en samborelation. Detta innebär en risk för att barn över 15 år kan tvingas in i en äktenskapsliknande relation som har formen av ett samboskap.

Jag anser därför att regeringen bör ta initiativ till att närmare analysera hur sambolagens reglering förhåller sig till informella barnäktenskap när det gäller minderåriga sambor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

6. Betänketid vid äktenskapsskillnad, punkt 7 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 13 och bifaller delvis motionerna

2025/26:468 av Anna-Lena Hedberg (SD),

2025/26:907 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 8,

2025/26:1788 av Borianana Åberg (M) och

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 16.

Ställningstagande

Bestämmelsen om betänketid vid äktenskapsskillnad riskerar att utsätta kvinnor och barn för ett onödigt lidande. Betänketiden drar ut på äktenskaps-skillnaden och människor tvingas stanna kvar i oönskade relationer. Kvinnor som utsätts för våld i hemmet befinner sig ofta i en särskilt svår situation, och för de kvinnor och barn som utsätts för våld i äktenskapet kan den nuvarande betänketiden rentav vara livshotande.

Syftet med betänketiden är att motverka förhastade beslut om skilsmässa och att makarna under betänketiden ska kunna motiveras att delta i familjerådgivning. Enligt min mening är det tydligt att den nuvarande betänketiden syftar till att bevara kärnfamiljen till varje pris. Ett dåligt fungerande äktenskap är dock betydligt mer destruktivt för både barn och föräldrar än att leva i en ny familjekonstellation.

Dagens betänketid leder i stället till en onödigt utdragen process som riskerar att försvåra både barnens och de vuxnas anpassning till de nya livsvillkoren. Jag menar att ett par som fattat beslut om att ansöka om äktenskaps-skillnad redan har övervägt detta i tillräcklig omfattning. Bestämmelsen om betänketid rimmar också illa med synen på makarna som självständiga och jämställda individer. Om endast en av makarna vill att äktenskapet ska upplösas torde denna önskan ha sin grund i att relationen faktiskt inte fungerar.

Av dessa skäl anser jag att tiden nu är mogen för att göra en ny avvägning och låta människor ta ut äktenskapsskillnad utan krav på betänketid.

Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag till ändring i äktenskapsbalken som innebär att kravet på betänketid tas bort. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

7. Betänketid vid äktenskapsskillnad, punkt 7 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 16 och
bifaller delvis motionerna

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 13,

2025/26:468 av Anna-Lena Hedberg (SD),

2025/26:907 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 8 och
2025/26:1788 av Boriana Åberg (M).

Ställningstagande

Det är positivt att en utredare haft i uppdrag att se över äktenskapsbalkens regler om bl.a. betänketid vid äktenskapsskillnad. Jag anser att det är särskilt viktigt att en våldsutsatt person snabbt kan lämna en våldsam relation. Det bör även övervägas om betänketiden ska tas bort helt så att alla som ska skilja sig får samma förutsättningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

8. Bodelning, punkt 8 (S)

av Joakim Järrebring (S), Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S) och Anna-Belle Strömberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 22,
bifaller delvis motionerna

2025/26:118 av Angelica Lundberg (SD) yrkande 1,

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 14,

2025/26:1068 av Carina Ödebrink m.fl. (S) yrkande 3 och

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 18 och
avslår motionerna

2025/26:118 av Angelica Lundberg (SD) yrkande 2,

2025/26:907 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 4,
2025/26:2148 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2025/26:3160 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M),
2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 17,
2025/26:3414 av Jacob Risberg (MP) yrkandena 1–3 och
2025/26:3751 av Torsten Elofsson (KD).

Ställningstagande

Utdragna bodelningsprocesser är en vanlig form av ekonomiskt våld. När en kvinna vågar ta steget att lämna en våldsam partner är det viktigt att hon får stöd. Det finns kvinnor som har känt sig tvingade att gå tillbaka till sin partner när de inte fått till en bra bostadssituation för sig och barnen. En orsak till detta kan vara att de inte fått till en bodelning och därmed inte fått ekonomiska möjligheter att skapa en hållbar bostadssituation. Maken eller sambon har vägrat att medverka till en bodelning, vilket till slut har tvingat brottsoffret tillbaka till förövaren.

En bodelning mellan makar eller sambor bör göras skyndsamt, men i dag finns det ingen reglering av hur lång tid en bodelning får ta. Vi har länge föreslagit att det bör göras en översyn av möjligheten att införa en tidsgräns för när en påbörjad bodelningsprocess ska vara färdigställd och att en sådan översyn bör inkludera förslag om hur processen ska kunna genomföras utan att parterna tillåts fördröja en påbörjad process till skada för den andra parten, och därmed också för barnen. Vi välkomnar därför den utredning som regeringen har tillsatt. Det är viktigt att regeringen prioriterar frågan och skyndsamt återkommer med lagförslag till riksdagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

9. Bodelning, punkt 8 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 14,
bifaller delvis motionerna
2025/26:118 av Angelica Lundberg (SD) yrkande 1,
2025/26:1068 av Carina Ödebrink m.fl. (S) yrkande 3,
2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 18 och
2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 22 och
avslår motionerna

2025/26:118 av Angelica Lundberg (SD) yrkande 2,
2025/26:907 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 4,
2025/26:2148 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2025/26:3160 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M),
2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 17,
2025/26:3414 av Jacob Risberg (MP) yrkandena 1–3 och
2025/26:3751 av Torsten Elofsson (KD).

Ställningstagande

En bodelning kan i dag dra ut på tiden eftersom det saknas en gräns för hur lång tid den får ta. Den part som inte vill samarbeta i en bodelning kan förhala processen. Eftersom parterna själva betalar för bodelningsförrättaren kan en bodelningsprocess bli väldigt dyr. Den part som har en sämre ekonomi riskerar att förlora tillgångar som den har rätt till för att den inte har råd att inleda en bodelningsprocess. Samma sak gäller om bodelningen drar ut på tiden och av den anledningen blir väldigt dyr på grund av kostnaden för bodelningsförrättaren.

Att förhala bodelningsprocessen kan vara en del av det eftervåld som vissa kvinnor utsätts för av en tidigare partner efter att relationen tagit slut, och där syftet är att göra livet så svårt som möjligt för kvinnan. Jag anser att dagens regler om bodelning inte tar tillräcklig hänsyn till den svagare parten, ofta kvinnan. Regeringen bör därför återkomma med förslag som stärker förutsättningarna för rättvisa bodelningar och motverkar att bodelningar förhållas och drar ut på tiden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

10. Bodelning, punkt 8 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 17 och 18,
bifaller delvis motionerna

2025/26:118 av Angelica Lundberg (SD) yrkande 1,
2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 14,
2025/26:1068 av Carina Ödebrink m.fl. (S) yrkande 3 och
2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 22 och
avslår motionerna

2025/26:118 av Angelica Lundberg (SD) yrkande 2,

2025/26:907 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 4,
2025/26:2148 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2025/26:3160 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M),
2025/26:3414 av Jacob Risberg (MP) yrkandena 1–3 och
2025/26:3751 av Torsten Elofsson (KD).

Ställningstagande

Det är många som av ekonomiska orsaker stannar i en relation som man egentligen vill lämna. I vissa fall fortsätter den sammanflätade ekonomin att utgöra ett problem långt efter det att ett förhållande upphört.

Vid en skilsmässa ska normalt en bodelning göras. Om parterna inte kommer överens om bodelningen kan de ansöka om att en bodelningsförrättare ska utses. Även om en bodelningsförrättare har utsetts kan bodelningsprocessen bli lång och kostsam. En trilslande part kan förhåla processen i flera år. Under tiden kan den andra parten få leva i ekonomiskt trångmål och tvingas lägga mycket tid och energi på att driva bodelningsprocessen framåt. Det blir svårt att få bolån.

Bodelningskostnaderna täcks inte av rättsskyddet i hemförsäkringen och omfattas inte heller av rättshjälp från staten. Att förhåla och försvåra en bodelning kan därför i dag vara ett sätt att fortsätta utöva makt och kontroll över en tidigare partner. Detta är oacceptabelt. Regelverket behöver ses över så att bodelningsprocesserna blir snabbare och effektivare. Det behöver övervägas om en bodelningsförrättare ska ha möjlighet att kalla parterna till bodelningssammanträde vid äventyr av vite, om det bör införas en särskild bestämmelse om stupstocksföreläggande och anslutningsöverklagande i bodelningsprocesser samt om det bör införas en begränsning av möjligheterna att föra särskild talan. Bodelningsförrättarens möjlighet att ta del av bankuppgifter behöver stärkas. Vidare finns det anledning att överväga om möjligheterna att få ekonomiskt stöd för processkostnaderna ska ändras, samt hur fördelningen av processkostnaderna ytterligare skulle kunna användas för att effektivisera processen och motverka medveten förhållning av densamma.

Jag och mitt parti har varit pådrivande i frågan om att förbättra bodelningsprocesserna. I mars 2023 ställde sig ett enigt utskott bakom tillkännagivandet om att införa en borte tidsgräns för bodelningsprocesser. Det är därför positivt att en utredare haft i uppdrag att se över äktenskapsbalkens regler om bodelningsprocessen. Det ankommer på regeringen att återkomma med nödvändiga lagförslag.

När ett äktenskap ingåtts på felaktiga grunder kan det ogiltigförklaras. I ett sådant fall genomförs ingen bodelning, vilket kan leda till svåra situationer. Jag anser därför att regeringen bör låta utreda om bodelning ska genomföras även när ett äktenskap ogiltigförklaras till följd av att det ingåtts på felaktiga grunder.

Det som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

11. Bodelning, punkt 8 (MP)

av Amanda Palmstierna (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3414 av Jacob Risberg (MP) yrkandena 1–3 och avslår motionerna

2025/26:118 av Angelica Lundberg (SD) yrkandena 1 och 2,

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 14,

2025/26:907 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 4,

2025/26:1068 av Carina Ödebrink m.fl. (S) yrkande 3,

2025/26:2148 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2025/26:3160 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M),

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 17 och 18,

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 22 och

2025/26:3751 av Torsten Elofsson (KD).

Ställningstagande

Vid skilsmässor och separationer drar bodelningen ofta ut på tiden. Den rikare parten (ofta mannen) kan trilskas och dra bodelningen i långbänk och dölja tillgångar utan större problem. I dag har en bodelningsförrättare väldigt begränsade möjligheter att själv inhämta underlag som avser just ekonomiska tillgångar m.m. Kontentan blir att den svagare parten kan få vänta år på att få ut sin rätt.

Eftersom ränta betalas från dagen för bodelningen kan den rikare parten tjäna på att skjuta upp bodelningen. Att i stället låta ränta betalas från datumet för äktenskapsskillnaden skulle ge ett ökat ekonomiskt incitament att snabbt genomföra bodelningen. Att dessutom ge bodelningsförrättaren behörighet att inhämta uppgifter från banker m.m. skulle även öka tryggheten i att bodelningen blir rättvis.

Ytterligare ett problem vid skilsmässor är nyttjanderättsersättningen som den ena parten kan behöva betala till den andra när denna flyttar ut från ett gemensamt boende. Syftet är att jämna ut de ekonomiska effekter som kan uppstå vid en separation, särskilt när det gäller eventuellt ökade boende-kostnader. Problemet med nyttjanderättsersättningen är att den har vuxit fram ur rättspraxis, och det är oklart hur och när den ska tillämpas. Detta kan få stor effekt vid segdragna bodelningar. Nyttjanderättsersättningen skulle därför behöva regleras i lag.

Det är en uppgift för regeringen att återkomma med lagförslag som tillgodoser det som anförts ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

12. Underhåll mellan tidigare makar, punkt 9 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:2834 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 59.

Ställningstagande

Bestämmelserna om underhåll mellan tidigare makar innebär att en part kan ha rätt till underhållsbidrag i fall där äktenskapet har begränsat hans eller hennes möjligheter att försörja sig på egen hand. Reglerna har ett vällovligt syfte men kan samtidigt också innebära ytterligare ett maktmedel vid en separation. Jag anser därför att regeringen bör ta initiativ till en översyn av reglerna om underhåll mellan makar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

13. Samboegendom, punkt 10 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 14.

Ställningstagande

Sambolagen är en trygghetslagstiftning för dem som väljer att bo tillsammans med gemensamt hushåll utan att gifta sig. Den gemensamma bostaden utgör navet i ett samboförhållande och är ofta föremål för gemensamma investeringar. Det är därför en fördel om samborna äger bostaden gemensamt –

eller att bostaden åtminstone utgör samboegendom. Då har samborna rätt till hälften var av bostadens värde vid en separation eller ett dödsfall.

Ett samboförhållande inleds dock ofta genom att paret flyttar ihop i den enes bostad. Om bostaden är en fastighet där lånen överstiger 85 procent av taxeringsvärdet måste den som flyttar in köpa en andel av fastigheten om båda ska stå på lånet. Detta kan få stora skatterättsliga konsekvenser. Ett alternativ enligt dagens lagstiftning är att ge halva fastigheten i gåva utan att den andra sambon går in som medlåneansvarig. Detta kan dock leda till problem längre fram. Ofta löses situationen inte alls på förhand, med följderna att problem uppstår i ett senare skede.

För att trygga bägge parter investeringar och komma undan kravet på att parterna måste flytta till en gemensam bostad för att egendomen ska anses vara samboegendom, borde det vara möjligt för sambor att avtala om att den gemensamma bostaden ska utgöra samboegendom trots att den inte införskafts för gemensamt bruk. Regeringen bör därför ta initiativ till en lagändring med den innebörden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

14. Hävande av föräldraskap, punkt 11 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkandena 2 och 3 samt

bifaller delvis motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 6.

Ställningstagande

Syftet med lagändringarna som genomfördes 2021 var att – med utgångspunkt i barnets bästa – göra den föräldraskapsrättsliga regleringen mer modern, jämlik och ändamålsenlig. Lagändringarna var i det stora hela välgrundade och kommer att ge barn som föds i Sverige en bra start i livet. Ändringarna innebär dock att de regler om hävande av presumerade faderskap som infördes den 1 januari 2019 utvidgades till att omfatta alla gifta par.

Då föräldraskap och faderskap kommer att presumeras automatiskt för alla gifta par kommer detta i vissa fall att ske felaktigt och därmed kunna komma att hävas i framtiden. Det försätter både barn och föräldrar i en osäker situation. De föräldrar som känner till reglerna kommer att kunna säkra upp sin situation

genom att genomgå en adoptionsprocess, men de flesta kommer inte att känna till hur reglerna ser ut och därmed hamna i osäkra situationer. Det blir ett ojämlikt system, där föräldrar med rätt resurser kommer att vara säkra i sitt föräldraskap, medan andra ovetandes har presumerats felaktigt.

Samkönade par och par där någon har ändrat juridiskt kön behöver i högre utsträckning än andra par donerade könsceller för att bli gravida, och därför riskerar barn i regnbågsfamiljer att drabbas hårdare än andra barn av reglerna. Det kan aldrig vara förenligt med en princip om barns bästa att ge barn ett bristande rättsligt skydd som innebär att ett barn i vissa fall när som helst kan bli av med den förälder som inte har fött barnet. Barn har rätt till sina föräldrar.

Mot bakgrund av detta bör reglerna för hävande av ett presumerat föräldraskap utredas närmare. Regeringen bör dessutom skyndsamt återkomma med ett lagförslag som innebär att ett presumerat föräldraskap inte ska kunna hävas på den grunden att barnet har tillkommit genom en heminsemination eller genom assisterad befruktning vid en klinik utomlands med en anonym donator. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

15. Hävande av föräldraskap, punkt 11 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 6 och

bifaller delvis motion

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Regleringen av hävande av föräldraskap är otillfredsställande sett till barnets bästa. Faderskap kan hävas om barnet kommit till genom exempelvis insemination i hemmet med donerade spermier, assisterad befruktning vid en klinik utomlands som inte är behörig eller assisterad befruktning vid en klinik utomlands med donerade spermier från okänd donator, som barnet inte kommer att kunna få ta del av uppgifter om. När föräldraskapspresumtionen nu även omfattar samkönade par kommer fler barn som omfattas av presumtionen att ha kommit till på de sätt som lagstiftningen särskilt pekar ut. Fler barn riskerar därmed att förlora en förälder, och i många fall även en vårdnadshavare. Att begränsa möjligheten att häva ett föräldraskap har därför setts över i SOU 2022:38. Utredningen föreslår bl.a. att möjligheten att häva ett föräldraskap ska begränsas till tre år.

De förslag som utredningen har lämnat kan vara ett sätt att lösa problematiken. Därför är det viktigt att regeringen går vidare med arbetet att se över regelverket för hävande av föräldraskap. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

16. Vissa frågor om bekräftelse av föräldraskap, punkt 13 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 5.

Ställningstagande

Enligt barnkonventionen har barn, så långt det är möjligt, rätt att få kännedom om sitt ursprung (artikel 7). Jag värnar barnets rätt till kännedom om sitt genetiska ursprung och anser att den genetiska kopplingen till barnet bör dokumenteras i samtliga fall där det rättsliga föräldraskapet inte stämmer överens med den genetiska kopplingen till barnet. Sådan dokumentation bör ges in i samband med en digital bekräftelse av föräldraskap. Det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

17. Föräldraskap vid surrogatarrangemang i utlandet, punkt 14 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 11.

Ställningstagande

Om ett barn tillkommit utomlands genom vårdmoderskap eller en kombination av vårdmoderskap och spermie- eller embryodonation kan barnet helt sakna

vårdnadshavare under utredningstiden. Detta försätter barnet i en osäker situation. Ett prejudikat från Högsta domstolen tydliggör att barnet har rätt till en vårdnadshavare och att lagstiftaren bör se över rättsläget på området. För att garantera skyddet för de barn som tillkommer genom vårdmoderskap utomlands anser jag att bestämmelserna om fastställelse av föräldraskap efter vårdmoderarrangemang för personer som har sin huvudsakliga anknytning till ett annat land än Sverige bör ses över. Barnet har ett intresse av att skyndsamt få sina rättsliga föräldrar fastställda och lagstiftningen är till för att skydda föräldrar och barn.

Det som anförts bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

18. Juridiskt biträde för barn, punkt 17 (S, V, C)

av Malcolm Momodou Jallow (V), Joakim Järrebring (S), Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S), Anna-Belle Strömberg (S) och Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 7,

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 27 och

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 7.

Ställningstagande

Vi konstaterar att de nya reglerna om barnets delaktighet i vårdnads mål, som infördes våren 2021, syftar till att säkerställa barnets rätt och delaktighet i processen och därmed stärka barnets perspektiv och rättigheter. Den nya regleringen är dock inte tillräcklig för att garantera barnets bästa och barnets rätt att komma till tals.

När föräldrarna tvistar om vårdnad, boende eller umgänge i domstol företräds de vanligtvis av var sitt ombud. Det är då rimligt att det införs en rätt till ett eget juridiskt ombud eller biträde för det barn som är föremål för föräldrarnas tvist. Barnets ombud eller biträde ska vara frikopplat från föräldrarna och deras ombud samt ha särskild kompetens för sitt uppdrag.

Vi välkomnar därför att regeringen har tillsatt en utredning om detta. Det är viktigt att regeringen prioriterar frågan och skyndsamt återkommer med lagförslag till riksdagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

19. Ogrundade processer m.m., punkt 18 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:2782 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7 och
avslår motion

2025/26:1328 av Runar Filper (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

I syfte att trakassera en kvinna som utsatts för våld i nära relation kan våldsutövaren t.ex. initiera eller förhala rättsprocesser av olika slag. Det kan handla om tvister om vårdnad, boende och umgänge för barnen eller ekonomiska frågor med anknytning till skilsmässan. I praktiken kan rättsprocesser också användas av våldsutövaren som ett sätt att kringgå kontaktförbud.

Om en tvist avgjorts genom en lagakraftvunnen dom är huvudregeln att samma sak inte får tas upp igen i en ny process. Detta gäller dock inte tvister om vårdnad, boende och umgänge eftersom det måste vara möjligt att pröva nya omständigheter utifrån vad som är bäst för barnet. Det är i grunden en bra lösning eftersom barnets bästa alltid ska vara i fokus när det gäller vårdnad, boende och umgänge. Problemet är att vissa män sätter i system att driva processer om dessa frågor utan någon objektiv grund. Som ett första steg behöver det klarläggas hur omfattande detta problem är. I ett andra steg bör man noga utreda eventuella lagändringar för att begränsa möjligheterna att driva okynnesprocesser.

Regeringen bör alltså tillsätta en utredning för att se över hur vanligt förekommande det är att initiera ogrundade processer i syfte att trakassera sin motpart i mål om vårdnad, boende och umgänge. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

20. Medling, punkt 19 (S)

av Joakim Järrebring (S), Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S) och Anna-Belle Strömberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 20 och
avslår motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 23.

Ställningstagande

Möjligheten för domstolar att utse medlare i ett mål om vårdnad, boende eller umgänge infördes 2006. Medlingsinstrumentet har utvecklats på senare år och det är positivt att domstolarna har ytterligare ett verktyg för att lösa konflikter mellan föräldrarna för barnets bästa.

Medling är dock inte alltid lämpligt vid förekomsten av våld eftersom det kan bli ytterligare en form för förövaren att utöva våld, särskilt om medlaren inte har särskild kunskap om våld i nära relation. För barnets bästa är det nödvändigt att en våldsutsatt förälder vågar och förmår säga vad hen tycker och tänker i medlingssamtal. Medlingsinstrumentet behöver därför fortsätta att utvecklas i syfte att

- öka kunskapen om när det är lämpligt med medling och när så inte är fallet
- höja kunskapen hos medlare och domstolar om våld i nära relation och våldets mekanismer
- våldsutsatta ska få ta med sig en stödperson vid medling och sitta i separata rum
- tydliggöra och formalisera informationen till föräldrar inför medlingen.

Det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ för att utveckla medlingsinstrumentet i enlighet med det anförda. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännager för regeringen.

21. Medling, punkt 19 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 23 och
avslår motion

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 20.

Ställningstagande

Jag befarar att ordningen med obligatoriska informationssamtal inte i tillräckligt hög utsträckning uppnår sitt syfte, eftersom den inte är inriktad på konfliktlösning. Det kan inte heller anses tillräckligt att en domstol kan förordna om både samarbetsamtal och medling, eftersom detta förutsätter att en talan vid domstolen redan är väckt.

Därför anser jag att ordningen med informationssamtal bör ersättas med ett obligatoriskt medlingsförfarande. Medlingsförfarandet ska syfta till att på ett konstruktivt sätt försöka få föräldrarna att komma fram till lösningar. Föräldrarna ska också få grundläggande information om bl.a. hur en vårdnadsprocess går till, hur sådana processer påverkar barn och vad processen kan tänkas innebära i fråga om tidsramar, kostnader och utfall. Regeringen bör därför återkomma med ett lagförslag som innebär att ordningen med obligatoriska informationssamtal ersätts med ett obligatoriskt medlingsförfarande.

Vidare behövs det åtgärder för att stävja återkommande processer mellan samma parter. Den nuvarande möjligheten att förplikta en part att ersätta motpartens rättegångskostnader kan inte anses tillräcklig. I de fall frågan om t.ex. vårdnad tidigare har varit föremål för en domstolsprocess bör huvudregeln i stället vara att den som på nytt stämmer i domstol och förlorar målet ska betala även motpartens rättegångskostnader. Undantag bör göras om medlaren för ett medlingsförfarande mellan parterna intygar att förutsättningarna är sådana att en ny domstolsprocess är påkallad. De ordinarie reglerna för rättegångskostnader i vårdnads mål bör då tillämpas. Regeringen bör återkomma med ett lagförslag med den innebörden.

Det som har anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

22. Kompetenskrav för domare, punkt 20 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 5 och avslår motion

2025/26:3135 av Emma Ahlström Köster (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att det behövs en särskild barnkompetens för de domare som ska döma i familjerättsliga mål. Bristande kompetens hos domstolar och socialtjänst i frågor som rör barns utveckling kan få förödande konsekvenser för de barn som är föremål för föräldrarnas tvist om vårdnad, boende eller umgänge.

Ett krav på särskild barnkompetens hos domare skulle leda till mer lika tolkningar av principen om barnets bästa. För närvarande är det upp till varje domstol att överväga frågan om specialisering av domare i syfte att förbättra kompetensen när det gäller frågor som rör vårdnad, boende och umgänge. Domstolsverket arbetar förvisso kontinuerligt med att utbilda domare i frågor som rör barn, men utvecklingen går för långsamt och det drabbar enskilda barn.

Utredningen Tryggare hem för barn föreslog i sitt betänkande (SOU 2022:71), mot bakgrund av utredningens förslag till ny lydelse kring barnets bästa i föräldrabalken, att Domstolsverket bör överväga behovet av att genomföra en utbildningsinsats när det gäller riskbedömningar i familjemål. Jag menar att en sådan utbildning är nödvändig och att den bör vara obligatorisk. De domare som dömer i familjemål ska ha kompetens bl.a. när det gäller barns utveckling och om barns reaktioner på våld och övergrepp som utövats av den ena föräldern mot barnet eller den andra föräldern. Regeringen bör därför återkomma med lagförslag som innebär att de domare som ska döma i mål om vårdnad, boende och umgänge ska ha förvärvat en särskild barnkompetens. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

23. Begrepp och metoder i familjemål, punkt 21 (V, C, MP)

av Malcolm Momodou Jallow (V), Alireza Akhondi (C) och Amanda Palmstierna (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 1,

2025/26:2834 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 16 och

2025/26:3772 av Amanda Palmstierna och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkande 3 och

avslår motionerna

2025/26:1328 av Runar Filper (SD) yrkande 9,

2025/26:2623 av Helena Vilhelmsson (C) och

2025/26:3135 av Emma Ahlström Köster (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Det borde vara en självklarhet att man använder sig av evidens i utredningar som är underlag i domstolar. Det är viktigt att så sker och särskilt när det förekommer uppgifter om våld i en tvist om vårdnad, boende och umgänge. Lagstiftning och styrande dokument från myndigheter måste bli tydligare. Evidens och vetenskap måste vara bärande, annars kan våldsutsatta kvinnor och barn inte garanteras en rättssäker och rättvis prövning. Utan att gå in på enskilda fall bör regeringen därför vidta generella åtgärder för att säkerställa att evidensbaserade metoder används i vårdnadstvister och därmed ligger till grund för domslut. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

24. Domstolens hantering av påståenden om våld i nära relation, punkt 22 (S)

av Joakim Järrebring (S), Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S) och Anna-Belle Strömberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 17.

Ställningstagande

Det är problematiskt att rättsvårdande myndigheter omskriver våld mot en person – den våldsutsatta – som samarbetssvårigheter mellan två personer – den våldsutsatta och våldsutövaren. En återkommande del i mäns våld mot kvinnor är normaliseringsprocessen där den våldsutsatta kvinnan bl.a. vänjs vid våldet och tillskrivs ansvaret för förövarens handlingar. Denna normalisering av våldet, samt skuld- och skambeläggning av den våldsutsatta kvinnan, förstärks av myndigheters omskrivningar av våld som samarbetsproblem. Det är inte till barnets bästa att våldsutsatta tillskrivs ansvaret för våldsutövarens gärningar. Det är därför angeläget att det görs en översyn för att i lagstiftningen tydliggöra ansvarsförhållandena vid våld i nära relationer. Det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

25. Obligatoriska barnprotokoll i vårdnads mål, punkt 23 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 6.

Ställningstagande

För att säkerställa att principen om barnets bästa verkligen står i fokus vid prövningen i mål eller ärenden om vårdnad, boende eller umgänge bör domstolarna vara skyldiga att upprätta särskilda barnprotokoll som en bilaga till domen där avgörandet motiveras utifrån vad som är bäst för barnet. Barnprotokollet skulle fungera som en checklista där domaren på punkt efter punkt går igenom att det är barnets bästa som legat till grund för domstolens ställningstagande i en viss fråga och inget annat, såsom rättvisa mellan föräldrarna. Av checklistan kan det t.ex. framgå om samtal med barnet har ägt rum, om en barnpsykiatrisk utredning har genomförts, om personer i barnets närhet har hörts, om en läkarundersökning har gjorts och om en riskbedömning har gjorts. Domstolen bör ge motiveringar till varför vissa krav i checklistan inte har uppfyllts samt redovisa varje ställningstagande och beslut.

Regeringen bör därför återkomma med ett lagförslag som innebär att det blir obligatoriskt för domstolar att upprätta särskilda barnprotokoll i mål om vårdnad, boende och umgänge. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

26. Förutsättningar för gemensam vårdnad, punkt 24 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

Gemensam vårdnad bör utgöra norm för alla barn, oavsett om föräldrarna är gifta eller inte. Alla föräldrar bör, oberoende av kön, känna sig fullt ut delaktiga och involverade i sitt barn från start. Huvudregeln bör alltså vara att barn från födseln står under vårdnad av båda föräldrarna, oavsett om föräldrarna är gifta eller bor tillsammans och oavsett om de har en relation eller inte när barnet föds. Föräldrabalken bör ändras i enlighet med detta. Nuvarande lagstiftning, som per automatik utesluter fäder som vårdnadshavare i de fall de inte är gifta med modern, är otidsenlig och bristfällig ur ett jämställdhetsperspektiv och dessutom negativ för barnet. Denna ordning signalerar också att föräldrarna inte skulle vara lika viktiga för barnet. Detta måste ändras om lagstiftaren med trovärdighet ska driva linjen om det gemensamma föräldraskapet och barnets rätt till båda sina föräldrar.

Regeringen bör alltså tillsätta en utredning som ser över vårdnadshavarskapet för barn och säkerställer att barnets rätt till vårdnadshavare tillgodoses genom att gemensam vårdnad blir utgångspunkten vid ett barns födelse. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

27. Hedersrelaterat våld och förtryck i familjen, punkt 25 (S)

av Joakim Järrebring (S), Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S) och Anna-Belle Strömberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 19.

Ställningstagande

Hedersförtryck har inte någon plats i Sverige, och den socialdemokratiskt ledda regeringen initierade flera åtgärder för att stoppa hedersförtrycket. Det var till att börja med den regeringen som tog initiativ till att hedersförtryck gjordes till ett särskilt brott. Den socialdemokratiskt ledda regeringen tog också initiativ till andra åtgärder för att stärka skyddet mot hedersrelaterade brott. År 2020 infördes ett nytt brott, barnnäktenskapsbrott. Samtidigt infördes en ny särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv. Vidare infördes ett utreseförbud för att skydda barn från att föras utomlands för att tvingas ingå barnnäktenskap eller könsstympas.

Arbetet mot hedersförtryck måste dock fortsätta, inte minst inom det familjerättsliga området. Det kommer fortfarande rapporter om förtryckta och bortförda barn och kvinnor.

Vi anser inte att föräldrar som utsätter barn för hedersrelaterat våld och förtryck ska ha del i vårnaden eller vara boendeförälder. Umgänge ska inte heller som regel genomföras om barnet inte uttryckligen önskar detta och det bedöms vara till barnets bästa. Om det finns misstanke om att ett barn kommer att utsättas för ett hedersrelaterat bortförande utgör det en signal om att också syskonen är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

Det är regeringens uppgift att utarbeta de lagförslag som krävs och återkomma till riksdagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

28. Fråntagande av vårdnad när en vårdnadshavare är dömd för brott, punkt 26 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 26,

bifaller delvis motion

2025/26:2734 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) och avslår motion

2025/26:1816 av Aylin Nouri (S).

Ställningstagande

Nuvarande lagstiftning innebär att en förälder som dödar den andra föräldern automatiskt blir ensam vårdnadshavare. Detta är oacceptabelt. Lagstiftningen måste i stället utformas så att den förälder som dödar den andra föräldern automatiskt förlorar vårnaden om barnet. Samhället ska då utse en särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet. Förfarandet bör kunna utformas på samma sätt som för de situationer där ett barn, exempelvis till följd av en olycka, förlorar båda sina föräldrar vid samma tillfälle.

Jag anser mot denna bakgrund att en förälder som mördar den andra föräldern automatiskt ska förlora vårnaden om barnen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

29. Förslag om vårdnad och vårdnadsöverflyttning vid våld i familjen, punkt 27 (S)

av Joakim Järrebring (S), Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S) och Anna-Belle Strömberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkandena 10 och 11 samt avslår motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 24.

Ställningstagande

En förälder som har utsatt sitt barn eller andra närstående för våld sätter inte barnets bästa främst och måste kunna frångå vårdnaden. Barn ska skyddas från våld men är i dag relativt oskyddade från våldsamma vårdnadshavare. Föräldrarätten är mycket stark, på bekostnad av våldsutsatta barns rätt till en uppväxt fri från våld. Viktiga steg har dock tagits. Under den socialdemokratiskt ledda regeringen ändrades föräldrabalken så att barn som har en förälder som har mördat den andra föräldern lättare ska kunna skyddas från den otrygghet och de risker som det innebär att ha sin ena förälders mördare som vårdnadshavare. De nya reglerna trädde i kraft den 1 juli 2021. I lagstiftningsärendet anförde civilutskottet följande i bet. 2020/21:CU17:

När det gäller frågan om vårdnadsöverflyttning vid dödligt våld i familjen konstaterar utskottet att det nya systemet med tillfälliga vårdnadshavare skapar förutsättningar för en snabb vårdnadsöverflyttning i sådana situationer. Som också regeringen framhåller är en vårdnadshavare som avsiktligt dödar eller allvarligt skadar den andra vårdnadshavaren så gott som alltid olämplig som vårdnadshavare, och en ändring i vårdnaden ska då göras.

Det är socialnämndens ansvar att ansöka om vårdnadsöverflyttning när den får kännedom om att någon åtgärd behöver vidtas i frågan om vårdnaden. Lagstiftaren var tydlig med att bl.a. dödligt våld är bakgrunden till systemet med tillfällig vårdnadshavare och de utökade befogenheter och ansvar som i och med detta lagts på socialnämnden.

Vi menar dock att en vårdnadsöverflyttning bör kunna aktualiseras i fler situationer än vad som är fallet i dag, och även vid icke-dödligt våld. Barnen måste kunna slippa att ha en våldsutövande förälder som vårdnadshavare, utan att det krävs att den andra föräldern, som ofta är barnets enda skydd, blir mördad. Lagen säger förvisso att det är möjligt för en socialnämnd att initiera en vårdnadsöverflyttning också om en förälder allvarligt skadat den andra

föräldern. Vi anser att det är rimligt att se över denna formulering för att också inkludera exempelvis långvarigt, latent våld, där enskilda våldshandlingar inte definieras som allvarliga var för sig, men där de sammantaget utgör den typ av våld som en vårdnadshavare inte ska kunna utöva mot den andra föräldern. Även i de fallen bör alltså socialnämnden kunna initiera en vårdnadsöverflyttning.

Vi anser att regeringen bör göra en översyn av lagstiftningen med vårdnadsöverflyttning, med syftet att en våldsutövande förälder inte heller ska ha umgänge med barnet.

Det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ i enlighet med det som nu har anförts. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

30. Förslag om vårdnad och vårdnadsöverflyttning vid våld i familjen, punkt 27 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 24 och
avslår motion

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkandena 10 och 11.

Ställningstagande

Om det är klarlagt att en förälder utsatt andra familjemedlemmar för våld, trakasserier eller andra kränkningar, ska detta anses vara en klar brist i omsorgs- och föräldraförmågan. I de fall det föreligger en framtida risk för våld, hot eller fridskränkningar så ska den person som riskerar att göra sig skyldig till sådana handlingar inte ha del i vårdnaden. Det behöver därför säkerställas att barnfridsbrott, psykiskt våld samt risk för våld, trakasserier eller andra kränkningar ska ha betydelse för frågor om vårdnad. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

31. Utvärdering av reformen om umgängesstöd, punkt 28 (S)

av Joakim Järrebring (S), Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S) och Anna-Belle Strömberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 13.

Ställningstagande

Det finns flera sätt som umgänge kan ske på, t.ex. via telefon, videosamtal eller brev. Det är också möjligt för en domstol att besluta om umgänge med umgängesstöd. Vi anser att umgängesformen umgängesstöd bör kunna ges under längre perioder än i dag och även när våld och övergrepp mot barnet och andra familjemedlemmar förekommer. Barnet har rätt till ett liv utan våld och därför måste samhället – om det beslutas att barnet ska ha umgänge – kunna garantera att umgänget blir fritt från våld. Regleringen av umgängesstöd behöver därför enligt vår mening ses över så att den kan användas som skydd när risk för våld föreligger. Vid en översyn av reglerna om umgängesstöd bör det även övervägas en möjlighet för domstolen att fatta ett separat beslut i frågan och om kommunerna behöver tillföras mer resurser för att kunna erbjuda umgängesstöd.

Samhället behöver fler verktyg för att hindra att umgänge leder till våld och övergrepp. Det är därför angeläget att regeringen gör en översyn av reglerna om umgängesstöd och återkommer till riksdagen med nödvändiga förslag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

32. Frågor om umgänge, punkt 29 (S)

av Joakim Järrebring (S), Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S) och Anna-Belle Strömberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2025/26:2747 av Annika Strandhäll (S) yrkande 2,
2025/26:3586 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 73 och

2025/26:3591 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 34 och
avslår motionerna

2025/26:907 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S) yrkande 5,
2025/26:1068 av Carina Ödebrink m.fl. (S) yrkande 4 och
2025/26:2673 av Heléne Björklund och Magnus Manhammar (båda S).

Ställningstagande

Enligt dagens lagstiftning anses den vårdnadshavare som avsiktligt dödar eller allvarligt skadar den andra vårdnadshavaren så gott som alltid olämplig som vårdnadshavare. Det är angeläget att riksdagen nu verkligen ser barnets perspektiv och uttalar att man så gott som alltid då även är olämplig som boende- eller umgängesförälder. Det är varken logiskt eller rimligt för våldsutsatta barn att ensam behöva träffa en förälder som bedöms som olämplig som vårdnadshavare på grund av våld.

Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ för att skydda barn från umgänge med en våldsam förälder. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

33. Utvärdering av lagstiftningen om tryggare hem för barn, punkt 30 (S, MP)

av Joakim Järrebring (S), Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S), Anna-Belle Strömberg (S) och Amanda Palmstierna (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 12 och

2025/26:3772 av Amanda Palmstierna och Janine Alm Ericson (båda MP)
yrkande 1.

Ställningstagande

Den 1 januari 2025 trädde lagstiftningen om tryggare hem för barn i kraft. Vi anser att det är angeläget att lagstiftningen följs upp för att utvärdera om lagändringarna har fått avsedd effekt för våldsutsatta barn och om de uppfyller sitt syfte om barnens bästa, eller om skärpningar krävs. En uppföljning skulle kunna göras genom en granskning av samtliga domar som meddelats sedan lagstiftningen infördes. Det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ för att verkställa en sådan uppföljning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

34. Andra frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen, punkt 31 (S)

av Joakim Järrebring (S), Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S) och Anna-Belle Strömberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkandena 5, 6 och 15 samt avslår motionerna

2025/26:2754 av Azadeh Rojhan och Alexandra Völker (båda S) och

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 25.

Ställningstagande

Det finns mycket som behöver göras på det familjerättsliga området för att tillförsäkra barn ett liv fritt från våld. Den familjerättsliga lagstiftningen får inte vara ett verktyg som innebär att barn inte kan skyddas från våld och våldsutövare. Utöver det som vi har anfört i reservationerna 29 och 31–33 anser vi att följande åtgärder behövs.

I betänkandet En uppväxt fri från våld (SOU 2022:70) föreslås en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Det är angeläget att den kommande nationella strategin också inkluderar familjerätten med tillhörande myndigheter, dvs. att den leder till ett systematiskt arbete även på det familjerättsliga området.

Barnets bästa ska vara avgörande för alla frågor om vårdnad, boende och umgänge. Jämställdhetsmyndighetens rapport Uppgifter om våld är inget undantag, initierad av den socialdemokratiskt ledda regeringen, visar dock att riskbedömningarna brister. En riskbedömning om våld hade gjorts i 69 procent av fallen. I flera fall hade analysen inte varit systematisk eller sammanhängande. Genom denna rapport blev det mycket tydligt att domstolarna fokuserar betydligt mer på samarbetssvårigheter än risken för att barnet utsätts för våld från föräldern. Vissa domstolar har även omformulerat förekomsten av våld till att det handlar om just samarbetssvårigheter. Att vara våldsutsatt är dock inte ett uttryck för samarbetssvårigheter; våld är våld och ska betraktas som sådant. Att barnrättsperspektivet brister är inte ovanligt och därmed följer en risk att barnet kan tvingas att bo med och ha umgänge med en våldsutövande förälder. Mot denna bakgrund anser vi att regeringen bör ta

nödvändiga initiativ för att stärka barnrättsperspektivet i mål om vårdnad, boendet och umgänge.

Det bör även övervägas en skärpning av lagstiftningen så att en förälders våld mot ett syskon påverkar frågan om vårdnad, boende och umgänge även i förhållande till ett barn som inte själv direkt utsatts för våldet. Ett barn vars syskon utsatts för våld bedöms nämligen inte alltid behöva samma skydd som syskonet. Detta behöver ändras. En förälder som bedöms vara olämplig som vårdnadshavare eller boendeförälder för ett barn på grund av t.ex. våld och övergrepp torde inte kunna bedömas vara lämplig i samma roll för ett annat barn. Detsamma bör gälla oövervakat umgänge.

Det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ i enlighet med det som nu har anförts. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

35. Andra frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen, punkt 31 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 25 och
avslår motionerna

2025/26:2754 av Azadeh Rojhan och Alexandra Völker (båda S) och

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkandena 5, 6 och 15.

Ställningstagande

Det är angeläget att bedömningen av föräldra- och omsorgsförmåga enligt föräldrabalken och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (förkortad LVU) harmonierar. Det framstår som märkligt att missförhållanden och risker som kan ligga till grund för omhändertagande av ett barn, eller ett beslut om umgängesbegränsning enligt LVU, inte värderas på samma sätt i ett vårdnadsmål. Det är upp till regeringen att utarbeta de lagförslag som krävs för att tillgodose det som nu har sagts. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

36. Vårdnad och umgänge i förhållande till sociala föräldrar, punkt 32 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 8,
bifaller delvis motionerna

2025/26:1072 av Daniel Vencu Velasquez Castro (S) och

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 21 och 22 samt
avslår motion

2025/26:2627 av Elisabeth Thand Ringqvist (C).

Ställningstagande

Enligt dagens lagstiftning kan ett barn inte ha fler än två juridiska vårdnadshavare. Många barn växer dock upp med flera sociala föräldrar, t.ex. om barnets biologiska föräldrar lever i samkönade relationer eller har separerat. Enligt dagens lagstiftning kan barnet inte tillerkännas en juridisk rätt att träffa en social förälder efter en separation, trots att den sociala föräldern kan vara lika viktig för barnet som den biologiska föräldern. Barnet har inte heller rätt att arva en social förälder.

Det är angeläget att alla barn har ett juridiskt skydd i lagstiftningen oavsett vilken familjebildning barnet växer upp i. Barn kan ha lika starka band till en social förälder som till en biologisk förälder. För att stärka barns rätt till sina föräldrar, biologiska såväl som sociala, bör ett barn kunna ha fler än två vårdnadshavare. Många barn har fler än två föräldrar, och det är dags att lagstiftningen anpassas till hur verklighetens familjer ser ut.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att ändra reglerna i föräldrabalken så att det blir möjligt för ett barn att ha fler än två vårdnadshavare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

37. Vårdnad och umgänge i förhållande till sociala föräldrar, punkt 32 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkandena 21 och 22,
bifaller delvis motionerna

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 8 och
2025/26:1072 av Daniel Vencu Velasquez Castro (S) samt
avslår motion

2025/26:2627 av Elisabeth Thand Ringqvist (C).

Ställningstagande

Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla har sett över frågan om sociala föräldrar (SOU 2022:38). Utredningen föreslår att dagens system utvecklas och att det införs en möjlighet för vårdnadshavare att genom en föräldrafullmakt (anmälan till Skatteverket) ge behörighet åt någon annan att i vårdnadshavarens ställe företräda barnet, fatta beslut i frågor som rör barnet och ta del av uppgifter om barnet. Jag ser det som positivt att beredningen av detta förslag fortsätter.

Jag anser också att man behöver se över möjligheten att utvidga antalet vårdnadshavare ett barn kan ha till fler än två. Därför bör regeringen tillsätta en utredning som ser över hur antalet vårdnadshavare kan utvidgas i de fall fler än två vårdnadshavare skaffar barn tillsammans, exempelvis två samkönade par. Utgångspunkten ska dock som alltid vara barnets bästa, och ett utvidgat antal vårdnadshavare får inte leda till att beslutsfattande som rör barnet försvåras och påverkar barnet negativt. Denna översyn behöver göras i samband med en översyn av hela föräldrabalken.

Vad som nu anförts bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

38. Verkställighet av domar m.m., punkt 33 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 4 och
avslår motionerna

2025/26:1328 av Runar Filper (SD) yrkandena 6 och 8 samt

2025/26:3772 av Amanda Palmstierna och Janine Alm Ericson (båda MP)
yrkande 2.

Ställningstagande

I tvister om vårdnad, boende och umgänge är risken stor att barn hamnar i kläm. Trots lagändringarna under senare år finns det fortfarande exempel på barn som tvingas till umgänge med en våldsam förälder. I dessa fall är det inte ovanligt att den andra föräldern, ofta mamman, vidtar de åtgärder hon kan för att skydda barnet och därmed riskerar att anklagas för s.k. umgängessabotage.

För att verkställa ett avgörande om vårdnad eller boende får domstolen besluta om polishämtning om det är nödvändigt för att undvika att barnet lider allvarlig skada eller om verkställighet annars inte kan ske. För att verkställa ett avgörande om umgänge mellan barnet och en förälder som barnet inte bor tillsammans med får domstolen besluta om hämtning om verkställighet annars inte kan ske och barnet dessutom har ett särskilt starkt behov av umgänge med föräldern. Enligt vad som utvecklas i förarbetena får hämtning för umgänge förekomma bara i rena undantagsfall.

Trots att polishämtning alltså ska tillämpas mycket restriktivt förekommer det enligt Barnombudsmannen att barn hämtas till umgänge, vilket ombudsmannen starkt ifrågasätter eftersom det är ett mycket drastiskt ingrepp mot ett barn.

Regeringen bör därför lägga fram ett lagförslag som innebär att hämtning med polis vid verkställighet av beslut om vårdnad, boende eller umgänge inte får ske annat än om det råder uppenbar fara för barnet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

39. Verkställighet av domar m.m., punkt 33 (MP)

av Amanda Palmstierna (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3772 av Amanda Palmstierna och Janine Alm Ericson (båda MP) yrkande 2 och

avslår motionerna

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 4 och

2025/26:1328 av Runar Filper (SD) yrkandena 6 och 8.

Ställningstagande

Jag anser att inget umgänge ska ske när föräldern, oftast kvinnan, och barnet bor i skyddat boende eller har skyddade uppgifter på grund av rädsla för förövaren. Det är orimligt att ett barn som gömmer sig ska tvingas umgås med

sin förövare. Det är lika orimligt att barnet ska tvingas bära det tunga ansvaret att hemlighålla var han eller hon bor.

En kartläggning från Jämställdhetsmyndigheten visar att rätten i flera domar såg det faktum att en kvinna levde i skyddat boende med sina barn mer som bevis på s.k. samarbetssvårigheter än som bevis på att våld hade förekommit. Det är mycket anmärkningsvärt.

Jag vill se ytterligare betoning på att alla uppgifter om våld samt rädsla hos barnet eller barnets trygga förälder ska väga tungt i bedömningar om barnets bästa. Falska uppgifter om våld och sexuella övergrepp är enligt forskningen extremt ovanliga. Alla uppgifter om våld måste tas på allvar och väga tungt i en riskbedömning. Det förekommer inte sällan uppgifter om våld från båda parter men där en av dem, ofta mamman, sökt och fått samhällets hjälp och stöd. Det handlar alltså ofta om väl dokumenterade uppgifter om våld från en part som besvaras av motanklagelser från den andra parten. I detta sammanhang är förståelse för våldsmönster avgörande.

Inget barn ska tvingas till umgänge mot sin uttalade vilja. Oavsett omständigheter ska barnets vilja inte ifrågasättas utan respekteras. Det är grundtanken med barn som egna rättighetsbärare.

Det är en uppgift för regeringen att vidta de utredningsåtgärder som krävs och återkomma till riksdagen med förslag.

Det som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

40. EU-regler på familjerättens område, punkt 34 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 15.

Ställningstagande

Alla människor har rätt att forma sitt eget liv och delta i samhället utan att utsättas för diskriminering eller repressalier. EU behöver därför använda all sin makt för att säkerställa att hbtqi-personers rättigheter garanteras i samtliga medlemsstater och att medlemsstaterna uppfyller sina skyldigheter att värna dessa rättigheter. För att EU:s fria rörlighet ska fungera för alla medborgare i Sverige är det viktigt att alla olika familjekonstellationer som svensk lagstiftning tillåter också erkänns i alla EU:s medlemsländer.

Regeringen bör därför arbeta för att samkönade äktenskap och registrerade partnerskap ska erkännas i hela EU. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

41. Överförmyndare, gode män och förvaltare, punkt 35 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkandena 18–21 och avslår motionerna

2025/26:722 av Malin Larsson m.fl. (S) yrkandena 1–4,

2025/26:2726 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 2 och

2025/26:2863 av Borian Åberg (M).

Ställningstagande

Den enskildes behov och rätten att leva ett värdigt och gott liv måste vara utgångspunkten när det avgörs vilket stöd denna ska få och vem som ska utses till god man eller förvaltare. Det kan ibland vara lämpligt att dela upp ställföreträdaruppdraget t.ex. så att närstående sköter den enskildes personliga angelägenheter medan en extern ställföreträdare har hand om ekonomin. För en ställföreträdare som enbart sköter de ekonomiska angelägenheterna behöver det inte alltid ställas lika stora krav på en god personlig kännedom om huvudmannen. Det är dock av stor vikt att en sådan ställföreträdare samarbetar på ett kontinuerligt och välfungerande sätt med huvudmannen och personer som känner hen väl. Självklart måste ställföreträdaren vara insatt i den enskildes liv och behov för att kunna sköta den ekonomiska delen. Det är därför inte lämpligt att en ställföreträdare har så många uppdrag att hen omöjligt har tid att sätta sig in i varje huvudmans behov. Jag anser därför att det bör utredas hur en legal uppdelning av den gode mannens förordnande i personliga och ekonomiska angelägenheter skulle kunna se ut.

Systemet med gode män och förvaltare är en viktig komponent i välfärdssamhället. Den som inte kan sköta sina egna affärer ska få hjälp med det. För att detta ska fungera behövs en hög rättssäkerhet. Det har dock visat sig att det finns uppenbara brister i rättssäkerheten i dagens system. Utvecklingen med privata företag som har som syfte att försörja sig enbart på förvaltarskapet är oroande. Det bör därför utredas om det ska införas ett rent kommunalt ansvar för gode män och förvaltare inom den egna organisationen.

Många gånger utses en okänd person till ställföreträdare, ibland mot den enskildes vilja. Det är viktigt att ställföreträdaren är ärlig och utför sitt uppdrag på ett omdömesfullt sätt. De allra flesta ställföreträdare utför sina uppdrag på ett förtjänstfullt sätt, men det förekommer också ställföreträdare som missköter sig. Detta innebär ofta stor skada och lidande för den enskilde. Den enskilde som drabbas av försakingring eller av att ställföreträdaren på annat sätt misskött huvudmannens ekonomi är i dag hänvisad till att själv utkräva ersättning från ställföreträdaren. Även om den enskilde tilldöms ett skadestånd är det inte ovanligt att ställföreträdaren saknar tillgångar, vilket innebär att den enskilde i praktiken saknar en reell möjlighet att få ersättning för den skada som ställföreträdaren vållat.

Det är en grundläggande utgångspunkt att en enskild som av olika skäl får stöd från samhället inte ska lida ekonomisk skada av detta. Ett system med kommunalt solidariskt skadeståndskrav skulle öka tryggheten för huvudmannen och även ge ytterligare incitament för kommunerna att göra noggsamma lämplighetsutredningar av tilltänkta ställföreträdare. Det bör därför införas ett kommunalt solidariskt skadeståndsansvar för förmögenhetsbrott som en ställföreträdare vållat huvudmannen inom ramen för sitt uppdrag.

En förutsättning för att överförmyndare och överförmyndarnämnder ska kunna fullgöra sina uppdrag är att de har tillräckliga kunskaper och kompetens. Det är av central betydelse att överförmyndare samt ledamöter och ersättare i överförmyndarnämnder får en god utbildning. Den ansvariga tillsynsmyndigheten bör bistå med råd om hur utbildningen ska läggas upp och hur samarbetet mellan kommuner kan organiseras för att kunskapsnivån hos överförmyndarna m.fl. ska vara tillfredsställande och lika över hela landet. Det är en uppgift för regeringen att vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa en högre kompetensnivå hos överförmyndare och överförmyndarnämnder.

Det som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

42. Framtidsfullmakter, punkt 36 (S, C, MP)

av Joakim Järrebring (S), Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S), Anna-Belle Strömberg (S), Alireza Akhondi (C) och Amanda Palmstierna (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2025/26:301 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP),

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C) yrkande 19,

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkandena 24 och 25 samt

2025/26:3692 av Ingemar Kihlström (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Det är angeläget att ordningen med framtidsfullmakter fungerar som det var tänkt och att fullmaktshavare har goda förutsättningar att hjälpa sina huvudmän i deras vardag.

Det finns rapporter om att de som har framtidsfullmakter nekas att använda fullmakten hos banker och socialtjänsten. Dessa kräver i stället särskilda bankfullmakter eller god man. Det framstår därmed som att lagen om framtidsfullmakter inte har fått det genomslag som var lagstiftarens intention. Det är tydligt att det finns en osäkerhet hos vissa aktörer om vad en framtidsfullmakt innebär och vilken behörighet en framtidsfullmaktshavare har att företräda sin huvudman. Det har nu gått flera år sedan lagen trädde i kraft och det är angeläget att den följs. Det är inte rimligt att medborgare som behöver använda sig av framtidsfullmakter inte kan göra det.

Regeringen måste därför ta sitt ansvar och vidta de åtgärder som behövs för att göra lagstiftningen känd för berörda aktörer. Man bör också överväga skärpningar av lagen och om det ska införas ett nationellt register för framtidsfullmakter.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

43. Arvsrättsliga frågor, punkt 37 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 37 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkandena 22 och 23 samt

avslår motionerna

2025/26:46 av Josef Fransson (SD),

2025/26:183 av Victoria Tiblom (SD),

2025/26:245 av Johnny Svedin (SD),

2025/26:2508 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) yrkandena 1–4 och

2025/26:3291 av Alexandra Anstrell och Mats Green (båda M).

Ställningstagande

När en människa dör lämnar hen inte bara ett tomrum efter sig utan också ett berg av praktiska uppgifter för de efterlevande. Mitt i sorgen tvingas anhöriga

navigera i myndighetskontakter och juridiska detaljer. Många anlitar en boutredare för att få ordning på allt det juridiska som behöver ordnas i samband med arv.

Det har visat sig att kriminella kan utnyttja den svaga lagstiftningen och bristen på kontroll för att kapa dödsbon och tömma dem på tillgångar. Samhällets kontroll och kraven på boutredares kvalifikationer är otillräckliga. Jag vill därför se skärpta krav på boutredare. Regeringen bör återkomma med förslag på lagändringar som innebär att kraven på boutredare skärps.

Många människor lever i dag som sambor. Att flytta ihop med någon och bli sambo utan att vara gift kan ge oönskade privatekonomiska konsekvenser som få människor känner till. Många lever i villfarelsen att sambolagen ger ett skydd för sambor som liknar det som gäller för makar. Att så inte är fallet är något som ofta upptäcks när det redan är för sent, exempelvis när den ena sambon avlidit.

För att sambor ska ärva varandra krävs i dag testamente. Lagstiftningen bör enligt min mening i stället utformas utifrån människors praktiska behov av skydd vid en partners dödsfall.

Uppenbarligen är det långt ifrån alla sambor som i god tid före sin bortgång är medvetna om hur arvet utfaller. Självklart ser man den man lever tillsammans med som par som sin närmaste anhöriga och som ens naturliga arvtagare. Den efterlevande sambon är i praktiken helt utlämnad till arvingarnas godtycke om samboparet inte har skrivit något inbördes testamente.

Om den avlidna har barn sedan tidigare kan det anses skäligt att dessa får ut sin laglott som vid arv mellan makar, men om arvtagarna är äldre släktingar eller syskon till den avlidna bör deras rätt till arv få stå tillbaka till förmån för den efterlevande sambon.

Det finns många människor som av olika skäl inte vill eller kan gifta sig. Jag anser att det är viktigt att dessa människor inte faller utanför den trygghet som arvsrätten kan ge. Sambor bör därför skyddas på samma sätt som äkta makar i händelse av dödsfall. Regeringen bör alltså återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att det införs arvsrätt mellan sambor.

Det som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

44. Testamentsregister, punkt 38 (S)

av Joakim Järrebring (S), Leif Nysmed (S), Laila Naraghi (S), Denis Begic (S) och Anna-Belle Strömberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 38 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S) yrkande 26,
bifaller delvis motion
2025/26:3692 av Ingemar Kihlström (KD) yrkande 1 och
avslår motion
2025/26:764 av Peter Hedberg m.fl. (S).

Ställningstagande

Det har i riksdagen vid flera tillfällen de senaste två decennierna diskuterats huruvida dagens ordning för upprättande av testamente är tillfredsställande. Flera ledamöter, med olika partibeteckningar, har både motionerat i saken och ställt skriftliga frågor till ansvariga statsråd.

I maj 2008 redovisade Skatteverket resultatet av ett utredningsarbete som myndigheten gjort. Skatteverket föreslog att det skulle införas en möjlighet att registrera testamenten i ett officiellt testamentsregister. Den dåvarande regeringen valde dock att inte gå vidare med förslaget. Frågan har fortsatt att vara aktuell, och riksdagen har också gjort tillkännagivanden.

Att inrätta ett statligt testamentsregister kräver noggranna överväganden och lagändringar. Den förra regeringen gav Skatteverket i uppdrag att se över frågan och redovisa sin bedömning av hur en sådan tjänst skulle kunna utformas och administreras på ett effektivt sätt. Efter att Skatteverket redovisat sitt uppdrag tillsattes en utredning som inkluderade frågan om inrättande av ett testamentsregister i offentlig regi. Utredningen presenterade sina förslag i augusti 2025 och det är viktigt att regeringen tar nödvändiga initiativ för att ett testamentsregister snarast ska kunna inrättas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

45. Vissa frågor om namnbyte, punkt 40 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 12 och
avslår motionerna
2025/26:11 av Robert Stenkvis (SD) yrkandena 1–3,
2025/26:45 av Josef Fransson (SD),
2025/26:115 av Angelica Lundberg (SD),
2025/26:337 av Bo Broman och Eric Westroth (båda SD),
2025/26:1650 av Ludvig Ceimertz (M),

2025/26:2320 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2025/26:2613 av Rickard Nordin (C) och
2025/26:2834 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 13.

Ställningstagande

Enligt lagen om personnamn har den som är adopterad rätt att återta det namn han eller hon bar innan adoptionen. Lagen omfattar dock inte den verklighet som personer som adopterats till Sverige befinner sig i. Många av de barn som blivit stulna och bortadopterade har nämligen fått fingerade namn och identiteter innan de adopterats till Sverige. Detta medför att de enligt lagen inte har rätt att byta till det namn de skulle ha haft om de inte blivit stulna, eftersom de hade ett annat namn när de adopterades än vid födseln.

Jag anser att det är självklart att den som adopterats ska ha rätt till sitt ursprung och därmed samma rätt att byta till de namn som funnits i släkten även om de inte hade adopterats. Regeringen bör därför låta utreda hur lagen om personnamn kan ändras så att den som är adopterad får rätt att återta sitt födelsenamn. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

46. Vissa frågor om namnbyte, punkt 40 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:2834 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 13,
bifaller delvis motionerna

2025/26:115 av Angelica Lundberg (SD),
2025/26:1650 av Ludvig Ceimertz (M) och
2025/26:2613 av Rickard Nordin (C) samt
avslår motionerna

2025/26:11 av Robert Stenkvis (SD) yrkandena 1–3,
2025/26:45 av Josef Fransson (SD),
2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V) yrkande 12,
2025/26:337 av Bo Broman och Eric Westroth (båda SD) och
2025/26:2320 av Ann-Sofie Lifvenhage (M).

Ställningstagande

Det gällande kravet på samtycke vid byte av barns efternamn är problematiskt för en förälder med ensam vårdnad som lever med skyddade personuppgifter. Varje domstolsprocess innebär en risk för att personuppgifterna röjs. Av den anledningen är det positivt att Jämställdhetsmyndigheten och Skatteverket har i uppdrag att verka för en säkrare hantering av sådana uppgifter, men det är långt ifrån givet att detta kommer att lösa problemet.

Jag anser därför att regeringen bör se över om en förälder med ensam vårdnad och skyddad identitet ska kunna byta efternamn på sina barn utan samtycke från den andra föräldern. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2025/26

2025/26:11 av Robert Stenkvist (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera namnlagen i sin helhet så att den blir svårare att utnyttja för kriminella element och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att endast tillåta ett namnbyte per person förutom vid särskilda händelser som giftermål och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenska staten endast bör tillåta namnbyte för svenska medborgare och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:45 av Josef Fransson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör försvåra för kriminella att byta namn och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:46 av Josef Fransson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att utreda en reform där barnbarn får en lagstadgad arvslott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:115 av Angelica Lundberg (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över namnlagen i syfte att ta bort samtyckeskravet vid namnbyte i fall där det förekommit våld i nära relation och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:118 av Angelica Lundberg (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera bodelningsprocessen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till ökad rättshjälp vid bodelningsprocesser och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:183 av Victoria Tiblom (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en lagstiftning om digitalt arv och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:245 av Johnny Svedin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till att vidta åtgärder för att förenkla de ekonomiska och juridiska processerna för efterlevande vid dödsfall och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:301 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av översyn och förbättringar av hur lagen om framtidsfullmakt fungerar och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:320 av Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning av domstolars användande av ovetenskapliga teorier i vårdnadstvister såsom "parental alienation syndrome" och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett lagförslag som innebär att ett presumerat föräldraskap inte ska kunna hävas på den grunden att barnet har tillkommit genom en heminsemination eller genom assisterad befruktning vid en klinik utomlands med en anonym donator och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hävandereglererna för ett presumerat föräldraskap bör utredas närmare och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör presentera förslag till lagändring som förtydligar att hämtning med polis vid verkställighet av beslut om vårdnad, boende eller umgänge inte får ske annat än om det råder uppenbar fara för barnet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till ändring i lagstiftning som innebär att de domare som ska döma i mål om vårdnad, boende och umgänge ska ha förvärvat en särskild barnkompetens och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till ändring i lagstiftning som innebär att det blir obligatoriskt för domstolar att upprätta särskilda barnprotokoll i mål om vårdnad, boende och umgänge och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att varje barn får rätt till ett eget juridiskt biträde i alla mål om vårdnad, boende och umgänge och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att ändra reglerna i föräldrabalken (FB) så att det blir möjligt för ett barn att ha flera vårdnadshavare och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att den familjerättsliga lagstiftningen ska bli både materiellt och språkligt könsneutral och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur namnlagen kan ändras så att adopterade får rätt att återta sitt födelsenamn och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till ändring i äktenskapsbalken som innebär att kravet på betänketid vid äktenskapsskillnad tas bort och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder i syfte att stärka förutsättningarna för rättvisa bodelningar och motverka att bodelningar förhalas och drar ut på tiden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för att samkönade äktenskap och registrerade partnerskap ska erkännas i hela EU och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas hur en legal uppdelning av den gode mannens förordnande i personliga och ekonomiska angelägenheter skulle kunna se ut och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas om det ska införas ett rent kommunalt ansvar för gode män och förvaltare inom den egna organisationen och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas ett kommunalt solidariskt skadeståndsansvar för förmögenhetsbrott som en ställföreträdare vållat huvudmannen inom ramen för sitt uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur utbildning för överförmyndare och överförmyndarnämnder ska organiseras för att säkerställa en högre kompetensnivå hos dessa och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning som innebär att kraven på boutredare skärps och tillkännager detta för regeringen.

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att det införs arvsrätt mellan sambor och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:337 av Bo Broman och Eric Westroth (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa antalet tillåtna namnbyten enligt namnlagen och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:413 av Niels Paarup-Petersen (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra att alla som vill vigas har rätt att vigas hos alla som har rätt att viga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:468 av Anna-Lena Hedberg (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa betänketiden vid äktenskapsskillnad, oavsett om parterna är överens eller om det finns barn under 16 år i äktenskapet, och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:549 av Johan Andersson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en översyn av ersättningsnivån för vigselförrättare och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:722 av Malin Larsson m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att personer med behov av gode män eller förvaltare får detta stöd inom rimlig tid, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över finansiering och arvodesnivåer samt utreda behovet av mer kvalificerade ställföreträdare för att säkerställa att behovet tillgodoses, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att initiera en utredning om ekonomiska incitament för kommunerna att långsiktigt trygga rekrytering av gode män och förvaltare och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att ställföreträdarskap blir en rättighetslagstiftning i syfte att leva upp till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:764 av Peter Hedberg m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om registrering av testamenten och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:907 av Alexandra Völker och Azadeh Rojhan (båda S):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur bodelningsförrättare kan ges tydligare mandat och möjlighet att tvinga in handlingar för att omöjliggöra för en part att försvåra bodelning och undanhålla information och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att säkerställa att vid skyddade uppgifter på grund av hot från en medförälder bör den medföräldern förlora rätten till umgänge och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa systemet med betänketid vid skilsmässor och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1068 av Carina Ödebrink m.fl. (S):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en lagstadgad tidsgräns för bodelningsförfarande vid separation där våld förekommit och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inga barn ska tvingas till umgänge med en förälder som har utövat våld mot barnet eller närstående och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1072 av Daniel Vencu Velasquez Castro (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förändringar i föräldrabalken för att stärka barns rätt till sociala föräldrar och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1103 av Ulrika Heie (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regler och ersättning för vigselförrättare förordnade av länsstyrelserna och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1315 av Per-Arne Håkansson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ersättningsnivåerna för borgerliga vigselförrättare och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1328 av Runar Filper (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om föräldrapåverkan och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om domstolstrots och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över rättsförhållandet mellan barn och föräldrar i föräldrabalken, liksom direktiv och rekommendationer från myndigheter, och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om konsekvenser vid påfunnet föräldrafrämlingskap och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1523 av Emma Ahlström Köster (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att komplettera införandet av digitala testamenten med starkare skydd mot otillbörlig påverkan på äldre, sjuka och kognitivt nedsatta personer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att införa en kvalificerad upprättandeväg för testamenten genom notarie eller statligt register, med krav på identitetskontroll, vittnesprotokoll och dokumentation, där denna väg är obligatorisk i särskilt utsatta situationer, och medför bevispresumption för giltighet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att införa en svensk ”Golden Rule” som innebär krav på läkarintyg vid hög ålder eller vid allvarlig sjukdom, för att säkerställa testators beslutsförmåga vid upprättande av digitalt testamente, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att införa en presumptionsregel för ogiltighet när förmånstagaren står i beroenderelation till testator, om inte fri vilja kan styrkas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att skärpa reglerna om vittnesjäva och införa ett standardiserat vittnesintyg även vid digitala testamenten och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att säkerställa att delgivning av digitala testamenten sker neutralt och rättssäkert via ett offentligt testamentsregister eller genom boutredningsman och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att införa interimistiskt egendomsskydd under pågående klanderprocess för att hindra att tillgångar försvinner innan tvisten är avgjord och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1650 av Ludvig Ceimertz (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över personnamnslagens reglering så att en förälder med ensam vårdnad där barnet lever med skyddad identitet ska kunna byta barnets efternamn utan samtycke från den andra föräldern, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:1788 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att avskaffa betänketiden vid äktenskapsskillnad och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1816 av Aylin Nouri (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur barnets rätt till skydd i vårdnads mål där en förälder dömts för sexualbrott mot barn eller barnpornografibrott kan stärkas och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1993 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ta fram ett rättssäkert föräldrastest direkt vid födseln och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2068 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att initiera en utredning angående vigselförrättare och Skatteverkets registrering och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2148 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att göra en översyn av hur de samhällskontakter som sker vid en skilsmässa kan hanteras skyndsamt och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2264 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förenkla administrationen kring beslut om föräldraskap efter assisterad befruktning och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2318 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att underlätta adoption för barn som lever i och växer upp i familjehem, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:2320 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att försvåra för kriminellt belastade individer att byta namn och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2500 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Ulrika Heindorff (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för svenska borgerliga vigselförrättare att viga svenska medborgare i grannländer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över villkoren för borgerliga vigselförrättare och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2508 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en huvudregel om att boutredningsmannens uppdrag ska fullgöras inom skäligen tid, normalt tolv månader, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa krav på enkel men regelbunden rapportering till dödsbodelägarna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att tydliggöra tingsrättens tillsynsansvar genom prövning av förlängningar och möjlighet att ingripa vid misskötsel och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att säkerställa att endast personer med relevant juridisk och/eller ekonomisk kompetens förordnas, utan att kostnaderna för dödsboet blir orimliga, och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2613 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra namnlagen så att barn med skyddad identitet inte behöver båda föräldrars samtycke för ett namnbyte om det är en förälder som är orsaken till den skyddade identiteten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:2623 av Helena Vilhelmsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att säkerställa att pseudovetenskapliga teorier inte används i vårdnadstvister och därmed ligger till grund för domslut och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2627 av Elisabeth Thand Ringqvist (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föräldrar ska få bestämma vem som ska få ta hand om barnen om båda föräldrarna skulle förolyckas, och endast om det finns starka skäl som talar mot detta ska valet kunna överprövas av myndigheter, och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2673 av Heléne Björklund och Magnus Manhammar (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barns rättigheter alltid ska väga tyngre än föräldrarnas rätt till umgänge när det finns risk för barnets psykiska eller fysiska hälsa, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:2726 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till professionella gode män och förvaltare och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2734 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att med nationella riktlinjer säkerställa att morddömda föräldrar per automatik mister vårdnaden om sina barn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:2747 av Annika Strandhäll (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barns skydd från umgänge med våldsamma föräldrar och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2754 av Azadeh Rojhan och Alexandra Völker (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen så att barns rätt till trygghet säkerställs i vårdnadstvister, bl.a. genom att våldsutövande föräldrar frántas vårdnaden och att domstolarnas riskbedömningar skärps och följs upp, och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2782 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över hur vanligt förekommande det är att initiera ogrundade processer i syfte att trakassera sin motpart i mål om vårdnad, boende och umgänge och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2834 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som klargör om en förälder med ensam vårdnad och skyddad identitet ska kunna byta efternamn på barnen utan att samtycke måste ges från den andra föräldern och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att säkerställa att evidensbaserade metoder används i vårdnadstvister och därmed ligger till grund för domslut och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur sambolagen förhåller sig till informella barnäktenskap och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över försörjningsskyldigheten mellan makar som i dag riskerar att användas som maktmedel vid en separation och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2863 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för gode män och förvaltare att säga upp sig med angiven uppsägningstid och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3135 av Emma Ahlström Köster (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att se över föräldraalienationens omfattning och föreslå åtgärder för att motverka problemet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten till obligatorisk utbildning om föräldraalienation för socialtjänst, domstolar och andra berörda yrkesgrupper och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3160 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bodelningsprocesser och vikten av rättshjälp och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3188 av Martina Johansson m.fl. (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ny, modern föräldrabalk och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gemensam vårdnad om barnet ska vara utgångspunkten vid barnets födelse och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om dokumentation av den genetiska kopplingen till barnet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa möjligheten att häva föräldraskap och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att garantera skyddet för de barn som tillkommer genom altruistiskt vårdmoderskap utomlands genom att se över hur processen för att fastställa föräldraskapet kan påskyndas och om fastställandet av föräldraskap oavsett hur ett barn tillkommit och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sambor ska kunna avtala om att deras gemensamma bostad ska utgöra samboegendom även om den inte införskafts för gemensamt bruk och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att avskaffa betänketiden för skilsmässor och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till bodelning även om ett äktenskap ogiltigförklarats och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt fortsätta beredningsprocessen av utredningen om bodelning och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras en översyn av systemet med framtidsfullmakter och att inrätta ett frivilligt digitalt register för framtidsfullmakter och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av lagstiftningen i syfte att säkerställa barnets rätt till kontakt och umgänge med för barnet viktiga vuxna och ta vidare förslag om föräldrafullmakt och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten för ett barn att ha fler vårdnadshavare än två i de fall fler än två föräldrar skaffar barn tillsammans och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på medling för att få väcka talan i ett mål om vårdnad, boende eller umgänge avseende barn samt att se över kostnaden vid upprepade domstolsprocesser och tillkännager detta för regeringen.

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnfridsbrott, psykiskt våld samt risk för våld, trakasserier eller andra kränkningar ska ha bäring på frågor om vårdnad och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bedömningen av föräldra- och omsorgsförmåga enligt föräldrabalken och lagen om vård av unga bör harmonisera och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en förälder som dödar den andra föräldern automatiskt ska förlora vårdnaden om barnen och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förordna ett juridiskt biträde för barn i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3291 av Alexandra Anstrell och Mats Green (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna att bestämma själv över sin kvarlåtenskap till 100 procent och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3414 av Jacob Risberg (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ränta vid bodelningar ska utgå från skilsmässodatum i stället för bodelningsdatum och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bodelningsförrättare ska ges rätt att inhämta uppgifter om tillgångar från exempelvis bank och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftning gällande nyttjanderättsersättning bör tas fram och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3586 av Teresa Carvalho m.fl. (S):

73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barns rätt till skydd från umgänge med en våldsam förälder och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3591 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S):

34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barns rätt till skydd från umgänge med en våldsam förälder och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3646 av Joakim Järrebring m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn kring systemfelen i civilrätten inom den familjerättsliga lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den nationella strategin för att förebygga och bekämpa våld mot barn också ska inkludera familjerätten med tillhörande myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka barnrättsperspektivet i mål om vårdnad, boende och umgänge och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över införandet av juridiska ombud för barn i ärenden som rör vårdnad, boende och umgänge och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en utvidgning av lagstiftningen om vårdnadsöverflyttning, med syfte att våldsutövaren inte heller ska kunna ha umgänge med barnet, och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en utvidgning av när vårdnadsöverflyttning ska initieras vid våld i familjen, inklusive vid hedersrelaterat våld och förtryck, och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagändringarna i "Tryggare hem för barn" bör följas upp och utvärderas och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska se över umgängesformen umgänge med umgängesstöd och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om våld mot syskon och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn ska göras för att inom lagstiftningen tydliggöra ansvarsförhållandena vid våld i nära relation och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla medlingsinstrumentet och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en tidsgräns vid bodelning, och att regeringen ska återkomma till riksdagen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn kring skärpning av lagstiftningen om framtidsfullmakter och tillkännager detta för regeringen.

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av införandet av ett nationellt register för framtidsfullmakter och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av ett nationellt testamentsregister och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en familjerättslig lagstiftning för alla och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3692 av Ingemar Kihlström (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast möjligt införa ett register över testamenten och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för ett införande av ett register över framtidsfullmakter och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3751 av Torsten Elofsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intjänad allmän pension, premiepension och tjänstepension ska utgöra del av giftorätt och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3772 av Amanda Palmstierna och Janine Alm Ericson (båda MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att granska de domar som har fallit sedan lagstiftningen som infördes efter propositionen Tryggare hem för barn trädde i kraft och utvärdera om lagstiftningen har uppfyllt sitt syfte, och om den inte har det göra ett omtag för att ta ett helhetsgrepp på relevant lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inget barn ska tvingas till umgänge mot sin uttalade vilja oavsett omständigheter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram statistik på användandet av s.k. föräldraalienation och liknande ovetenskapliga pseudokoncept i Sverige i vårdtvister, bedömningar, utredningar och beslut som rör barn och vilka konsekvenser det får för våld mot barn och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3813 av Helene Odenjung (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda, se över och höja det statliga arvodet för borgerliga vigsselförrättare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att vigsselförrättare får tillgång till ett likvärdigt administrativt stöd i hela landet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra ansvarsfördelningen för utbildning, arbetsmiljö och stöd till vigsselförrättare och tillkännager detta för regeringen.